

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
כי תשא -
פורים
תשפ"ה

Divrei
Torah

Parshah
Stories

Parshah
Riddles

Halachah
Challenges

Inyana
D'Yoma

לז"נ הרב מיכאל בן ר' חיים ע"ה

To receive weekly, call or text 732.301.4043 (opt. 8-3), or email shabboschayenu@gmail.com

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
כי תשא -
פורים
תשפ"ה

PAGE CONTENT

3-4	Divrei Torah
5-6	Seuda Stories
7-8	Our Gedolim
9-16	Parsha Challenge
17-19	Life of Truth Story
20	Hilchos Shabbos Initiative
21-22	Halacha Q&A
23-30	Rav Kalman Krohn Story
31	Comic Story
32-37	Nefesh Shimshon

גליונות

38-39	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
40-41	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
42-43	הגר"ד אדלשטיין זצ"ל
44-45	הג"ר משה שטרנבוך שליט"א
46-47	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
48-50	הגר"ב ד פוברסקי שליט"א
51-52	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
53-56	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א
57-58	הג"ר מאיר גריינימן
59-60	הג"ר דוד כהן שליט"א
61-64	הג"ר איתמר גרבוז שליט"א

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 732-301-4043 opt. 8#-2

Email: chayeinuoffice@gmail.com Zelle: chayeinuoffice@gmail.com

פרשת תצוה תשפ"ה

י"ל"ע למה זכה לקרן אור פניו דוקא לאחר לוחות שניות ולא לאחר לוחות ראשונות, ורש"י מפרש מן המערה שנתן הקב"ה ידו על פניו שנאמר ושכתי כפי, ובעל הטורים הביא י"א מכתיבת הלוחות זכה לקירון ואפשר לומר ע"פ הבית הלוי דלוחות שניות נעשה משה הקלף של תורה שבעל פה מדיו וכתב על לוח לבד ובזה זכה לקרון אור פניו.

חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות עי' כתב סופר דמפרש דזה מרומז במה דבלוחות האותיות בנס היו עומדים לרמוז דת"ח שמקבל עליו עול תורה פורקים מעליו עול פרנסה ובנס מתקיים. ועוד מרמז מה דאמצע המ' וס' תלויים בנס דת"ח פטורים ממס.

מכאן מודעה רבה לאורייתא והדר קבלוה בימי אחשורוש (שבת פח).

The Gemara (Shabbos 88a) tells us that by *Maamid Har Sinai*, Klal Yisrael accepted the Torah by force, כּפּה עליהם הר כּגיגית. It wasn't until the generation of Mordechai and Esther that Klal Yisrael were re-*mekabel* the Torah *b'ratzon*, willingly.

The K'sav Sofer, (*Parshas Mishpatim* 24:11) explains that this is the reason why we are *marbeh mishteh v'simchah* on Purim. Being *mekabel* the Torah is reason to celebrate, but by Maamid Har Sinai, when Klal Yisrael was forced, they couldn't celebrate. The *pasuk* says וישתו ויאכלו את האלקים ויחזו ידו שלח לא בני ישראל. The Ksav Sofer says this is referring to those who were indeed happy with *kabalas haTorah* and they didn't need "*shalach yado*" they didn't need the threat of כפה עליהם הר כגיגית. These individuals were indeed able to celebrate ויאכלו וישתו. However, for the rest of Klal Yisrael, who were indeed forced, there was no celebration until many generations later.

Following the *neis* of Purim, Klal Yisrael reaccepted the Torah with a completely willing heart, and now, generations later, they were finally able to celebrate קבלת התורה. Each year, we are *marbeh mishtah v'simchah* to celebrate anew our הדור קבלוה ברצון.

The K'sav Sofer adds that this is the purpose of Mishloach Manos as well. When a person celebrates, such as when making a wedding, he wants others to share in his happiness as well, and therefore he invites guests to partake. On Purim we want to demonstrate our true happiness for *kabalas haTorah* and therefore, not only do we eat and drink ourselves, we make sure to send Mishloach Manos to include others in our simchah as well.

The Rema writes that a person should learn Torah before the Seudas Purim. According to the K'sav Sofer, this is very understandable. The entire seudah is a celebration of *Kabalas HaTorah* and what better way to prepare then by learning!

דברי תורה לסעודת שבת

Overcoming Haman

לל העבר עלהפקדים מכן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה': (ל, יד)

The Baal HaTurim writes that the סוף תיבות of the words שנה מכן עשרים spells out "המן". The Gemara in Megillah(13b) tells us that the Machatzis Hashekel counteracted the עשרת אלפים ככר כסף that Haman gave to Achashveirosh. How do we understand the connection between Haman's *gezeirah* and the *Machatzis Hashekel*?

The Alshich explains that the mitzvah of Machatzis Hashekel is to give half of a coin, to represent that every individual in Klal Yisroel is essentially part of a greater whole. The mitzvah of Machatzis Hashekel represents the *achdus* of Klal Yisroel, how we are all united as one. Rav Shmuel Kamenetsky explains that Amaleik attacked the "הנחשלים אחריו", the stragglers who remained separate from Klal Yisroel. Amaleik only has the ability to attack us when we are separate, but when we unite they have no power.

When Haman came to Achashveirosh with his diabolical plan להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים, he described Klal Yisroel as an עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים. Haman wished to label Klal Yisroel as disunited, and therefore he would have the ability to destroy them. But our shekalim, our mitzvah of *machatzis hashekel* which represents our *achdus* outweighed his coins.

Even when we are physically spread out, we still remain united and Amaleik has no power over us.

Shabbos For Generations

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם: (לא, טז)

A childless couple once came to the Chofetz Chaim for a *brachah* for children. The Chofetz Chaim instructed them to prepare for Shabbos early. The *pasuk* says, ושמרו בני ישראל את השבת, when you are shomer Shabbos, then you will merit לעשות את השבת לדורותם ברית עולם, you will merit children who will keep Shabbos as well. The *pasuk* is revealing that *shemiras Shabbos* is a *zechus* for children.

There is another point that can be brought out from this *pasuk*. Rav Moshe Feinstein would say that although the older generation in the early 1900s were *moser nefesh* for *shemiras Shabbos* in America, many of their children went off the *derech R"l*. Why? Because when the father sat by the *seudah* he said with a *krechitz*, "Es iz shver tzu zein a Yid." He was *moser nefesh* not to be מחלל שבת but he didn't give over an appreciation for Shabbos to his children. Therefore, his children were not inspired to follow in his ways.

If a person wants לעשות את השבת לדורותם, he wants his children to follow in his ways and keep Shabbos as well, he has to be שמרו בני ישראל את השבת. He has to keep Shabbos properly, not only by not transgressing it, but by showing his happiness and pleasure in keeping Shabbos. It is through שמרו בני ישראל את השבת, that he will merit לעשות את השבת לדורותם.

Seudah Stories

Tefillos on Purim

There was a girl who was eager to get married, but as she got older and had not yet find her *bashert*, she began to despair of ever finding a *shidduch*. Right before Purim, someone mentioned to her that it was considered to be a big *segulah* for a *shidduch* to recite the entire *sefer* of Tehillim on the day of Purim. So, a few days later, on Purim, she recited the entire *sefer* of Tehillim. She was disappointed, though, when the year passed uneventfully. The next year on Purim, she renewed her *hislahavus* in reciting the entire *Sefer Tehillim*, all one hundred and fifty *kapitlach*. And once again, she did not find her *bashert* that year. The third Purim came along, and she was determined to see it through. With a broken heart, she once again said the entire *Sefer Tehillim*, and during that third year, she, Baruch Hashem, got engaged! Shortly after the *chasunah*, Purim came around, and she was contemplating if she should recite the entire Tehillim again. Shyly she broached the subject with her husband.

He answered, "Purim is a very meaningful day in my life. I was a "regular" *bochur* in Yeshiva, when suddenly, on Purim three years ago, I was filled with a strong desire to learn *behasmadah rabbah*! Everyone in Yeshiva was amazed at my sudden transformation. This powerful *teshukah* stayed with me until Pesach, when suddenly I felt myself losing this strong desire to learn. I once again became a regular *bochur*. The next year on Purim, once again, I felt a sudden rejuvenation and a resurgence to learn, *behasmadah rabbah*. This lasted two months – until Pesach Sheni, when it disappeared as it had the previous year. On the third Purim I began to learn *behasmadah rabbah* and this time I didn't stop. Even during the time I was a *chassan*, I felt a powerful pull to learn which has not left me until today!"

The young wife was overwhelmed at this revelation. Even as she had not seen the results of her heartfelt *tefillos*, they were actually accomplishing great things!

A Drunken Bochor Gets a Crack at the Ultimate Prize

One Purim an intoxicated *bochor* approached the Chofetz Chaim and told the Chofetz Chaim that he wants him to promise that he can be with him in Gan Eden. Seeing this *chutzpadik* behavior towards the *gadol hador*, the Chofetz Chaim's attendants tried to throw him out, but he was persistent and wouldn't go. In the middle of the scuffling the Chofetz Chaim ordered them to leave him alone. The Chofetz Chaim then said that if he wants to be with him in Gan Eden, he should promise to watch his mouth and not speak any Lashon Hara.

Not to sit and learn without stop twenty four hours a day day. Not to fast twice a week. Not any sort of dramatic behavior. Merely watching one's tongue was the ultimate challenge...and brings a tremendous *sechar*.

The Brisker Rav Mulls Over the Mishloach Manos

It was close to sunset on Purim, and someone entered the house of R' Velvel of Brisk with *shalach manos*. The Rav ran out of the house to see whether the sun had set yet. When the Rav came back into the house, someone asked him the reason for his puzzling behavior.

Seudah Stories

The Rav explained that he did not wish to accept presents under any circumstances due to the dictum, “*Sonei matanos yichye*,” which is not a light matter. However, on Purim accepting presents stems from the *din* of *shalach manos*. Now that Purim was almost over, he wanted to check whether the sun had set, which would cause the *shalach manos* to become a mere present - which he was not willing to accept.

Saved From Stalin

In January of 1953, Joseph Stalin *yemach shemo*, the cruel leader of Russia, concocted the “Jewish Doctor’s Conspiracy.” News began to be spread by the government that Jewish doctors had gotten together to misdiagnose and ultimately kill all major political and military figures in an attempt to overthrow the Russian government. The amount of effort to convince the Russian citizenry that the Jews were out to kill all of the Russians was mindboggling. And it seemed to work. Most Russians believed it and were ready to go along with it.

The trial of the “killer doctors” was scheduled for March 6. The verdict was well known to all in advance; they would be hanged in Moscow’s Red Square and then all Jews would be banished to Siberia with an elaborate plan for most of the Jews to be killed in various forms of “accidents” before they even reached Siberia. All was set. There seemed to be way to stop this evil plan was going through.

On Motzei Shabbos, March 1, which was Purim night, in a Siberian prison camp, the *tzadik*, Rav Yitzchok Zilber *zt”l* was sitting with fifteen other Jews and telling over the story of the *Megillah*. Suddenly, one of the Jews, Issac Mironovich, jumped up in a rage and screamed out, “What are these stories of Hashem saving the Jews 2500 years ago? What’s Hashem doing for us now? We are all to be killed! And nothing will stop Stalin. The man’s too strong!”

“Hashem can take down a man in a half an hour!” replied Rav Yitzchok.

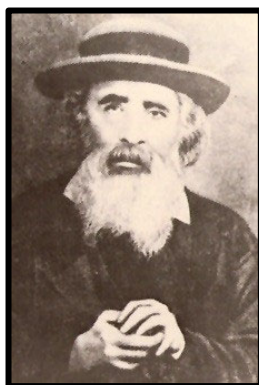
And unbelievably, thirty three minutes after Rav Yitzchok said those words, Stalin suffered a massive stroke and on March 5, he was officially declared dead.

Just in the nick of time, the plan was cancelled and most Jewish prisoners were released from jail!

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed.

Our Gedolim

The Saraph of Brisk

Rav Yehoshua Leib Diskin zt"l (1818 - 1898)

ב"ט טבת יארטzeit

Continued from last week...

In order to combat the influence of Dr. Herzberg's orphanage, which stalked orphans and homeless children to draw them away from the Torah, Rav Yehoshua Leib founded the Diskin Orphanage. The children received housing, clothing and food and above all... a pure Torah *chinuch*. Rav Yehoshua Leib laid the cornerstone in 1880. When it grew too cramped, the Rav purchased a larger plot of land. Hundreds of children were rescued from the nets of secular schools thanks to this refuge, producing young men who continued to devote their lives to Torah. Yet he was careful never to derive personal benefits from the orphanage. During the time that he stayed in a room on its premises, he paid full rent to the orphanage. Even after his passing, Rav Yehoshua Leib's spirit hovered over his orphanage. The trustees and directors continued to administer it according to his wishes and would not allow any changes to be introduced. True to his mission, Rav Yehoshua Leib thus save hundreds of children from deviating from the path of Torah.

Seeing that Rav Yehoshua Leib was determined and that he had full support of the devout, the secularists withdrew for a long time. During the tranquil lull, a rumor was circulated that the ban had been relaxed. But Rav Yehoshua Leib distributed an announcement that the ban was still in effect and reiterated the obligation to protest against those who sought to make a breach within the Torah *chinuch* system in Yerushalayim. He called a meeting of the city's leaders at which it was decided that the *kollelim* would withdraw their support from anyone who enrolled a child in the forbidden schools or assisted them in any way. Not a single person from the

Our Gedolim

Ashkenazic community defied the ban. Only some years later, one man named Yehoshua enrolled his child into one of the secularly-established schools. That Shabbos, two rabbinic delegates strode up to the *bimah* in the Churvah Shul, announcing a ban on Yehoshua. Customers were warned against patronizing Yehoshua's shop, and his *kollel* stipend was discontinued – all upon orders from Rav Yehoshua Leib. Yehoshua was incensed. He went abroad, traveling from city to city to protest the terrible injustice. But wherever he went, he was asked, "And what does Rav Yehoshua Leib have to say about the matter?" He received no sympathy or support; quite the contrary, he was shunned once the *rabbanim* abroad realized that Rav Yehoshua Leib had imposed the ban upon him. He was forced to return shamefacedly to Yerushalayim.

The secularists even resorted to brutal force, physically attacking those who proclaimed the ban on Rav Yehoshua Leib's behalf. This tactic did not work either, for the stronger their attacks, the more forceful was Rav Yehoshua Leib's battle against them. Rav Yehoshua Leib's ever vigilant eye did not overlook matters which the common folk considered inconsequential. Once, a special allocation was distributed to members of Kollel Shomrei Hachomos. Rav Yehoshua Leib ruled that one member, whose grandson was enrolled in a school that had been banned, should not receive the allocation. Even though it was not the *kollel* member's son, since the grandson was partially supported by his grandfather, Rav Yehoshua Leib ruled thus. Rav Yehoshua Leib was asked to officiate at the *chasunah* of Rav Ben Zion Yadler, the famous Yerushalayim maggid. Under the *chuppah*, as he was about to read the *kesubah*, Rav Yehoshua Leib suddenly ripped up the *kesubah* and fled. He had glanced at the document and saw in small print at the bottom that it had been printed by the Lunz Press, which was affiliated with the *maskilim*. Fearing that the *chosson* was in some way connected with that circle, the Rav refused to officiate and fled. Only when he was convinced that Rav Ben Zion did not even know the printer did Rav Yehoshua Leib agree to return and proceed with the ceremony – but he insisted that a different *kesubah* be brought.

Torah *chinuch* was not the only area in which Rav Yehoshua Leib played a leading role. Together with Rav Shmuel Salant, Rav Yehoshua Leib issued a declaration in 1888 that *shemittah* must be observed without any leniencies. There were *rabbonim* abroad who thought to rule leniently on the matter... until they heard Rav Yehoshua Leib's declaration. The majority of the farmers in Eretz Yisroel heeded Rav Yehoshua Leib's opinion and withstood the difficult trial. Rav Elya Chaim Meisel of Lodz once responded sharply to those who wanted to rule leniently, "We are forbidden to determine the *halachah* [of *shemittah*] for the farmers in the face of the Brisker Rav's ruling, for he is the leader of the entire Torah world – in Eretz Yisroel and abroad. All of us rabbis are like a garlic peel in comparison. Who are we to oppose him?"

Reprinted with permission from "The Weekly Vort" by E. Lerner

PARSHA CHALLENGE

פרשת כי תשא

1. Aside from the לוחות, what else did ה' personally chisel?¹
2. List three parts of davening found in this week's פרשה.
  - a) Which event in this week's פרשה is discussed in davening?²
3. What similarity is there between the cause of the חטא העגל and the סעודה of אחשוורוש? (Submitted by Y. Yarmush)
  - a) What almost exact phrase does משה say in this week's פרשה that אסתר says to the אחשוורוש? (Submitted by a Chosheva bochur)
  - b) List an additional seven connections or similarities in this week's פרשה to the פורים story. (R Deutsch and the talmidim of Orchos Chaim)
4. Name three people in the תורה who covered their face.³
  - a) Name someone in the מגילה whose face was covered.
5. We are very valuable,
We came from something great,
We made our owner wealthy.
We are hinted to in this week's פרשה.
Who are we?
6. I contain ten,
I am from those that are called "קודש",
Aside from my primary purposes -
I was used to foil another's plans,
A remembrance for me is made.⁴
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I?

Need a Hint?

¹ פרשת בראשית

² שמונה עשרה. **Need another hint?** In davening. שבת

³ Two are in בראשית. Another hint? Both were women

⁴ בזמן הזה

Answers

1. The אות in קין's forehead. (See רש"י בראשית ד', טו where he says "יחקק לו אות משמו במצחו")
2. 1) שוב מחרון אפך we say תחנון In 3) ה' ה' 2) ושמר בני ישראל 1)
- Although in מוסף of שלש רגלים we say זכורך כל יראה בשנה יראה, that פסוק is from פרשת ראה.
In קרבנות there is another two: 5) פרשת כיור 6) פרשת קטורת
a) In day עשרה שבת it mentions משה coming down from הר סיני with the second לוחות.
3. They were both made because of a miscalculation. By the עגל the Yidden miscalculated the days and אחשורוש miscalculated the years from the חורבן.
a) They both say בעיניך חן מצאתי חן (נא) אם. (אסתר ה, ח and כי תשא לג, יג).
b) 1) The השקל מחצית
2) The גמ' says there is a רמז in the words מר דרור (מירא דכיא is תרגום the).
3) The גמ' in טו. מגילה דף טו. brings on the words of מה זה ועל מה זה that אסתר was saying "מזה ומזה הם כתובים (לב, טו)" that in which it says "were the בני ישראל עובר
4) עבודה זרה כלל ישראל served
5) There was a גזירה to destroy all of כלל ישראל
6) קלי קלי למה עזבתני of פסוק brings רש"י לד, ו
7) משה wore a mask
4. רבקה, סנה, and when he didn't want to look at the סנה after coming down from הר סיני משה before meeting יצחק and תמר before meeting יהודה.
b) After אחשורוש says "הגם כבוש את המלכה עמי בבית" the פסוק says "ופני המן חפר" – which means "המן's face was covered".
5. We are very valuable, - We were precious stones
We came from something great, - the לוחות
We made our owner wealthy. - משה
We are hinted to in this week's פרשה.
Who are we? - The chiseled remains from the לוחות
6. Next week....

Last Week's Riddle:

I am one of the six,	- משכן כלים
Four are mentioned in last week's פרשה,	- The מזבח החיצון, the מנורה, the שלחן, the ארון
I am mentioned in in this week's פרשה,	
One is mentioned in next week's פרשה.	- The כיור
Who am I?	- The מזבח הזהב

Megillas Esther

RIDDLES

At Achashveirosh's party, he used the *keilim* from the *Bais HaMikdash*.⁵⁷ How long after the *churban habayis* did this party take place?

Yirmiyahu foretold that when Bavel had "completed" 70 years, Hashem would remember Bnei Yisrael.⁵⁸ Achashveirosh threw his elaborate feast because he calculated that this deadline had just passed, uneventfully. However, he misunderstood Yirmiyahu's statement, and began calculating from an erroneous point which was 13 years too early. In reality, he should have calculated from the destruction of the *Bais HaMikdash*, which had occurred approximately 57 years before his feast.⁵⁹

On what day of the week was Vashti killed⁶⁰?

The wicked Vashti used to force Jewish girls to work for her on Shabbos, so Hashem punished her *middah k'negged middah* and she was killed on Shabbos.⁶¹

Achashveirosh sent 3 public letters. What were they, and which saved Bnei Yisrael?

He sent 3 letters: every man should be the head of his house⁶²; Bnei Yisrael should be killed⁶³; Bnei Yisrael can defend themselves⁶⁴. In addition to the third letter, the first saved us as well: when people got the first letter, they found it totally unnecessary, and considered Achashveirosh foolish for sending it, so when they got the second letter, they didn't rush to attack Bnei Yisrael, because they lacked confidence in the king.⁶⁵

How were Mordechai and Esther related?

- "He (Mordechai) raised Hadassah – she was Esther, the daughter of his uncle..."⁶⁶ – so, first cousins.
- There is an opinion that they were married.⁶⁷

Who was Esther's father?

Avichayil.⁶⁸

On separate occasions, Hashem made a king get mad at his servants, and made servants get mad at their king, both to help *tzaddikim*. Who were they?

Hashem can use opposite means to perform a *neis* for a *tzaddik*⁶⁹:

- Paroh got mad at the *Sar HaMashkim* and *Sar HaOfim*, and threw them in jail, which led to Yosef's salvation.
- Bigsan and Seresh got mad at Achashveirosh, and their plans were thwarted by Mordechai, which led to his salvation.⁷⁰

---

⁵⁷ תרגום א' ז'

⁵⁸ ירמיהו כ"ט י'

⁵⁹ ע' מגילה י"א:

⁶⁰ ע' רש"י א' י"ט

⁶¹ מגילה י"ב:

⁶² א' כ"ב

⁶³ ג' י"ג

⁶⁴ ח' י'

⁶⁵ מגילה י"ב:

⁶⁶ ב' ז'

⁶⁷ מגילה י"ג, ט"ו.

⁶⁸ ג' ט"ו ועוד

⁶⁹ מהרש"א שם

⁷⁰ מגילה י"ג:

“Vayivez b’ainav” – Haman belittled the idea of killing only Mordechai, and instead plotted to destroy all of Bnei Yisrael.⁷¹ Where do we find that an ancestor of Haman is described with the same term, “Vayivez,” because he belittled something?

“Vayivez Eisav es habechorah”⁷² – Eisav belittled the *bechorah*, and sold it to Yaakov for a bowl of food.⁷³

How much time elapsed between the decree to kill Bnei Yisrael, and when they fought to defend themselves?

Haman drew lots in *Nissan*⁷⁴, and Bnei Yisrael fought in the following *Adar*⁷⁵.

Achashveirosh “sold” Bnei Yisrael to Haman, and they sat down to eat.⁷⁶ When did Bnei Yisrael, earlier, sit down to eat, and then sell someone?

After Yosef’s brothers threw him in the pit, they sat down to eat, and then sold him. At that moment, Hashem decreed that their descendants would have to suffer the same fate at the hands of Haman.⁷⁷

We can learn from Haman how to constantly keep Torah on our minds. How?

Frustrated by Mordechai’s failure to bow to him, Haman declared, regarding his vast wealth and fortune, *“V’chol zeh einenu shoveh li,”*⁷⁸ “All of this is worthless to me,” as if he could “point” to it, since he always “carried it with him,”⁷⁹ occupying his thoughts⁸⁰. Likewise, *I’havdil*, a *talmid chacham* is always thinking about Torah.⁸¹

Name 2 descendants of Rachel who got a haircut in honor of a king.

- Yosef got a haircut before being brought to Paroh.⁸²
- Mordechai got a haircut from Haman before being paraded around on the royal horse.⁸³

Who was hanged in the *Megillah*?

- Haman⁸⁴
- Haman’s sons⁸⁵
- Bigsan and Seresh⁸⁶

Name 2 times in the *Neis Purim* that someone entered into a situation which required strength, while fasting.

- Esther approached Achashveirosh hoping to make a good impression and save Bnei Yisrael, despite the fact that she had been fasting for multiple days, and didn’t appear at her finest, because she realized that Hashem controlled the outcome.⁸⁷
- Bnei Yisrael fasted when fighting their enemies.⁸⁸

---

⁷¹ ג' ו'

⁷² בראשית כ"ה ל"ד

⁷³ בעה"ט שם

⁷⁴ ג' ז'

⁷⁵ ט' א'

⁷⁶ ג' ט"ו

⁷⁷ ר' בחיי בראשית ל"ז כ"ה ממדרש תהלים

⁷⁸ ה' י"ג

⁷⁹ מגילה ט"ו:

⁸⁰ מהר"ל אור חדש ע' קע"ב

⁸¹ ע' תוס' סוטה כ"א. ד"ה "זה"

⁸² בראשית מ"א י"ד

⁸³ מגילה ט"ז.

⁸⁴ ח' י'

⁸⁵ ט' י"ג

⁸⁶ ג' כ"ג

⁸⁷ אב"ע ד' ט"ז

⁸⁸ מגיד משנה הל' תעניות ה' ה'

On what day did the Jews of Shushan fight against their enemies?

The 13th and 14th of *Adar*.⁸⁹

We should thank the historians of Paras U'Maddai: because of them, we have *Megillas Esther* today. How so?

The *Chachamim* were worried that if they published *Megillas Esther*, it would seem like we were celebrating the downfall of other nations, and it would arouse enmity towards Bnei Yisrael. Esther pointed out, "The story is already recorded in the secular history books, so it won't make a difference."⁹⁰

What did they call the holiday which celebrates being saved from Haman?

"They called these days *Furim*."⁹¹

Name 3 *halachos* that pertain only to a walled city.

- A *metzora* is sent out.
- The *Megillah* is read on the 15th of *Adar*.
- There are unique *halachos* regarding the sale of its houses and when they can be redeemed.⁹²

What is the only city that reads the *Megillah* on the 15th of *Adar* even though it did NOT have a wall in the times of Yehoshua bin Nun, and why?

Shushan: since they celebrated on the 15th in the year that the actual *neis* occurred, they continue to observe that day as *Purim* forever.⁹³

Can you fulfill *mishloach manos* by giving 2 different types of meat?

Yes.⁹⁴

When is the same *haftarah* read 2 weeks in a row?

- When the 14th of *Adar* falls on Erev Shabbos, in Yerushalayim they observe "*Purim Meshulash*": on Shabbos, they read the *krias hatorah* of *Purim* as *maftir*, and then read the same *haftarah* as *Parshas Zachor*, for the second week in a row.⁹⁵
- In a typical situation of a "double *parsha*," we *lain* the *haftarah* of the second *parsha*. However, when *Acharei Mos* and *Kedoshim* are *lain* together, we *lain* the *haftarah* of *Acharei Mos*, and avoid the *haftarah* of *Kedoshim* which highlights the *aveiros* of Yerushalayim.⁹⁶ Even when *Acharei Mos* and *Kedoshim* are *lain* separately, if the Shabbos of *Acharei Mos* coincides with *Shabbos HaGadol* or *Erev Rosh Chodesh Iyar*, which each have their own unique *haftarah*, we preserve the *haftarah* of *Acharei Mos* to be *lain* on the Shabbos of *Kedoshim*. In the rare event that *Acharei Mos* and *Kedoshim* are *lain* separately, each on an "ordinary" Shabbos, we are forced to *lain* the *haftarah* of *Kedoshim*.⁹⁷ Nonetheless, in such a scenario, some have the practice of *laining* the *haftarah* of *Acharei Mos* after both *parshios*, 2 weeks in a row.⁹⁸

Many years ago, "*Shushan HaBirah*" was in Yerushalayim. How so?

On the eastern gate of the second *Bais Hamikdash*, there was a model of Shushan HaBirah, mandated by the Persian kings, as a reminder to respect their governing power.⁹⁹

⁸⁹ ט' י"ח

⁹⁰ מגילה ז.

⁹¹ ט' כ"ו, דהוי בג"ד כפ"ת באמצע

⁹² רש"י מגילה י', ובשבעת ט"ז. הוסיף דאין עושין מגרשין עיר, ועי' בטו"א מגילה שם

⁹³ מגילה ב', או"ח תרפ"ח ב'

⁹⁴ או"ח ס' תרצ"ה ד'

⁹⁵ Thank you R' A. Friedler

⁹⁶ עי' רמ"א או"ח תכ"ד ח' ומ"ב שם

⁹⁷ עי' מ"ב שם

⁹⁸ עיי"ש בהערות מהדורת דרשן

⁹⁹ מדות א' ג'

JUST CURIOUS

When Esther's parents died, Mordechai adopted her as a "bas" (daughter)¹⁰⁰. Some derive from this word that he took her as a "bayis" (home), and married her.¹⁰¹ If so, why did the *pasuk* only hint to this, instead of saying it explicitly?

When *Megillas Esther* was published, Achashveirosh was still alive, and revealing this fact would cause great friction with the king.¹⁰²

How long did Esther manage to hide herself, and avoid being taken by Achashveirosh?

Vashti was killed at the *mishteh* which occurred during the 3rd year of Achashveirosh's reign, and Esther was selected in his 7th year. Prior to that, she was forced to spend 12 months preparing. It turns out that she was taken in Achashveirosh's 6th year, and had managed to hide for 3 years.¹⁰³

Why didn't Esther reveal to Achashveirosh that she was Jewish?

- Mordechai hoped that they would assume that she was hiding her identity because she was from an undignified family, and thus send her away. If they would know she was related to the royal family of Shaul, they would definitely force her to stay.¹⁰⁴
- Since she had tried to avoid being taken by Achashveirosh, and ultimately had to be forcibly brought, Mordechai was worried that Esther, her family, and her nation would be punished.¹⁰⁵

When Esther was being held in the palace, Mordechai checked on her every day.¹⁰⁶ Why?

- He knew that if this great *tzadekes* was taken by Achashveirosh, it must be part of Hashem's plan to save Bnei Yisrael, so he monitored the situation with anticipation.¹⁰⁷
- He was worried that due to the great distress she experienced after being taken by Achashveirosh, she would get sick.
- He was worried that they would kill her, because she tried to avoid being taken by Achashveirosh.¹⁰⁸
- Even after much time had passed, Mordechai's concern didn't fade, because Esther was an orphan, and a hostage. In the *zechus* of his daily concern ("*u'v'chol yom vayom*"), Mordechai merited the ability to overcome Haman and avoid bowing to him on a daily basis ("*yom vayom*"¹⁰⁹).¹¹⁰ In fact, Mordechai preferred to go into *galus* in order to raise his orphan cousin, rather than remain in Eretz Yisrael.¹¹¹

Why did Bigsan and Seresh want to kill Achashveirosh?

- He overworked them, and they were exhausted.¹¹²
- Upon Esther's suggestion, Mordechai was given their job. They plotted to kill Achashveirosh so that everyone would say, "Bigsan and Seresh were good guards; now that a Jew took over, the king got killed!"¹¹³

---

¹⁰⁰ ב' ז'

¹⁰¹ רש"י שם, מגילה י"ג.

¹⁰² עץ יוסף על עין יעקב פ"ק דמגילה

¹⁰³ גר"א ב' ט"ז

¹⁰⁴ רש"י ב' י', מלבי"ם, ועי' מהרש"א מגילה ז.

¹⁰⁵ גר"א

¹⁰⁶ ב' י"א

¹⁰⁷ רש"י

¹⁰⁸ גר"א, מלבי"ם

¹⁰⁹ ג' ד'

¹¹⁰ שפ"א תרל"ז

¹¹¹ תרגום שני ב' ז', ועי' מגילה י"ג. ומהרש"א, אמנם עי' גר"א ב' ו'

¹¹² מגילה י"ג:

¹¹³ ילקו"ש תתרנ"ג

Why did Mordechai and Esther save Achashveirosh from Bigsan and Seresh, instead of just letting them kill him, so Esther could be free?

- Bigsan and Seresh wanted to kill Esther as well.¹¹⁴
- Achashveirosh supported rebuilding the *Bais Hamikdash*, so Mordechai preferred that he remain in power.
- Mordechai had political pull with Achashveirosh, so his survival would benefit Bnei Yisrael.
- Mordechai didn't want people to blame Achashveirosh's assassination on the fact that he recently married a Jew, or the fact that a Jew was recently added to his staff.¹¹⁵
- *Tzaddikim* are constantly aware of Hashem's *hashgacha*, and don't attribute anything to mere coincidence. Although logic dictated that Achashveirosh's assassination would be positive, Mordechai felt that if Hashem wanted Achashveirosh to die, He would not have arranged for Mordechai to overhear Bigsan and Seresh's secret conversation.¹¹⁶

When Esther told Achashveirosh that Bigsan and Seresh were plotting to assassinate him, she quoted this information in the name of Mordechai.¹¹⁷ "We learn that anyone who quotes something in the name of the person who said it, brings *geulah* to the world."¹¹⁸ Really? Don't many people quote their sources, yet have not brought *geulah*?

It doesn't mean that the person will automatically bring *geulah*. Rather, WHEN Hashem wants to bring *geulah*, He will do so through such a person, who has the habit of attributing credit where it is due, because such a person will likewise draw attention to Hashem's intervening hand, without claiming credit for himself.¹¹⁹

Why does the *Megillah* explain that Haman cast his *goral*, "In the first month, which is *Nissan*..."¹²⁰ Don't we know the months already?

We actually don't know them yet – at this point. The names of the months that we currently use are Persian, and we purposely utilize them in order to recall that Hashem saved us from *galus Bavel*. The *Megillah* translates the Persian word "*Nissan*," just like it translates, "Haman made a '*pur*' – which is a *goral* (lottery)."¹²¹

Almost all of the Persian conversations, objects, etc., in the *Megillah* are recorded in *lashon hakodesh*, which we understand. Why does the *Megillah* bother to include the Persian term "*pur*," thus necessitating the immediate translation, "*Hu hagoral*," "Which is a lottery,"¹²² instead of sticking to the language which we understand and calling it a "*goral*" in the first place?

If it didn't include the Persian term "*pur*," we wouldn't understand why the day is called "Purim."¹²³

When Mordechai found out about Haman's decree, he wore sad clothing, and cried out in the middle of the city. He didn't approach the palace, because it would be disrespectful to do so in this state. Esther sent him clothing, hoping to speak to him, but he declined her offer.¹²⁴ Why did he refuse? Wouldn't it be helpful to discuss the situation with the queen?

He didn't want to stop *davening* for even a moment, because doing so would be tantamount to abandoning his trust in Hashem, to instead rely on a person.¹²⁵

¹¹⁴ תרגום ב' כ"א

¹¹⁵ ילקו"ש תתרנ"ג

¹¹⁶ מתנת חיים

¹¹⁷ אסתר ב' כ"ב

¹¹⁸ אבות ו' ו'

¹¹⁹ מהר"ל דרך חיים שם, ועיי"ש עוד

¹²⁰ ג' ז'

¹²¹ רמב"ן שמות י"ב ב'

¹²² ג' ז', ט' כ"ד

¹²³ גר"א ג' ז', רשב"ם שמות ט"ז ט"ו

¹²⁴ ד' א'-ד', עי' גר"א ומלבי"ם

¹²⁵ מלבי"ם

When Mordechai learned of Haman's decree, he approached 3 children and asked each what *pasuk* he had learned that day. Each responded with a *pasuk* demonstrating Hashem's care for Bnei Yisrael.¹²⁶ The first said, "*Al tira mipachad pisom...*"¹²⁷ The second said, "*Utzu eitzah v'sufar...*"¹²⁸ The third said, "*V'ad ziknah Ani Hu...*"¹²⁹ Why did Hashem choose these 3, seemingly unrelated *pesukim*, to let Mordechai know that He would protect us?

These 3 *pesukim* relate to the 3 times that Amaleik attacked us, and Hashem saved us:

- When we first left Mitzrayim, they attacked us "*pisom*" – suddenly.¹³⁰
- Later in the *midbar*, they were "*utzu eitzah*," cleverly disguising themselves as K'naanim.¹³¹
- Haman figured that since the *Bais Hamikdash* was destroyed, Hashem must have already *chas v'shalom* reached the old-age of "*ziknah*," and Haman could defeat us.¹³²

When Mordechai urged Esther to approach Achashveirosh and intervene on behalf of Bnei Yisrael, he told her, "Who knows if it's for THIS moment that you became the queen?"¹³³ Why does he sound doubtful? Wasn't that obviously why she was put in this position?

To us, in hindsight, it's obvious, but at the time, no one knew what would happen! Whenever we witness an unusual occurrence which deviates from the natural course of events, we should reflect and realize that Hashem is arranging things in a way which can fulfill the plans of His *hashgacha*. Mordechai was telling Esther that her surprising rise to royalty was such an event, and she needed to act accordingly.¹³⁴

Haman gave Mordechai a haircut before parading him around on the royal horse. How did Haman know how to cut hair professionally enough for a royal parade?

Haman was the barber in the town of K'far Kartzom for 22 years.¹³⁵

When Bnei Yisrael are threatened, or a person is in distress, is there a point when one can relax the intensity of his *davening*, because he sees that things are getting better?

Right after Mordechai was paraded around by Haman, and saw the beginning of the "*v'nahafoch hu*" reversal of our fate, he nonetheless immediately returned to his *davening*¹³⁶, because until the *geulah* is complete, one cannot relax his *davening*.¹³⁷

When Achashveirosh heard that Haman wanted to kill Bnei Yisrael, he stepped outside, to his garden. When he returned, he saw that Haman, in his great distress, had fallen next to Esther's bed, begging her to pardon him.¹³⁸ In this dramatic moment, why was Esther lying down?

That's where she was during their party, because their practice was to eat while lying on their sides.¹³⁹

---

¹²⁶ אסתר רבה ז' י"ג

¹²⁷ משלי ג' כ"ה

¹²⁸ ישעיהו ח' י'

¹²⁹ ישעיהו מ"ו ד'

¹³⁰ דברים כ"ה י"ח

¹³¹ במדבר כ"א א' ורש"י שם

¹³² תורה לדעת ח"ג ע' קל"ט בשם הגר"א, וכן מביא בס' קימו וקבלו ע' ח'

¹³³ ד' י"ג

¹³⁴ מלבי"ם, ועי' רש"י ב' י"א

¹³⁵ מגילה ט"ז.

¹³⁶ רש"י ו' י"ב ע"פ מגילה ט"ז. וש"ר ל"ח ד'

¹³⁷ מתנת חלקו שם ולעיל י"א

¹³⁸ ז' ח' ע"פ גר"א

¹³⁹ רש"י

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

Yosef Ber and his wife Rivka embodied the מצדה of ביטחון. Besides for having ביטחון, Yosef Ber personified את השם "עבדו את השם", and kept any worry he was feeling to himself. Together with his אשת חיל, they filled their home with ביטחון and שמחה. Their son Mendy thrived in the atmosphere of their home.¹ He was a happy boy, and he knew that whatever Hashem does is good. Living in Russia around the year תק"צ (1830), it was their ביטחון that gave them the נח to survive. Czar Nikolai I had passed the infamous Cantonist Decrees, under which little boys were snatched away from their parents, and conscripted into the army to some remote part of Siberia practically for the rest of their lives. Mendy was ten years old, and of course, they were worried about him. Reb Yosef Ber *chazored* the יסודות of ביטחון over and over with his family. "Let's look back at our lives," he told his wife Rivka one day when she was feeling down, "the things we worried about, it turned out in the end that there was no reason to worry about them. The real problems came from things that we didn't anticipate, and didn't know to worry about. Don't you understand, Rivka? Only the רבנו של עולם knows what's coming tomorrow. What's the point of worrying when we don't even know what's going to happen?! השלך על השם ייחבך, throw the package onto השם. That means leaving it up to the רבנו של עולם, our Father in Heaven who created the world and keeps it going. Besides, Hashem gave us the gift of our son Mendeleh, and He knows how to take care of the gifts that He gives us. All will be well." "That's right," Rivka responded, "you are right Yosef Ber. I wish I had your level of אמונה and ביטחון. I wish I could believe like you that our Mendeleh will never be captured by the *conteristen*. I wish I could believe like you that we'll never have any problems." "Oh, I didn't say *no problems*," Yosef Ber corrected her, "we have to be realistic. This is a world of נסיגות and challenges. I said that whatever is going to take place, the רבנו של עולם is going to help. We'll have the נח to deal with the נסיגות."

Just then, the door opened up and Mendy hesitantly walked in. Yosef Ber exclaimed, "Why, here comes our Mendeleh now! Mendeleh *shaifeleh*, we were just talking about you. We should have spoken about מנשיה. How are you Mendeleh?" Mendy seemed frightened. Anxiously, his mother asked him, "Mendy, are you alright?" "Totti, Mommy," Mendy slowly replied, "I was walking home from ישיבה with some of my friends, and a soldier stopped and put us into his wagon. He is standing outside now, and Totti, he says that he wants to talk to you." Mendy started to cry. "I really didn't do anything wrong." Yosef Ber struggled to remain calm. "Mendeleh," Yosef Ber said, "don't-don't be frightened, um, I know you didn't do anything wrong. Let me go out and speak to the soldier." Yosef Ber went to the door, "Yes sir, how can I help you?" "By order of the Czar, you are to show up at the army office tonight. Your child will be interviewed, and then he will have the tremendous honor of serving in the Czar's army." Yosef Ber protested, "But, but he's only ten years old!" Flashing a wide grin, the soldier replied, "The Czar has his ways. He sends these boys off to remote parts of Russia, we take care of them over there. Don't worry," the soldier chuckled scornfully, "in fifty or sixty years he'll be back. Just make sure you report, or else you'll be in trouble." Rivka shrieked! "How could you do this? How could you just grab my child and put him into the wagon?" "Oh, don't worry Missus, there's no charge for the ride home," and he walked off laughing hysterically.

Yosef Ber calmed his wife down, "Please Rivka, don't panic, you're going to scare Mendeleh. Our Mendeleh is a smart boy, and he will know exactly what to do." They had to try to come up with a plan. Yosef Ber smiled lovingly at Mendy, and said, "Mendeleh, this is a terrible גזירה against ישראל, please don't cry." "I know that whatever Hashem does is good," Mendeleh said confidently. "That's right Mendeleh. We have no choice, we will have to take you to this address tonight. Mendeleh, under these circumstances, that little ten-year-old boys are kidnapped never to be taken back to their parents... do you understand?" Mendy gulped, "Yes, Totti." "Then don't cry. Listen to me. They're going to officially examine you. Mendeleh, you are to make yourself like you are a *bisseleh tzedrudelt*. Do you understand that? Make yourself like you're

¹ Rav Fishel Schachter, *Tales of Tzadikim* #427, Dial-A-Shiur

not normal, this way they won't take you, and they'll send you home." Rivka tried hard not to cry, "Mendeleh, do you think you know what to do?" "Mommy, I understand." She turned to Yosef Ber, "Will it work Yosef Ber?" "Mommy, Totti," Mendeleh announced, "if the רבנו של עולם wants it to work, it will work, and if I have to go, I am ready for any נְסִיוֹנוֹת that are thrown my way." "My dear Mendeleh," Yosef Ber said with tears in his eyes, "you may be ten years old, but I feel like you are a lot older. Don't cry Rivka, whatever Hashem does is good. Rivka had a feeling that Akadi, a gentile who lived across the street from them, had reported Mendy to the authorities. Akadi had always been giving them צָרוֹת. He would smile at Mendy when Mendy would pass by, but he was a dangerous person. Unfortunately, since he lived across the street, it would be hard to hide Mendy from him. As they started out towards the examination, they saw Akadi sitting on his porch waving at them. It looked like he had been watching the whole spectacle with a smile on his face. "Well, he may want us to lose our child," Yosef Ber said, "but it's not up to him. The רבנו של עולם runs the world! Let's say some תְּהִלִּים. Mendy will know what to do."

They arrived at the examination, and a doctor called them in. Normally, the boys were crying by their examinations. Mendy didn't give the doctor that satisfaction. He told the doctor how happy he was to be going to Siberia where he would freeze to death. He liked doing that! He would make sure to bring lots of ice cream, and his tube to go swimming. He also brought an extra sock with him to put on his head, not on his foot. He explained that it was cheaper to use it for his head since he only had one head, as opposed to two feet. Then he demonstrated how he would put it over his head. The doctor became disgusted with him and told him to take it off. Mendy *thought* that the doctor wanted him to take his head off of the sock. He tried taking his head off but explained that he couldn't because it was screwed on too tight. He offered to take the doctor's head off. The doctor was appalled, "this boy is deranged, take him away, we don't need him!" Right then, General Pschvolska walked in. Mendy was standing on a chair with a yellow sock on his head, trying to get his head off excitedly saying, "my head doesn't come off, could be because it's too deranged!" "What seems to be the problem here!?" bellowed the general. "He's one of the boys who was captured today," the doctor explained, "But you don't want him in the Czar's army! He's out of his mind! Can't you see he's mad!" "I can't see him!" declared General Pshvolska, "He's wearing a sock on his head! Take that off!" he ordered Mendy, "you look like a bird's head!" "That's because I am a bird." Mendy explained, "I can fly. Want to see?" Mendy jumped, and went flying off the chair, "weeeee!" He landed on the general, "oops, I didn't mean to knock you down." The general snorted. "This boy is deranged. I have no time for this." He wrote out an official document that Mendy was too unbalanced for the army, took out the royal stamp and stamped the document. Mendy gushed, "Ooh! That's fun!" and he started stamping his head with the royal stamp." The doctor, who had really had enough already shouted, "Give – me – the – stamp!" Mendy offered to stamp the doctors nose. The doctor yelled, "Oh, this boy is driving me mad! General, send him home!" "Alright," General Pschvolska finally said, "send in the next one."

Mendy's father and mother were waiting for him outside. Nervously, his mother asked, "are you okay, Mendeleh?" "Yes, Mommy. Did I do a good job?" Yosef Ber told his son. "I just want to be מוֹדִיעַ you, my dear son, under normal circumstances you are not allowed to talk with *chutzpa* to older people. It doesn't make a difference who they are. We Yidden don't make a הִשָּׁם, we don't talk *chutzpadik* to anybody, and we respect people of authority. Under the circumstances it was to save you from a kidnapping, and a terrible death." Mendy appreciated his father's concern, and he showed him the document that they had given him. "Do I still need this paper with the stamp on it, father?" "Yes, yes, yes, we must keep that, we must," his father gratefully replied.

Akadi had been euphoric over Mendy being snatched away from his Jewish parents, and now, seeing Mendy coming back home with them was an unpleasant surprise. He would not take that sitting down. Soon enough, one night Mendy's father was sitting down looking into a סִפָּר after Mendy had gone to sleep, and he heard pounding on his door. "Open up in the name of the Czar!" "I am opening up," Yosef Ber said as he walked to the door, "why do you have to scream that way?" "Where is your son? The Czar has ordered your little son be taken away!" "I don't understand your problem," Yosef Ber responded, reminding himself that he had better remain calm, "here are the papers with the seal on it. It says that my son was told that he doesn't have to go." "Let me see those papers! Where did you print these papers?" "I didn't print these

papers. They have the official seal on them, don't you see? It's the seal of the royal crown, no one could possibly forge that. My son was told he could go home." The soldiers took a look at the papers, and finally said, "we'll come back to check this out later!" As they walked away, Yosef Ber overheard them whispering to each other, "*It looks like he does have the papers. Why did that Akadi say... oh, I don't understand it.*" Yosef Ber sighed, *Oy, what can I do? There is nothing I can do but be מתפלל*. Just then, Rivka came home. "Ah, Rivka," Yosef Ber greeted her, "can I help you with those packages? Rivka, you're crying, what's the matter?" Rivka was terribly upset. "I saw it! I saw it today!" "You saw what today?" "Oy! I can't take it! It was the most horrible thing I've seen in my life! I was walking down the street and I saw mothers running in a panic trying to get their children off the streets. The wagon with the *conteristen* was going down the road, and they were picking up children and throwing them into the wagon. Mothers ran after the children crying and screaming **"remember you're a Yid! Remember you're a Yid!"** They knew, they knew they would never see their children again!" Yosef Ber nodded his head, "Indeed, we must be מתפלל for them." "We must be מתפלל for them?" Rivka shrieked, "we must be מתפלל for ourselves as well!" "Why are you so concerned Rivka? It worked ברוך השם. Our Mendy made himself as if he's deranged. They'll leave him alone." Rivka looked intently at Yosef Ber, "I saw those two soldiers knocking at the door, I got so scared. Yosef Ber, we cannot be like an ostrich that hides its head in the sand. Akadi will go back to them again and again to convince them that there's nothing wrong with our Mendy, and one day they're going to come and take him, then it will be too late and we'll never see him again." Realizing that his wife was right, Yosef Ber replied, "You're right. I cannot fool myself. We are not safe. I'll wake up Mendy, and help him pack his bags. You will please stay home in case the soldiers come back to see the papers. My good friend Reb Akiva lives in the countryside, he'll be happy to hide our Mendy for the time being. השם בעזרת השם things will calm down soon, and Mendy will be able to come back."

After many hours of travel, they were finally there. Reb Akiva ran out to greet them, "שלום עליכם! Your father and I are old friends, I would do anything for your father! Come! We will make you as comfortable as possible." Reb Yosef Ber assured Mendy that they would keep in touch, but Mendy would need to have patience. Mendy mentioned how he longed to go with his father to Sanz, right across the river from their home, when Reb Yosef Ber would make his annual trip to get his מצות. "It's a while now until פסח, but I really hope so, Mendy," Yosef Ber earnestly replied, "I must return now. Mendy please be strong; you are in good hands." "I know father, but it's just hard for me to be without my father." "You're always together with your father in heaven. Hashem is with you, and with me, and with mother, don't worry, we will soon be united."

Over the next few weeks, Akadi would not leave the officers alone, "I am telling you", he insisted again and again, "something doesn't make sense over here. He is a young boy who is very strong. Why wasn't he snatched away from his father and mother the way some of the other children in town were? I will speak to your supervisor, could it be that some of you took a bribe from that Jew, and that is why the little boy was not sent away with the other ones? I will get to the bottom of this, and I am telling you right now, if it turns out that one of you did take a bribe, you will be in big trouble!" The soldiers knew that they hadn't taken a bribe, but if he would go to the Czar's special inspector, and say that they took a bribe, no proof was necessary for them to be chained to a wheelbarrow in Siberia for the rest of their lives. They went back to Yosef Ber and told him that they want to talk to Mendy, just to make sure that he is as foolish as he says he is. Yosef Ber insisted that Mendy ran away, and that he doesn't know where he is. The soldiers tore apart the house looking for him, and left with a warning that if they will find him, and he will join the other children who were snatched away in that town. The next time Akadi returned to them, they told him that they were tired of harassing the poor man and lady, but if he sees Mendy he should let them know. Akadi planted himself by his window and waited. He knew that sooner or later the boy would come around.

To be continued בעזרת השם יתברך. The חז"ל says that קריאת המגילה gave us the מצוה to remind ourselves how great Hashem is, how He saved us, and how He listened to us when we cried out to Him. Then, we will *bench* Hashem and praise Him, and future generations will know that what Hashem promised us in the תורה is true. There is no nation so great as klal Yisroel, to whom Hashem is so close. He listens to us whenever we call Him. In our story, Yosef Ber's family never forgot this lesson. They kept their *shtoltz* as a Yid, and knew that Hashem always listens to their תפילות.

Hilchos Shabbos Initiative

Is it permissible to use a salt shaker that contains grains of rice, causing the salt to be sifted out through the salt shaker holes?

According to some *Poskim*, a salt shaker that allows the salt to be shaken out while the rice remains inside is considered a sorting utensil and may not be used. According to all opinions, it is only permitted to use such a salt shaker for immediate use or for a meal that will be starting shortly.

What is the proper method of eating fish that contains imbedded bones?

As one is eating the fish, one should remove the fish from the bones and not the bones from the fish. Alternatively, one may place a piece of fish with a bone into his mouth and then remove the bone from his mouth.

Is it permissible to shake out the seeds of a pomegranate?

Shaking seeds out of a pomegranate is only permitted to be done immediately prior to eating or within the preparation time of the meal in which the seeds will be eaten.

What is the proper method of separating rotten grapes from a cluster?

One should remove the good grapes from the rotten ones immediately prior to eating or within the preparation time of the meal in which the grapes will be served.

If a mixture of peanuts and shells and/or skins is piled together, is it permissible to blow on the pile so that the shells/skins will separate from the pile and only the peanuts will remain?

No, it is not permissible to blow on the pile so that the shells/skins will separate from the pile.

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אבין

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

VOL II WEEK 20

ע' משנ"ב רע"ז-י"ז, רע"ט-י"י, רמ"א רע"ו-ג

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

I always put the חלה on the table before my wife lights the נרות, but I forgot to this week. Can I move the table on שבת? The table was set with plates and silverware when she lit.

QUESTION 2

I'm expecting a lot of company by the day meal and want to be able to move the Leichter when the candles go out Friday night. Can I put the חלה on the Leichter tray in order to allow me to move the tray with the Leichter in it?

QUESTION 3

If the above idea of the חלה in the tray doesn't work, can I ask one of the waiters that I hired to move the Leichter off the table?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

My son woke up שבת morning after פורים with quite a hangover. Can he take Tylenol?

Answer: One may not take medicine on שבת, as חז"ל were concerned that one may do a מלאכה while preparing it. The (שכ"ח-ל"ז) רמ"א writes that someone who is bedridden may take medicine. Anyone who is suffering from a severe headache would fit into this category, and may take medicine.

continued....

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

After a פורים with lots of wine, I think I need a break from wine. Can I make קידוש for שבת day on schnapps instead of wine? חסידים do it every week!

Answer: The (ער"ב-ל") writes that if someone favors schnapps over wine, he can use it for קידוש by day if he wants. However, he must use a כוס that contains a רביעית, which would be 2.9 oz. Also, he must drink a מלא לוגמיו, which is about 1.5 oz.

QUESTION 3

During the סעודה on Friday night I noticed that one of the paintings hanging in my dining room was a little tilted, probably from all the פורים סעודה excitement. Can I straighten it? It's making me nervous...

Answer: The (ש"ח-ב') ערוך שלחן writes that a large or heavy כלי is not מוקצה, even though one doesn't typically move it. The (ח') משנה ברורה writes that if the reason he doesn't move it is because it's very delicate, then it is מוקצה מחמת חסרון כיס, which would mean that a delicate or expensive painting is מוקצה. This would also seem to be a reason to for leniency by a picture or painting in a case where it is not very delicate. However, the (קס"ח) משנה ברורה also writes that a large clock which doesn't get moved is מוקצה, possibly because it's typical use is when it's not moving. Some extend this to a painting which also is not moved around, even if not very delicate. (ה-כ"א-י"ג) משה אגרות argues on this and writes that neither a clock or a picture is מוקצה, as it is only put in a specific place for appearance purposes. One can be lenient if there is a need.

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpia Yeshiva*

Courage and Conviction

Rav Chatzel Miletzky (later of Yerushalayim) was sixteen years old when war tore through Europe in a wave of devastation, destruction, and death. Young Chaikel skirted danger and looked fear in the eye, yet he never allowed the fear of human threat overcome his fear of Heaven. Following are three stories, shared with me by Rav Chaikel Miletzky's nephew, R' Aryeh, demonstrating Rav Chaikel's strength of character and conviction to do the right thing regardless of danger or difficulty.

***

Sixteen-year-old Chaikel Miletzky was walking on the street one day, when a deep moan suddenly

startled him. He glanced around, trying to determine the source of the sound. There, on the wayside, between two trees, lay a soldier. He moaned again, and Chaikel hurried over.

Even to a novice, the soldier's condition looked bad. His complexion was grayish, his uniform covered in blood. "I'm dying," the soldier confirmed in a weak voice. "And I'm a Jew. Please ensure that I will be brought to a Jewish burial!"

Still thoroughly shocked by the scene before him, Chaikel nodded. He tried to find the words to respond, but the man didn't wait for him to reply. He closed his eyes and whispered Shema Yisrael.

And then it was over. His soul had returned to his Maker.

Chaikel bit his lip. He knew he needed to bring this anonymous soldier to kever Yisrael, but it was extremely dangerous to do so. If he was caught walking through the streets with a dead soldier, it was practically a death sentence. Even if he did manage to make it to the mikvah to perform the taharah, the stakes were still very high. At any step of the process, from cleansing to burial, the probability of being discovered and charged with the soldier's murder was extremely high.

Chaikel looked down at the body on the floor. It would mean risking his life, but he would not betray his commitment to the soldier. Even if it was the last mitzvah he would ever merit to perform, it was his obligation to try.

A dead body is significantly heavier than a living, breathing one, but Chaikel was a young and muscular young man. He took a deep breath, hefted his muscles and heaved, half-carrying, half-dragging the uniformed corpse onto the road.

No less than half a minute later, still just a few feet away from the site where the soldier had died, a wagon pulled up beside Chaikel and his heavy load. Two soldiers on patrol jumped down, their eyes roving over him and the body, demanding to know just what he was doing.

Chaikel knew that the sight of himself, a strong and obviously Jewish youth, in the company of a dead soldier, was extremely suspicious. He'd known it from the moment the anonymous Jewish soldier had breathed his last. Taking a deep breath, he decided to tell the truth and plead for mercy. Though the chances were slim, he could only pray that the soldiers would believe him.

"I was walking down the road, and I heard him moaning," he said earnestly, hoping the soldiers wouldn't notice how badly his hands were trembling. "I found him lying between the trees, dying. He asked me, with his final breaths, to ensure that he would be buried according to Jewish law, and then he died. All I wanted to do was to fulfill his dying wishes!"

The soldier on his right snorted in obvious disdain. "He was dying, huh? After you helped him die!"

"I didn't, I promise!" Chaikel cried, distressed. "I don't know what caused his death; I only found him when it was too late to do anything to save him!"

"Traitor," the other soldier said flatly, binding his wrists behind his back. "Do you expect us to believe you? You will pay for this crime."

"I'm not a traitor," Chaikel tried protesting. "I promise I didn't kill him!"

The soldiers glared at him until he fell silent and then hauled him over the side of the wagon like a sack of vegetables. "Save your breath," they said, loading the body onto the wagon beside him with

considerably more respect. "You're going to need it at the trial."

Chaikel began murmuring fervent tefillos. The odds of him escaping death seemed slim, and he pleaded with Hashem to save him. Concentrating on his prayers, he barely noticed the passing scenery, and was startled to discover a few minutes later, when the wagon rolled to a stop, that they were at the center of the local army base.

A military tribunal was hastily assembled, and Chaikel was forced to try to defend himself in an effort that was doomed from the start. Although he staunchly maintained his innocence, he had no way of proving that he had not killed the soldier, and the circumstantial evidence weighed heavily against him. It did not take long before the guilty verdict was handed down.

The judge ordered him to the large field, where he was surrounded by fifteen soldiers in a semicircle, their guns pointed at his temple. Caught in the crosshairs of fifteen guns, Chaikel was given a final opportunity to pray before the triggers would be pulled on all fifteen revolvers.

He stood in the middle, looking so young and vulnerable, like a newborn calf surrounded by fifteen lions. He began to recite vidui, tears streaming down his face, but then the sight of the guns pointed at him overwhelmed his senses. He simply could not bear the sight of death, and he collapsed on the floor, wailing like a baby.

The soldiers showed him no mercy. They hooked him by the elbow and dragged him to a wall, forcing him upright against it. His face was completely sapped of all color; his lips a pasty white. In a terrified voice, he began screaming Shema Yisrael as the soldiers took up their positions around him and aimed their revolvers.

But before they could pull the trigger and release a hail of bullets in his direction, a tall, decorated officer strolled over. “Halt!” he ordered, conceit and arrogance dripping from his words. “What is going on here? Who authorized this?”

The soldiers lowered their guns and saluted. The officer, a high-ranking general, was not too pleased to hear that a military trial had been convened in his absence, and he insisted on investigating the matter himself.

In the meantime, the dead soldier’s uniform was removed from his body, and his pockets were emptied in the process. Among the assorted belongings he had been carrying on him at the time of his death, the soldiers discovered a note, a suicide note, written by the dead soldier, in which he declared that he planned on taking his own life.

The note was evidence enough to prove Chaikel’s claims of innocence, and when the general concluded his investigation, he declared the young Jew a free man. Chaikel was allowed to perform the taharah, and the Jewish soldier was duly buried.

A few months passed, and a deadly epidemic broke out in the city. The illness spread quickly, claiming the lives of victim after victim, young and old indiscriminately. To slow the spread of the disease, infected patients were quarantined in a primitive sanatorium so that their family members would not become infected as well.

Chaikel Miletzky was young and strong, but when the dreaded disease took hold of his body, he slowly began to waste away. Lying in quarantine, away from his family and his yeshiva friends, he felt death draw nearer and nearer. Sooner or later, he would succumb to the illness, just like so many others around him.

One night, as he lay in bed, feverish and delirious, he dreamed that the soldier came to visit him, bearing optimistic news. “You risked your life for me,” the soldier told him in his dream. “Despite the danger involved, you did not back down from your commitment to doing the right thing, bringing me to kever Yisrael. You will be repaid! When you wake up in the morning, you will find grass under your pillow. Cook the grass in water and drink the liquid. This medicine will heal you from your illness.”

In the morning, Chaikel lifted his head weakly from his pillow and groped underneath it. Indeed, just like the soldier in his dream had promised, there was a clump of grass beneath his pillow. Dredging up his last reserves of strength, he boiled the grass in water and drank the liquid.

Unbelievably, he got stronger and stronger, and just a few short days later, he completely recovered from the illness.

His courage and commitment to do the right thing had been rewarded.

***

The war had taken a toll on the civilian food supply, and there was little food to be found. Hunger was rampant, and the unfortunate sight of hungry children begging on the streets was common.

The transplanted yeshivos, too, suffered from a severe lack of food. While the roshei yeshiva understood the importance of physical nourishment to sustain limud Torah, they simply were not able to obtain enough food to satisfy the hungry bachurim. Whatever staples they did manage to procure for the bachurim was strictly rationed, and the yeshiva bachurim became accustomed to the painful sensation of hunger.

In the yeshiva where Chaikel Miletzky learned during those years, headed by the famed Rav Leib Chasman, the food shortage was similarly acute. The bachurim learned to be grateful for their miniscule portions, understanding that there were many who were less fortunate than they. Instead, they nourished their bodies with rigorous Torah study, filling up on the teachings of Abaye and Rava.

One Friday afternoon, a bedraggled looking bachur showed up in the yeshiva's bais medrash. His face was thin and gaunt, his threadbare clothing hanging on his skeletal frame. Chaikel, noticing the newcomer, went over to greet him.

"Please let me stay here for Shabbos," the young man begged. "I'm starving, and I have nowhere to eat or sleep. Please allow me to join the yeshiva for Shabbos."

A deep sense of compassion overtook Chaikel. The other boy looked to be around his age, and the suffering on his face and the hunger in his eyes touched Chaikel deeply. "Of course," he said warmly, his heart going out to the starving boy. How could he turn down a Jew in need?

The unusual news spread quickly that a talmid in the yeshiva, Chaikel Miletzky, had given permission to a stranger to join the yeshiva for Shabbos despite the severe food shortage. Eventually, the news reached the ears of Rav Leib Chasman, the rosh yeshiva himself.

Rav Leib was somewhat taken aback that a talmid in the yeshiva saw himself as possessing the necessary authority to spend Shabbos in the yeshiva at the yeshiva's expense. Chaikel's compassion for the young bachur notwithstanding, it was not his place to decide for the rosh yeshiva whether or not a boy from outside the yeshiva was allowed to join for Shabbos.

Rav Leib knew that it was impossible to run a yeshiva, especially under such difficult circumstances, if the lines of authority were not respected. If he did not nip the issue in the bud, it would not take long before matters escalated out of control. After all, there were thousands of starving Jewish children, but the yeshiva, which quite simply could not satisfy the needs of its own students, could not possibly take care of them.

"Chaikel," Rav Leib summoned the bachur, his expression severe. "Is this a free-for-all? Who is the rosh yeshiva here? Who gets to decide who can spend Shabbos here?"

Chaikel accepted the rebuke with a lowered head, but when he realized that the rosh yeshiva was waiting for him to respond, he said quietly, "But the bachur was so hungry!"

"If that is the case," Rav Leib said sternly, "He will eat your portion this Shabbos. He will sleep in your bed and enjoy your meals, while you will suffice with whatever crumbs you can find when the meal is over. There are no extra portions in yeshiva."

"I understand," Chaikel said softly, his head still bowed. Though he would be hungry over Shabbos, he did not regret his actions. The rosh yeshiva was correct; he really did not possess the authority to welcome new bachurim on the yeshiva's tab. But the sorrow and the hunger, that he'd seen in the bachur's eyes convinced him that he'd done the right thing. It was worth his own hunger to help a starving bachur.

That Shabbos, Chaikel sufficed with spare crumbs while thriving on the nourishment of helping another. Despite the fact that he hadn't had much to eat, he was energized by his commitment and his courage to do the right thing. By the time shalosh seudos was over and he joined the other bachurim in Rav Leib's home for

the rosh yeshiva's weekly schmooze, he was sure the entire matter was behind him.

Rav Leib's weekly schmooze was a packed event. Roshei yeshiva and talmidei chachamim from around the city would crowd together with the yeshiva bachurim in Rav Leib's home, where he would deliver a fiery address that would rouse and inspire them. Each week at the end of the schmooze, Rav Leib would honor one of the present roshei yeshiva with the amud for Maariv.

That week, Chaikel stood in the audience as Rav Leib wrapped up his schmooze, musing over what he'd heard, when he suddenly heard his name being called. "Chaikel!" Rav Leib boomed. "You are a rosh yeshiva, aren't you? Come up and daven Maariv!"

Chaikel's cheeks burned as he immediately grasped that the rosh yeshiva was rebuking him. Rav Leib had not yet forgiven him for his brazen act of allowing the stranger into the yeshiva for Shabbos on his own authority. But as embarrassing as it would be, he had no choice but to obey his rosh yeshiva's command, and so he walked up to the front of the room and began Maariv.

When Maariv was over, the lesson his rosh yeshiva had been trying to convey settled a little more deeply into him, but if he thought it was over, it wasn't.

"Chaikel, please make Havdalah," Rav Leib urged. Since this was an honor usually reserved for one of the roshei yeshiva, Chaikel understood that this was a continuation of Rav Leib's rebuke. Swallowing his pride, he picked up the goblet and recited Havdalah.

After Havdalah, the assemblage began to disband as the bachurim and talmidei chachamim trickled out of the house. Chaikel, hoping to escape the

rosh yeshiva's house as quickly as possible, tried to inch away, but Rav Leib motioned to him to remain until everyone had left. He watched the room slowly empty out and waited nervously for the axe to fall.

At last, only the two of them were left in the room – sixteen-year-old Chaikel Miletzky and the great rosh yeshiva, Rav Leib Chasman. Rav Leib withdrew a small box of cigarettes. "A new rosh yeshiva, eh?" he asked, handing one to his talmid. "Let's smoke."

Chaikel felt extremely uncomfortable smoking together with his rosh yeshiva, as though they were equals. He took a hesitant puff, afraid to disobey.

Rav Leib lowered his cigarette and looked Chaikel in the eye. "Did you learn your lesson?" he asked quietly. "Next week, if a bachur comes, will you allow him to stay in yeshiva without asking my permission?"

Chaikel returned his gaze. "Yes," he said respectfully. "I would be willing to give up my portion again, to suffer the humiliation of leading Maariv and Havdalah, and not turn down a starving Jew who needs a place for Shabbos."

Rav Leib's face lit up and he gave his talmid an appreciative tap on his cheek. "May you continue using your kochos for klal Yisrael," he wished him warmly. "That is what I wanted to see! Flaunting authority on a whim cannot be tolerated; but for a bachur to have the courage to stick to his convictions – that is greatness!

Leaning back in his chair, he smiled at his talmid. "Now we can really smoke together as equals."

***

It was a half-hour before Kol Nidrei and the door of the local shul burst open. Fourteen soldiers

dashed inside, panting for breath. “Yidden!” they cried. “Please! Help us! Help us!”

Between ragged breaths, they explained that they had just deserted from the army in order to participate in the Yom Kippur davening. With the War still raging fiercely, they were not permitted to take furlough in order to spend Yom Kippur in shul, and so they’d run away from their battalion. If they were caught, they would be sentenced to death immediately.

The risk they placed on the heads of all the Jews in the city was tremendous. If the deserters were caught, not only would they be killed, but all the Jews would be branded as traitors. However, despite the very real danger, the Jews knew that they could not betray their brethren. Ignoring the threat to their own lives, they quickly found fourteen sets of clothing and shoes for the soldiers so that they could shed their army uniforms and blend in with the crowd.

Even once the soldiers had all changed into civilian attire and were indistinguishable from the rest of the men in the shul, a problem remained in the incriminating pile of coarse army uniforms, now disposed in a heap on the floor. They needed to get rid of the uniforms, and quickly, lest the military police chance upon it during the search that was sure to soon commence.

One of the rabbanim present came up with a brainstorm. In the cemetery was an empty grave, which he had dug as a segulah for longevity. Since the grave had already been dug, all they needed to do was bury the uniforms inside of it. Even if the uniforms were eventually found, the deserters would be long gone by then.

The idea was a solid one, but not too many people were interested in volunteering for the difficult and dangerous task of burying the uniforms. There was a high risk of being caught transporting

the incriminating clothing to the cemetery, and people were afraid.

Realizing that no one else was ready to undertake the mission, Chaikel jumped in. The sun had fully set by then, and while the rest of the shul davened kol nidrei, he found himself lugging a heavy sack of fourteen sets of uniforms and army boots to the cemetery.

He took the longest but quietest route, hoping to avoid the scrutiny of people, and prayed the entire time that he not be caught by the soldiers roaming around the city. When he reached the cemetery, he searched feverishly until he found the empty grave and dumped the entire sack inside. With his foot, he shoveled dirt over the grave until the mound of clothing was covered up. When the operation was finally completed, he sighed with relief and began hastily walking out of the cemetery.

“Halt!” a voice rang out just as Chaikel exited the cemetery. He looked up and saw a pair of soldiers coming toward him. Not about to give himself up without a fight, Chaikel ran.

The soldiers ran too, releasing their dogs at his heels and cornering him into a tree. He began murmuring vidui. He had done a mitzvah, on Yom Kippur night, and now it appeared that he would die for it. *Let it be an atonement for klal Yisrael*, he thought to himself.

“Where are you going?” a soldier on horseback demanded. “Why did you run from us? What do you have to hide?”

“And what,” his colleague added, his arms folded across his chest. “Were you doing in the cemetery at night?”

“I,” Chaikel began, his mind racing. “I... I was helping a widow,” he blurted. “There’s a widow in town who just lost her eight-year-old son. She

begged me to help her, and so I agreed to bury him for her.”

“Really,” the soldier on horseback said, his tone betraying his disbelief.

“Yes!” Chaikel said quickly. “She was hysterical, and I wanted to help her.”

The other soldier withdrew a knife and held it up toward Chaikel’s neck. “If you are lying to us, I will slit your throat,” he said menacingly. “Show us the grave!”

Chaikel shivered as he walked back into the forbidding cemetery sandwiched between the knife-wielding soldier and the mounted one. As they walked and walked between the rows of graves, he tried to think of a way out.

“Where is it?” the soldier murmured dangerously, very close to his ear.

Chaikel’s voice was wobbly as he responded, stalling for time. “It’s at the very end of the cemetery.”

Suddenly, without warning, the mounted soldier seemed to have a change of heart. “I know what it means to lose a child,” he said, sympathy oozing from his voice. “I know how difficult it is. I don’t think it’s right that we are making you go to more trouble now. Where were you headed before we found you, boy? We’ll accompany you there to make sure no bothers you.”

And just like that, the two soldiers accompanied Chaikel back into town right up to the door of the shul, like a pair of protective bodyguards.

A stunned Chaikel stumbled into the shul just as the congregation began to recite ‘Keil melech yoshev al kisei rachamim...’ It was the night of Yom Kippur, and he’d personally merited to experience the mercy of his King.

When he later told the story to his rosh yeshiva, Rav Leib Chasman, Rav Leib didn’t get excited. “You were a shliach mitzvah,” he told Chaikel simply. “And it says in the Gemara that one who is sent to do a mitzvah will not be harmed on his way to or from performing the mitzvah.”

Indeed, Chaikel demonstrated unwavering courage and conviction to do the right thing despite difficulty or danger, a courage that propelled him to the elevated heights of the famed Rav Chaikel Miletzky that he later became.

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #A218

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt”l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

E.Y. **02.313.6038**

Option 1: Vaadin given in BMG

Option 2: Shmussen given in Adelpia

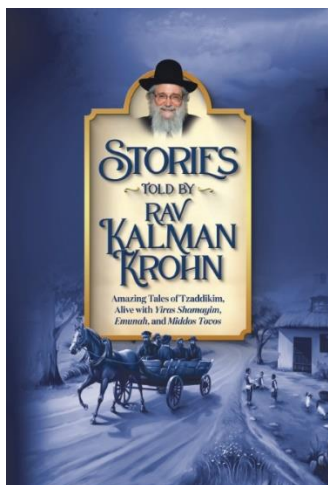
Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadin by email or for questions and suggestions
call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

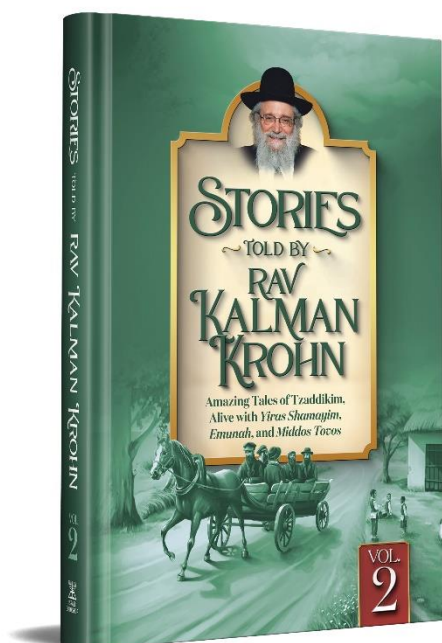
Sponsored by:
The Friedman Family
The Schwab Family

Volume One of the
“Stories Told By Rav Kalman Krohn”
Book Series is now available at your local Judaica
Store.

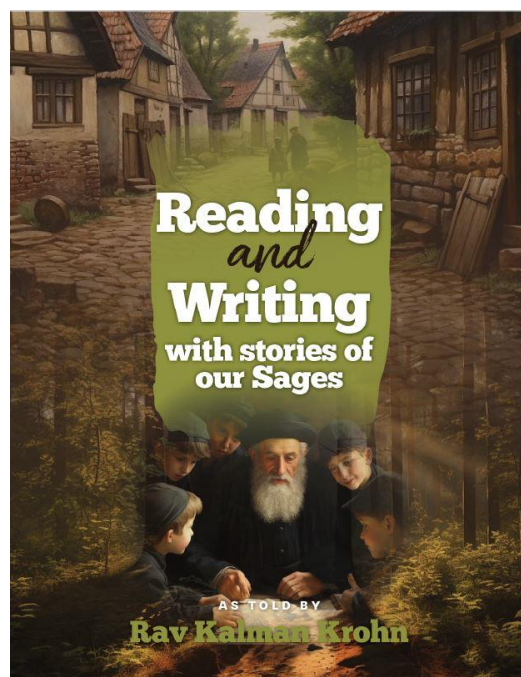
EXCITING NEWS!!!!

**Volume Two is scheduled to be released in
time for Shavuot**

Toras Reb Kalman created a curriculum series
out of these stories that will change the chinuch
system – just like Reb Kalman wanted!

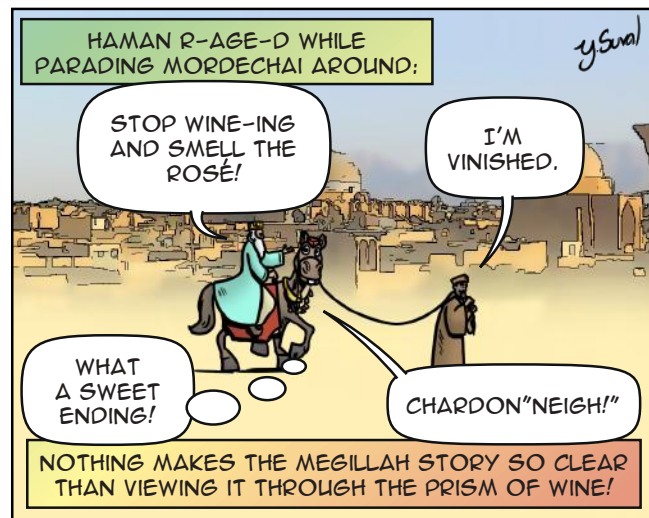
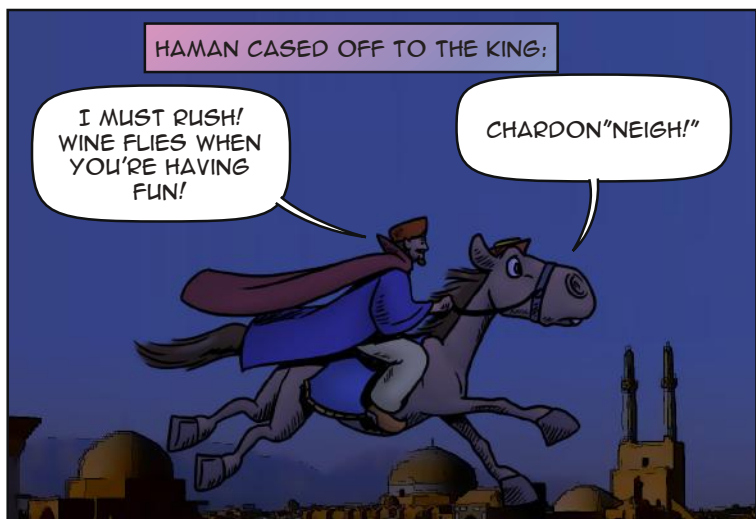
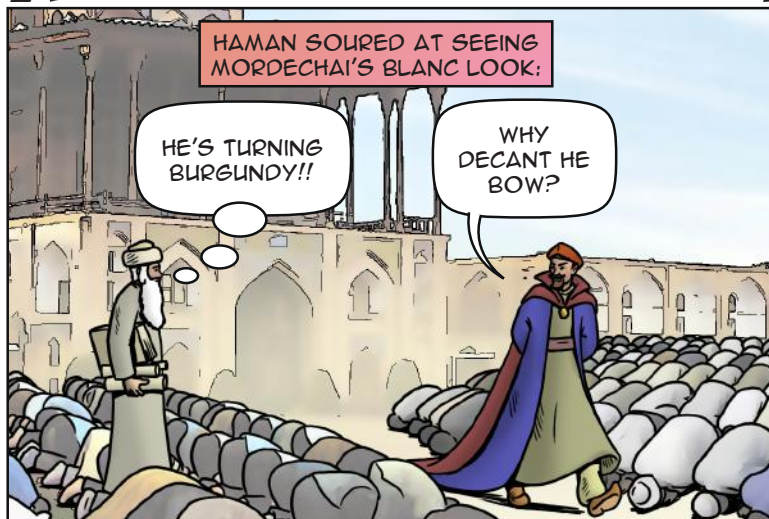
Volume One of the new curriculum series is
NOW available for Schools to purchase.

email torasrebkalman@gmail.com for a sample
or for more information

A DROPLET IN THE D-WINE PLAN! ד"ר

ALL THE "MIRROR-CALLS" OF פורקים ARE "REFLECTED" IN THE "WARM-EFFECTS" OF WINE AND ITS POWER OF VINE-AHAPOCHU... EVIL HAMAN ימ"ש WHO REPRESENTS THE ULTIMATE EVIL, DID NOT REALIZE THAT ר"ע, WHICH IS EQUAL IN גמטריה TO 770 HAS A MATCHING גמטריה IN גמטריה ענבי הגפן, GRAPES FROM THE VINE. ALTHOUGH HE WAS THE INSTIGATOR, הָמָן SUCCUMBED (WAS FOUND "HIGH") TO THE "GRAPE DEPRESSION" WHICH REVEALED A HIDDEN, TOXIC, AND VALUABLE LIQUID - WINE. וְיִין-שְׂדֵה שְׁלִיטָה, THE FAMED WINE "ENTHUSIAST" (THE MORE WINE HE DRINKS, THE MORE ENTHUSIASTIC HE GETS), ONCE EXPLAINED THAT ALTHOUGH HE HAS NO "PROOF" FROM תַּנְיָא ABOUT "GRAPE JUICE", BUT WINE HAS "AN ALL-קָהֶל-LIKE" PROPERTY NOT FOUND IN OTHER FRUIT JUICES. EVERY CUP OF WINE IS LINKED TOGETHER LIKE AN ALL-קָהֶל [SIMILAR TO THE כּוֹסוֹת ד', EACH LEVEL OF REDEMPTION WAS PART OF THE OTHER]. WE ARE TOGETHER AS ONE, IT DOESN'T MATTER IF THE כּוֹס IS HALF EMPTY OR HALF FULL, THERE'S ALWAYS CLEAR SPACE FOR MORE. THE EVIL HAMAN ימ"ש TRIED TO SHOW HOW THE JEWS WERE SCATTERED AND SEPARATED. מְרַדְּכִי AND אֶסְתֵּר DEvised A D-WINE PLAN THAT "SPIRIT"UALLY BROUGHT THE JEWISH קְהִילָה TOGETHER. THE LETTERS IN THE WORD "EVIL" WAS VINE-AHAPOCHU TO ETERNAL "LIVE" OF REUNITED ALL יִשְׂרָאֵל!

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

Tzedakah in a Stormy Sea

לִתֵּת אֶת תְּרוּמַת ה' לְכַפֵּר עַל נַפְשֵׁיכֶם. (שמות ל, טו)

To give *Hashem's* donation to atone for your souls. (*Shemos* 30:15)

The Torah commands us to give half a shekel to *Beis Hamikdash*, as a *kaparah* for our souls. This is because giving *tzedakah* has a special quality, more than any other *mitzvah*, to protect us from dangers. It says:

וְצִדְקָה תְצִיל מָמוֹת – *Tzedakah* saves from death.¹

All *mitzvos* do indeed bring life and blessing to a person, as it says:

יִרְאַת ה' מְקוֹר חַיִּים – Fear of *Hashem* is the source of life.²

And the Torah says about itself:

כִּי מֵצְאֵי מֵצָא חַיִּים וַיִּפֶּק רְצוֹן מִי – He who finds me has found life, and has attained

good will from *Hashem*.³

But *tzedakah* has a special *segulah* in this regard. Doing any other *mitzvah* will tip the Heavenly scales in our favor, causing us to merit life. But *tzedakah* even has the ability to save a person from harsh, evil decrees, also when his *zechuyos* are not weighty enough to tip the scales in his favor. This is because *tzedakah* saves from death as a direct effect.

The world is a stormy sea. Its many dangers surround us like menacing waves at every moment. Torah and *mitzvos* are the ship in which a person shelters from these dangers. If a person does *aveiros*, he breaks the ship, and is thrown into the raging waters that threaten to drown him. But if he has a life raft, he can save his life even if his ship is wrecked and he is in the water.

This life raft is the *mitzvah* of *tzedakah*. The

¹ *Mishlei* 11:4.

² *Ibid* 14:27.

³ *Ibid* 8:35.

ordinary *mitzvos* that a person does will not save him if his sins outnumber his merits. Only *tzedakah* can do that. It rescues him even after evil decrees were already decreed upon him.

When we encourage someone else to do a *mitzvah*, this is the best thing in the world that we can do for him. But if we present him with the opportunity to give *tzedakah*, it is much greater than that, because it is like saving his very life. Sometimes this is literally true. There might be a *gezeirah* on a person to undergo a serious accident or some other tragedy, and *Hashem*, in His great mercy, sends to him a poor person or a *tzedakah* representative to knock on his door and put out a life raft for his rescue.

It is really a mistake to treat someone asking for a donation as a nuisance, and begrudgingly give him a few coins. You should greet him with a big smile

and a lot of thank-yous, because he is bringing you blessings and life, for you and your family.

לא יועיל הון ביום עברה וצדקה תציל ממון – Wealth will not help on the day of Divine wrath, but *tzedakah* will save from death.⁴

The “wealth” that “will not help” is the wealth of *mitzvos*. Even if a person has a lot of *mitzvos*, it might not help when Heaven is angry with him. But “*tzedakah* will save from death” even “on the day of Divine wrath.” And the more a person gives, the more he is saved, and it brings blessing and peace to his home, as it says:

והיה מעשה הצדקה שלום – The act of *tzedakah* will be peace.⁵ •

4 *Ibid* 11:4.

5 *Yeshayahu* 32:17.

Don't Break the Other One

סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה. (שמות לב, ח)

They quickly left the way that I commanded them; they made for themselves a molten calf. (*Shemos* 32:8)

This may be compared to a king who told his servants, “Guard these two goblets for me,” and they were very valuable objects. He said to them, “Be careful with them.”

As the king entered his palace, there was a calf standing at the entrance to the palace. It gored the servant, and one goblet got broken. The servant was standing and shaking before the king.

The king said to the servant, “Why are you shaking?” He answered, “Because the calf gored

לעילוי נשמות

מוה"ד משה בן אליעזר המבורגר זצ"ל

ומוה"ד ברוך זאב בן נפתלי קדאוש זצ"ל

גדבת נכדיהם ~ עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם

me and broke one of the two goblets.” The king replied, “If so, be aware and take care with the second one!”

So said *Hakadosh Baruch Hu*: You poured two goblets at Sinai, *Naaseh v’Nishma*. You broke *Naaseh* by making a calf before Me. Be careful about the *Nishma*. (*Shemos Rabbah* 27:9)

The Jewish people received two wondrous gifts from *Hashem*. They are *Naaseh* and *Nishma*. *Naaseh* means keeping the *mitzvos*, and *Nishma* means learning the Torah. When the Jewish people committed the sin of making the Golden Calf, they broke the *Naaseh*. The gift of keeping *mitzvos* broke, and *mitzvah* observance was no longer in a perfected state. *Hashem* came and told them to be careful about *Nishma*. As for the punishment for breaking *Naaseh*, that will be worked out later. But first of all, be careful about *Nishma*!

So says the *Midrash* quoted above.

I once heard a great person say that we can learn from this *Midrash* that after *Cheit Ha’eigel*, the main thing a Jew needs to do is *Nishma*, to learn the Torah. We need to put all our strength and energy into “taking care with the second one,” with ensuring that the wonderful gift of *Nishma* will not be broken.

Today we see this to be true when we do *kiruv*. If we take a Jew and explain to him the beauty of Torah and *mitzvos*, but we don’t set him up with a regular learning schedule of *Gemara* or *Shulchan Aruch* so he will be engaged in Torah study, in the end he is likely to leave it all and walk away. Only those who are drawn close to Judaism by Torah learning, although it might take longer, in the end they develop a taste for learning, and go on to build wonderful families with wonderful children.

Throughout the generations, every Jew knew this to be true and self-evident. The Rambam describes for us how a working man used to structure his day:

If he engaged in a trade, he would do his work for three hours a day, and engage in Torah learning for nine.¹

The Rambam lived hundreds of years ago, and

nowadays we don’t have many working men like this. But we still remember the *balebatim* who would get up before daybreak to learn Torah before going to their jobs. There was no such thing for them as learning less than three hours a day. These working men would learn from four in the morning until seven, before *davening*, and then they came back from work at five in the afternoon, and learned again. They knew clearly that this is how they need to live their lives.

The biggest lie in the world is what we read in “history books.” There are a lot of books that describe the previous generations and tell of the lives of the *shtetl* Jews. There is a book that describes a Jew whose knowledge didn’t extend much beyond snuff. Another description recounts how one person sneezed, and his friend said to him, “*Gezunteit!*” The goal of the whole book is to describe what a narrow, constricted life the previous generations lived, how they didn’t know anything about the world at large. This is a disgusting lie.

We need to understand that every Jew and Jewess, until a hundred years ago, lived with great valor. A biography about each one of them should have been written, but we did not merit this. There were “simple Jews” who finished *Shas* several times.

We read and see the descriptions of the severe poverty that Jews suffered in the *shtetl* of yesteryear. But these descriptions say nothing of the beauty and the joy that each simple Jew experienced in this state of poverty.

In America, there is an expression, “The camera doesn’t lie.” But I ask whether there is any bigger lie than that of the camera? Let’s imagine a poor Jew who bought a lottery ticket with his last pennies, and won first prize, and didn’t have enough money to travel to the big city to cash in his ticket. What does he do? He walks.

---

¹ *Mishneh Torah, Hilchos Talmud Torah* 1:12.

Here he is, walking along in the blazing sun or heavy snow for hours and hours, without proper provisions, wearing tattered shoes.

And how does he feel?

Pay no attention to appearances. This Jew is overflowing with happiness. He doesn't notice the hardships of the journey because he is focused on his goal. He is a millionaire on his way to pick up his riches.

Someone snaps a shot of this Jew trudging along his difficult way, hunched over and dripping with sweat. Does the picture depict him the way he really is? The picture shows a tattered, battered poor Jew.

But in truth, he is a happy millionaire.

If someone would snap a shot of a Jewish *shtetl*, it's the same thing. He can't photograph how a Jew feels. Can someone describe how one feels after three hours of good, energetic learning with *geshmak*? The liveliness, the satisfaction, the intellectual stimulation? Can someone describe what it's like to live in a *shtetl* without telephones, without the media, without newspapers, without anything, and to live every day, all day only with the Torah and with *Hakadosh Baruch Hu*? Can this be depicted?

It was obvious and self-evident to every Jew that the Torah is our life, and in it we find *Hashem* and eternity. ●

PARSHA TOPIC

Torah is a Gift

וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה כָּכֶלֶתוֹ לְדַבֵּר אֹתוֹ בְּהַר סִינַי שְׁנֵי לַחַת הָעֵדוּת. (שמות לא, יח)

He gave to Moshe, as He finished speaking to him on Mount Sinai, the two tablets of testimony. (*Shemos* 31:18)

At first, Moshe learned Torah and forgot it, until it was given to him as a gift, as it says, “He gave to Moshe, as He finished speaking to him.” (*Nedarim* 38a)

It's the Same Torah Learned in Heaven

This teaching of *Chazal* needs some explanation. What does it mean that *Moshe Rabbeinu* learned and forgot until the Torah was given to him as a gift?

Let's say Reuven comes into the *beis midrash*, goes over to Shimon, and asks him a *kasheh* in *Maseches Eiruvin*, *daf* 60. It's been a while since Shimon learned *Eiruvin*. Nevertheless, he takes a look at the *daf* and gets back into the subject. He refreshes his memory about what *eiruvin* are and how *techumin* work. It takes a few long minutes, but eventually he grasps the issue that Reuven posed to him, and even gives a *terutz*.

So how could it be that *Moshe Rabbeinu* was

learning Torah and forgetting it all? He didn't remember anything from the last time he learned? It had to be given to him as a gift??

The *Mefarshim* explain¹ that the Torah is on such a lofty level that it “has no connection and contact to a person.” Thus, Moshe was unable on his own to know the Torah. Only when *Hashem* gave him the Torah as a gift, when it came from *Hashem*, then Moshe was able to know Torah.

Naturally speaking, it is totally impossible for a word of Torah to get into a person's head. Only because *Hashem* gives and imparts Torah to us are we able to understand it.

¹ *Maharal, Tiferes Yisrael ch. 50.*

Let's compare this with the other *mitzvos*. For instance, *Chazal* say that *Hashem* puts on *tefillin*.² It is obvious that the *tefillin* that *Hashem* puts on are totally different from our *tefillin*. The *tefillin* of *Hashem* are completely above our comprehension, and our *tefillin* are merely the result of the downward transition of *Hashem's tefillin* as they transmuted from one world to the next until they become something that we can comprehend. So it is with every *mitzvah*. It descends from world to world, continually transitioning until it reaches our world.

But Torah undergoes no such downward transition. The same Torah that *Hakadosh Baruch Hu* recites and studies, we learn here in this world. The *Midrash* says:

When Moshe ascended to heaven, he heard the voice of *Hakadosh Baruch Hu* sitting and studying the passage of *parah adumah*, and citing *halachah* in the name of the one who stated it: "R. Eliezer says, 'A 'calf' is up to a year old, and a 'cow' is between one year and two years old...."³

The same Torah with the same exact words that we learn here in this world is learned by *Hashem* up above.

Since the Torah undergoes no downward transition, since it retains the same lofty level as in its source, it was categorically impossible before the Torah was given for a human being to intellectually comprehend a single word of it. "Torah is *Hakadosh Baruch Hu*." Even the simplest word of Torah, such as, "he said," was beyond human grasp, because it is *Hakadosh Baruch Hu*.

We, too, after the Torah was given, when we learn a *daf Gemara*, are actually in the heavens above. When we learn a *sugya* and are able to say a *sevara* in it, this is the greatest wonder that could possibly be in the world. The *Kadmonim* describe this wonder

by the esoteric concept called *tzimtzum*. So to speak, *Hakadosh Baruch Hu* contracts His unknowable supernal glory and enters a person's head.

Learning Torah is Unique

There is something unique to learning Torah. Besides the *mitzvah* that one fulfills by studying the Torah, like other positive *mitzvos* that a person does (such as hearing *shofar*, taking a *lulav*, etc) the learner is at that moment with *Hashem* Himself.

Whenever a *talmid chacham* sits and reads and recites and studies the Torah, *Hakadosh Baruch Hu* sits across from Him and reads and recites.⁴

Every word of Torah that a person learns, *Hashem* places it in his mouth, so to speak.

This is such a wondrous thing that we even make a special *berachah* over it. Since we have no way to describe this wonder, we just say *אשר בחר בנו מכל העמים* – "He chose us from among all the nations." This matter is something that cannot be described in words, so we describe it only by saying that a non-Jew has no connection to it.

The *berachah* of *אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו* is not a blessing over the *mitzvah* of Torah study, but over the unique attachment of a Jew to *Hashem*. The Rambam rules⁵ that a non-Jew is permitted to fulfill all the *mitzvos* of the Torah, with the exception of two *mitzvos*: *Shabbos* and Torah learning. A non-Jew who studies Torah is, in principle, liable for the death penalty.⁶ A non-Jew cannot attach to *Hashem* Himself.

When a Jew sits and learns Torah, he is, so to speak, sitting next to the *Kisei Hakavod* with *Hakadosh Baruch Hu*, and learning. That's simply the way it is. We have no idea what this actually means, but we believe that this is what Torah learning essentially

² *Berachos* 6a.

³ *Bemidbar* 19:7.

⁴ *Tanna d'Vei Eliyahu Rabbah* ch. 18.

⁵ *Mishneh Torah, Hilchos Melachim* 10:9-10.

⁶ See *Sanhedrin* 59a.

is. When we learn Torah, a unique connection to *Hakadosh Baruch Hu* is formed.

This is why, in every generation up to this very day, the essential point of a Jew is Torah learning. Because the essential point of a Jew is *Hakadosh Baruch Hu*, and “Torah is *Hakadosh Baruch Hu*.”

Torah is by Chesed

Accordingly, what does a person need to do in order to merit Torah knowledge and understanding?

When we *daven* for knowledge and understanding in the *Amidah*, we conclude the *berachah* by saying *Chonen hadaas*, “He Who graciously bestows intellect.” Why does the special expression “*chonen*” appear only here, and not, for example, in the blessing of *Refa’einu*? Because Torah is such a precious thing that no one ever merited understanding and knowing a word of it on his own. It is always a gracious gift, a *matnas chinam*.

The Torah is compared to a singular diamond that is simply priceless. There are diamonds that cost a hundred thousand dollars, there are rare diamonds that are worth a million, but there is a diamond that has no price tag. The ownership of such a diamond will not pass from one person to another for all the money in the world. There is only one way to get the diamond, and that is by gift. Only if the owner graciously bestows the diamond upon he whom he wishes.

When we pray for *deah, binah v’haskel*, when we request Torah knowledge and understanding, we ask for it by the words *choneinu me’itcha*. We ask *Hashem* to bestow it upon us as a gracious gift.

Because even if the holy Chasam Sofer would

come, or even the holy Abaye, with all the *mitzvos* he did all his life, and would say, “*Ribono shel Olam*, I saved millions of Jews from death.” Or, “I brought millions of Jews back to Torah observance.” And, on this basis, he would request of *Hashem*, “Please give me, in return, the understanding of one *Mishnah* in *Bava Kama*!”

There is no chance for such a request to be granted. One *Mishnah* in *Bava Kama* is worth more than all the wealth in the world. It is worth more than all the *mitzvos* in the world. There is only one way to get it and that is by *choneinu*, by a gracious gift.

The blessing of *Chonen hadaas* is also special in that it begins with an introduction: **אתה חונן לאדם דעת**. The other blessings of the *Amidah* do not have such an introduction. This is because we don’t even dare to ask for Torah knowledge and understanding. *Chazal* say about Torah learning:

Hakadosh Baruch Hu said to the Jewish people: I sold you My Torah, and, so to speak, I was sold along with it.⁷

Would a person go before a king and request, “Would you please give me yourself?”

So when we stand before *Hashem* in prayer, we offer a little introduction: **אתה חונן לאדם דעת** – “You graciously bestow intellect upon people.” You, *Hashem*, make it possible for a person to receive Torah. You do this as an act of graciousness. Since You are giving out this wondrous gift, please give it to me, too!

If not that *Hashem* graciously gives out this gift, we could not even ask for Torah knowledge and understanding, because it can come only as a gift from Heaven. ●

⁷ *Shemos Rabbah* 33:1.

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד
שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

אז ישיר ישראל את - השירה הזאת עלי באר ענו - לה (כא, יז)

ובתרגומים 'יִכְנָן שִׁפְחָא לְתַתְּמָא' ענין השירה הוא שבח, וענין הברכה הוא שבח, ולכן כתב הדבר יעקב (פסחים קטז) בשם הברכ"א ליישב שמזה הטעם לא היו הלויים מברכים על שירתם בדוכן, לפי שעצם השירה הוא שבח וכן מהות הברכה הוא שבח, ואין טעם להקדים שבח לפני שמשבחים.

גדר 'לצמא' המחייב ברכה על שתיית מים

א

שתיית מים להעביר מאכל הנתקע בגרונו

בשיעור זה נעסוק בכמה וכמה ציורים של שתיית מים, שיש לדון בהם אם יש לברך ברכת שהכל לפניו וברכת בורא נפשות רבות לאחריה. **כתב** השו"ע (סי' רד סעי' ז) השווה מים לצמא מברך שהכל, ולאחריו בורא נפשות רבות, אבל אם חנקתיה אומצא ושתה מים להעביר האומצא אינו מברך לא לפניו ולא לאחריו, עכ"ל. אומצא פי' חתיכת בשר, וה"ה לכל מאכל שנתקע בגרון, ששתיים מים כדי להחליקו ולא בכדי לרוות צמאון, על שתיה כזו אין מברכים כלל לא לפניו ולא לאחריה. **עתה** עלינו לברר היטב גדר פטור ברכה על שתיית חנקתיה אומצא, מה נכלל בו, כדי לידע הדין וההלכה בכמה מקרים נוספים שאף הם אינם שתייה לצמאון אם הם יהיו פטורים מברכה או חייבים בה. **במושכל** ראשון היה נראה לומר, שיחנקתיה אומצא דוקא פטור מברכה, מפני שבה אינו משתמש עם המים לתכלית משקה כלל, אלא משתמש בהם כעץ בעלמא לדחוף את האוכל הנתקע בגרון, בדוגמת זה יש להביא ציור נוסף מצוי, הנוטל גלולה (pill) לבליעה, ומשתמש בשתיית מים כדי לדחוף את הגלולה פנימה לבית הבליעה, שאף בזה אינו שותה את המים לתכלית ומטרת משקה, אלא כעץ בעלמא לדחוף באמצעותו את הגלולה פנימה ולכן בהם בודאי אינו מברך על שתייתם. **אבל** אם משתמש במים כמשקה אלא שאינו שותהו לצמאון, יש מקום לומר שבכה"ג יהא מברך עליו תחלה וסוף, וכגון כשיש לו ספק ברכה ורוצה לשתות רביעית מים כדי להתחייב בודאי בברכה, דבכה"ג הגם שלא שותהו לצמאון מ"מ השתמש בו כמשקה המחייב ברכה. **אולם** הביאור הלכה (שם ד"ה השותה) הוכיח שיחנקתיה אומצא הוא לאו דוקא, אלא כל שאינו לצמאון בכלל חנקתיה אומצא הוא, ולכן השווה מים מפני ספק ברכה שלא לצמאון אינו מברך עליו כלל, כי גדר המחייב ברכה הוא לצמאון. אמנם ראה שם במשנ"ב (סק"מ), שכל שנהנה קצת בשתייתו הרי זה מוכיח שהוא צמא קצת וממילא שתייתו מחייבת בברכה.

ב

שתיית מים כדי למנוע צמאון עתידי

עדיין צריכים אנו למודעי בבירור גדר 'לצמאון', מה יהא הדין בערב תענית שרגילים לשתות הרבה הגם שאינם צמאים, במטרה שישאיר לחות בגוף לזמן ממושך, וממילא לאחר כניסת התענית לא יהא צמא, כמו"כ היוצא לדרך בימי הקיץ החמים ויודע שכשיהא בדרך יצמא למים, ולכן מקדים רפואה למכה לשתות בטרם יציאתו לדרך הגם שעתה בשותתו אינו צמא, האם מקרים אלו נכללים בגדר לצמאון, מאחר ותכלית תועלת השתייה לרוויה מתקיימת בהם, להרוות את הצמאון העתידי לבוא וא"כ שתיה זו חייבת בברכה, או שמא אין חיוב הברכה תלויה בתועלת רוויה השתיה לגוף בלבד, אלא רק אם בנוסף מתלווה אליו גם הנאת גרון, וכפי שהוא בעת שאדם צמא ותאב למים אזי כששותה ומפיק צמאון נהנה גרונו, ולפי"ז אם עתה בשותתו אינו צמא כלל אע"פ שמרווהו לעתיד, לא יהא חייב בברכה. **כשנבוא** לדקדק מהמשנ"ב למצוא פתרון לנידון זה, נמצא בדבריו דיוקים סותרים שצריך לידע איך ליישבם, עכ"פ לא ניתן להוכיח ממנו כאיזה צד לפשוט שאלה זו. אמנם מצינו שכבר דנו בזה קדמאי, האשל אברהם מבוטשאטש (שם), דיבר מפורש ממקרה זה, וצייד לומר שגם שתייה המועילה לצמאון עתידי הוי בכלל שותה לצמאון שמברך על שתייתו. וכן כתב האמרי אמת (ליקוטים ברכות מד.). אולם בדעת תורה למהרש"ם (סי' רד סעי' ז), הביא את דברי הגה"ק מבוטשאטש, והשיג עליו בזה"ל, והעיקר נוטה לברך רק כשהוא צמא כבר, עכ"ל.

החזיק בכתבי הא"א, וא"כ יש לסמוך עליו יותר, זה אינו, דהא יש לידע שהמהרש"ם עצמו ג"כ העתיק את חידושי הרב אשל אברהם וקרא שם הספר 'כתבי הדעת קדושים' ושם נמצא כתוב בהעתיקו בעניניו (סי' רד סעי' ז) בזה"ל, מים שלא לצמאון אין מברך. אם שותתו קודם השתיה ויודע שבדאי יצמא אחר כך, אולי שייך לברך היטב, עכ"ל. הרי שגם בהעתיק המהרש"ם מכתבי הא"א עולה ששתיית האשל אברהם היתה לחייב ברכה בשותה לרוות צימאון עתידי. וא"כ אין זה שהדעת תורה סותר את האשל אברהם הנדפס, אלא הוא סותר גם את העתקת עצמו מחידושי האשל אברהם, אי"כ בעל כרחך צריך לומר שנפלה טעות קטנה בספר דעת תורה למהרש"ם, שתיבת 'עכ"ל' המופיעה כאמור בסוף הקטע שם, צריך להקדימה מעט ולהניחה קודם תיבת 'והעיקר', עיי"ש. ולפי"ז יתיישב הכל על נכון, שבתחילה הביא הדעת תורה את דברי הא"א שיש לברך על צמאון עתידי, כפי ששיטתו ברורה כן בספרו אשל אברהם הנדפס ובכתבי הדעת קדושים, ושם צריך להניח תיבת 'עכ"ל', ואח"כ כתב הדעת תורה דברי עצמו להשיג על הא"א,

^א בפנים חצנו את דברי הדעת תורה למהרש"ם כהשגה על האשל אברהם שהביא שם מקודם, אמנם בספר דעת תורה כפי שהוא לפנינו, בתחילה הביא את האשל אברהם ואח"כ המשיך בדבריו המובאים בפנים כהשגה, וסיים בתיבת 'עכ"ל', לפי"ז עולה, שכל דבריו הם רק העתקה מהאשל אברהם מבוטשאטש ללא כל הוספה והשגה ממנו (- מהמהרש"ם), והגם שבתחילה הביא את דברי הא"א שכתב לסבור שיש לברך על צמאון עתידי, וא"כ איך סיים בהיפך שאין לברך עליו, נצטרך לומר, שמ"מ הא"א במסקנת דבריו הכריע שהעיקר שאין לברך על צמאון עתידי אלא רק אם בשעת שתייתו הוא צמא. אם כנים הדברים להותיר את דברי הדעת תורה כפי שהוא לפנינו, הרי שדבריו בשם האשל אברהם סותרים הם את מה שנמצא לפנינו נדפס באשל אברהם שדעתו נוטה שיש לברך על צמאון עתידי. ואין לומר כפי שכתבו כמה ספרים שאין הכי נמי יש כאן סתירה בדעת האשל אברהם, וכתבו שיש להעדיף לתלות הטעות בתלמיד שהעתיק את האשל אברהם הנדפס, ולתפוס לנכון את דברי המהרש"ם בשם האשל אברהם, בנימוק שכפי הידוע המהרש"ם

פוסקי זמנינו גייך נדרשו לנידון זה, השבט הלוי (ח"י ס"י מב אות יב) כתב בזה"ל, ולבי נוטה דגם השוטה כדי שלא יצמא אח"כ שצריך לברך, עכ"ל. אולם בספר אשרי האיש (ח"א פל"ו סק"ח), ובספר זאת הברכה (עמ' 114), הביאו מהגר"ש אלישיב שאין לברך בערב תענית כשאנו צמא כלל ושוטה רק בכדי שלא יהא צמא בתענית, וכן סבר הגר"ן קרליץ כפי שמובא משמו בחוט שני (ברכות עמ' קצד). וכ"כ להשיב הגר"ח קנייבסקי בספר לקט שאלות מצויות (ח"ה עמ' לד)¹.

להלכה, לאחר שראינו מחלוקתם של הפוסקים, מידי ספק לא יצאנו, וספק ברכות להקל, לכן השוטה שלא ליצמא כדי למנוע צימאון עתידי, אינו מברך לא לפני ולא לאחר. והרוצה לחוש לדעת הפוסקים המצריכים ברכה, יחייב עצמו בברכה ע"י שיעור במים קצת משקה אחר בשיעור שיתן טעם במים, ואז לכו"ע יהא חייב עליו ברכה.

ג

שתיית מים צוננים או חמים כדי לקרר או לחמם עצמו

נידון נוסף יש לדון בשוטה מים קרים בימי הקיץ כדי לקרר את עצמו, או השוטה מים חמים בימי החורף כדי לחמם עצמו. לנידון זה יש יתרון מהנידון הקודם לחייבו בברכה, משום שבכה"ג בשעת שתיה יש לאדם השוטה הנאה הבאה לו ע"י השתיה, אך מאידך גרע מהנידון הקודם בכך שאינו שוטה לצמאון כלל לא לרווית צמאון עכשיו ואף לא לרווית צמאון עתידי, אלא נהנה רק מחמימות או קרירות המים דרכם מתחמם או מתקרר גופו.

הנה, באמרי נועם להגר"א עמ"ס ברכות (מה) כתב בזה"ל, אם שוטה תה בלא סוכר, אין לו לברך אפילו ברכה ראשונה אם שוטה שלא לצמאון, עכ"ל. הגם שלא פירש בדבריו לאיזה סיבה שוטה את התה שלא לצמאון, אך בפשטות מדבר ששוטה כדי לחמם עצמו כפי שמצוי בימים הקרים ששוטים משום כן, ובכה"ג סבר הגר"א שאין לברך עליו לפי ששתאו שלא לצמאון. וכ"כ הגר"מ שטרנבוך בספרו הלכות הגר"א ומנהגיו (אות קסד), להביא מכת"י אור חדש, שם מובא מהגר"א מפורש שאם שוטה חמין כדי להתחמם או כדי לעכל המזון אין לו לברך על שתייתו, עכ"ד.

אולם בשו"ת פעולת צדיק (צאלח, חלק א סימן פג, במהדו' ישנה ס' פב), כתב וז"ל, ומיהו השוטה מים קרים בימות החמה לקרר גופו אעפ"י שאינו לצמאון, הרי זה מברך עליו דהא נהנה ממנו, כך מצאתי בכ"י הרב פרי"ח ז"ל, עכ"ל.

דעת חכמי זמנינו, בספר שלמי תודה (ברכות עמ' יח) הביא מהגר"א"ל שטיינמן שהשוטה תה חם ללא סוכר שלא לצמאון כדי לחמם עצמו אינו מברך עליו, מכיון שעצם ההתחממות מהם איננה הנאה המחייבת ברכה. עוד הביא (שם) מהגר"ן קרליץ בהיפך שיש לברך עליהם, מאחר והחמימות חשיבא הנאה. וכן הביא שם לפני כן (עמ' טז), מהגר"ח קנייבסקי שהנאת חמימות התה הוי הנאה ומברכים עליה.

ברם, יש לידע שטעם החולקים הסבורים אלו ללא ברכה מברך, גם הם מסכימים עם מציאות זו שהנאת ההתקררות או ההתחממות חשיבא הנאה, אלא שלדעתם אין מברכים על הנאה זו דאין ברכת המים אלא על הנאה הבא לו מחמת צמאון למים, וכנ"ל.

להלכה, אף בזה לא יצאנו מידי ספק, וממילא מספק אין לברך, וכפי שאמרנו בנידון הקודם אף כאן נאמר שהרוצה לחוש לדעת הפוסקים המצריכים ברכה, יחייב עצמו בברכה ע"י שיעור במים קצת משקה אחר בשיעור שיתן טעם במים, ואז לכו"ע יהא חייב עליו ברכה, או שיברך על דבר אחר ויפטרו.

ד

שתיית מים חמים להנאה

מיהו יש להבחין בחילוק בשתיית מים חמים, שיש השוטים מים חמים להנאתם, כלומר שאינם שוטים אותם לצמאון ואף לא להנאה צדדית לחממם, אלא יש להם הנאה מעצם שתיית מים חמים, הדעת נוטה שיש לברך על שתייתם, מכיון שהנאה זו דומה להנאת חיך של השוטה לצמאון. שכן שמעתי שהמנהג היה לברך בכה"ג ששוטה להנאתו, ואף דברי הגר"א המובאים באור חדש הנ"ל שלא לברך על שתיית תה חם, מדבר ממקרה בו שוטה את המים חמים כדי לחמם את עצמו, וא"כ אינם סותרים למקרה זה בו שוטה להנאתו.

ה

שתיית מים לרפואה או למניעת אכילה

השוטה מים בכמות גדולה לצורך בריאותו כפי שציווהו הרופא, וכן מינקת ששוטה הרבה כדי להרבות החלב, פשוט הדבר שאם אינם צמאים ושוטים רק מחמת הסיבות הנ"ל, אזי אין להם לברך על שתיית המים.

כמו"כ מצוי הדבר באנשים העושים דיאטה (diet), ששוטים הרבה מים שע"י מרגישים המה מילוי כרס, וממילא נפחת תאבונם לאכילה, שתיה לצורך זה דינו כשוטה מים שלא לצמאון שאינו מברך עליה, וכ"כ בשערי הברכה (פי"ח הע' ע).

אמנם ישנם יראים לשוטים באופנים אלו ללא ברכה מחשש אולי הם כן קצת צמאים וממילא מחויבים ברכה, העצה הטובה להם שלפני שתיה ראשונה יברכו על דבר אחר שברכתו שהכל ויפטרו את המים, ויועיל להם ברכה זו לכל הכוסות שישתו במשך כל היום אם לא שינו את מקומם לצאת החוצה, אך אם שינו מקומם יעשו שוב עצה הנ"ל לפטור את שתיית המים בדבר אחר ויועיל להם לכל הכוסות שתיה הנוספות.

למעשה, השוטה מים שלא לצמאון אינו מברך לא לפני ולא לאחר, להלן יתבאר פרטי דינים מה נחשב לצמאון ומה אינו נחשב לצמאון. א. השוטה כדי להעביר מאכל הנתקע בגרונו, וכן כדי להחליק את בליעת הגלולה (pill), אינו מברך עליו. ב. המרבה לשותות שלא לצמאון בערב תענית או קודם יציאתו לדרך בימי הקיץ, במטרה למנוע צמאון עתידי, נח' בו הפוסקים, ודעת רובם שלא לברך בכה"ג. ג. השוטה מים חמים לחמם עצמו או מים קרים לקרר עצמו אך לא ליצמאון, אינו מברך עליו. ד. השוטה מים חמים כי ערב לו שתייתם אך אינו לצמאון, מנהג העולם לברך עליו. ה. המרבה לשותות לרפואה או מינקת השוטה להרבות חלב אך לא לצמאון, אינם מברכים עליו. ו. המרבה לשותות מים מטעמי דיאטה (diet) אך שלא לצמאון, אין לו לברך עליו.

¹ בספר חסד לאלפים של בעל הפלא יועץ (ס"י רה סעי' ד), כתב בזה"ל, ומאמרם השוטה מים לצמאון, יש משתפקים בשוטה מים קרים בימות הקיץ שלא לצמאון בערב תענית או קודם יציאתו לדרך בימי הקיץ, שסיבת שתייתו היא משום שחם לו, שאין ראוי לברך, עכ"ל. נראה מדבריו, שלא מוחלט אצלו שאין לברך, אלא שמכיון שהדבר מסופק בעיניו די לו בזה בכדי שלא יברכו בכה"ג מספק.

² בהמשך דבריו שם, הביא אף ראייה לדברי הפר"ח ממשמעות הגמ' (ברכות מד:), ששאלה 'לצמאון' לאפוקי מאי, ותירצה לאפוקי מי שחנקתיה אומצא. משמע שרק בכה"ג דחנקתיה אומצא שאינו נהנה כלל מגוף המים אז אינו בכלל חייב ברכה, אך אם נהנה מהמים עצמם, גם אם אין הנאתו מתכלית המים להרוות צמאון, אך נהנה מהם בכך שהם מקררים או מחממים אותו, הרי זה חייב בברכה, עכ"ד.

³ ראה גם בשם הגר"ח"ק בספר נור החיים (טיגר, עמ' קפ), שכתב להרחיב הדיבור, שאכן אם אינו נהנה כלל בחמימות אין לו לברך עליו.

שלדעתו העיקר הוא שאין לברך אלא אם בעת שתייתו הוא צמא. וראה זה חדש שזיכנו ה' לברר סוגיה זו 'שית האשל אברהם והדעי' שריים נבוכו בה ולא העלו לה ארוכה.

³ ראה גם בתשובת הגר"ח קנייבסקי הנדפסת בספר מועדי הגר"ח (ח"ב תשובה שסג), שהשוטה הרבה מים לפני הצום כדי להקל על עצמו את הצום ולא משום שצמא, אם אינו נהנה כלל אין לו לברך. אולם בתשובת הגר"ח"ק הנדפסת בשיח התורה (ח"א עמ' רצ), הניח הדבר בצ"ע.

⁴ אולם ראה ביאור אחר בדברי הגר"א המובאים באמרי נועם שם בתוך סוגריים מרובעות, [דבריו סוגריים הללו אינם מהגר"א עצמו, ואף לא מהתלמיד שכתב את החידושים מפיו, כי אם מהמוציא את הספר לאור, הלא הוא הגאון ר' אריה לייב ליפקין זצ"ל, וז"ל הכותב, כוונתו, כשוטה רק כדי שלא לצאת אליבא ריקנה ואינו צמא, עכ"ל. הרי מדברי הכותב טעם אחר לשתיית התה כדי שלא לצאת אליבא דריקנה. אולם אנו נקטנו בפנים לבאר את סיבת השתיה כדי לחמם עצמו, וכפי שמצוי בשתיית תה, וכדבריו אף יובא בפנים בסמוך ממקור אחר מהגר"א, שם כתוב מפורש שכך סבר הגר"א להלכה לענין שתיית תה לחמם עצמו שאינו בכלל לצמאון ולכן אינו מברך עליו, עיי"ש. וא"כ מוטב לנו לתפוס כן גם בביאור דבריו באמרי נועם, ובכך להשוות דבריו זל"ז.

גיליון מס' 597 פרשת כי תשא-פורים
תשפ"ה שנה שלוש עשרה

לעילוי נשמת רשכבה"ג מרן שר התורה
רבינו **שמריהו יוסף חיים** קניבסקי זללה"ה
בן מרן רשכבה"ג רבינו **יעקב ישראל** זללה"ה
לזכות **חיים ברוך** בן **שרה פעשא** לרפ"ש
ובריאות איתנה לברכה והצלחה בכל העניינים

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - פורים המשולש

מה דין פורים המשולש בבני ברק

כתב רבינו זצ"ל, כשחל פורים ביום שישי מחמירים בבני ברק כספק פורים משולש, ונפקא מינה לסעודה ולמשלוח מנות ביום ראשון, ויכוין ביום ו' בשהחיינו לפטור הסעודה ומשלוח מנות שיעשה ביום ראשון, ואם כיון בליל ו' בשהחיינו ג"כ יצא בדיעבד, (דולה ומשקה עמוד רמ"ו ובס' מעשה כהן מגילת אסתר בסוה"ס אות רכ"ב השיב רבינו זצ"ל דאי"צ ביום ו' לכיון בשהחיינו על משה ומשלוח"מ של יום א', ועי' תשובת רבינו בס' משרים אהבוק ח"ד שו"ת פורים המשולש אות כ"ג דאולי יקח ביום א' פרי חדש לפטור ברכת שהחיינו).

ונשאל רבינו זצ"ל, האם בני הפרזים אומרים תחנון ביום ראשון ט"ז אדר ב' פורים המשולש דמוקפין, והשיב, בבני ברק אין אומרים שהיא ספק מוקפין, (מישרים אהבוק ח"ד שו"ת פורים המשולש אות י"ד ובקובץ מה טובו אהל"ק יעקב קובץ כ' עמוד קע"ח נשאל רבינו זצ"ל על הנהגים פורים המשולש מספק מה הדין לגבי תחנון, והשיב, פטור, ונשאל, האם לפי"ז אלו שנוהגים לעשות בבני ברק עוד יום פורים מספק כשיש פורים המשולש האם לא יאמרו תחנון בט"ז באדר כי מספק זה פורים עדיין כמו בירושלים, והשיב, כן, והוכיח רבינו זצ"ל מהשעה"צ סי' קל"ב סקט"ו דספק תחנון להקל עי' תורתך שעשועי ח"א עמוד ע').

ולענין אמירת למנצח, אמר דמספק א"א בבני ברק ביום א', ובקונטרס הזכרונות (סי' כ"ה אות כ"ב וסי' ל"ג אות ה') הוכיח כן בדעת מרן החזו"א זצ"ל שספק למנצח דינו להקל, לפי שבאסרו חג יש מנהגים אם לומר למנצח או לא, ומרן החזו"א שחשש ליו"ט שני בבני ברק הורה שלא לומר למנצח, והרי שסובר שספק למנצח יש לילך בו לקולא ולא לאומרו, ומזה למד רבינו זצ"ל ש"כ"ה גם ביום א' של פורים המשולש, דכיון שאין אומרים למנצח בערים המוקפות חומה אין לאמרו אף בבני ברק לפי שיש בה ספק, (דקדוקי מצות פורים אות מ"ח ועי' שערי ציון ח"א שיח חיים אות ז' ש"כ רבינו זצ"ל דגם בפורים קטן בכה"ג א"א תחנון ולמנצח ביום א').

(ועי' בארחות רבינו ח"ג עמוד קס"ד שהסתפק בזה אביו מרן הקה"צ זצ"ל ורבינו זצ"ל דן לפניו דכיון דבני ברק ספק מוקפת ומטעם זה יש לעשות סעודה ביום א' לקיים דין משתה ושמחה, לכן אין לומר בו תחנון ולמנצח, כמו שנראה בירושלמי מגילת פ"א ה"ד את ששמחתו תלוי בב"ד דנראה שהמשתה ושמחה פטור מתחנון, והסכים עמו אביו, וכן הורה רבינו בביהכנ"ס לדרמן כמש"כ במנהגי ביהכנ"ס חזון איש פ"ז סט"ז וביאר הטעם דמספק יש להקל ולא לומר תחנון כמו שנראה בשעה"צ סי' קל"א סקט"ו).

שנה אחת בפורים המשולש שחל בשבת נתן רבינו ב' מנות ואמר שנותן כדי לצאת גם דעות האחרונים שיש לחת בשבת משלוח מנות אלא ד"א של הלכה פ"ס ד"א אות כ"ג ועי' משנ"ב סי' תרפ"ח סק"ח מהרלב"ח).

ונשאל רבינו זצ"ל, שבספר ארחות רבנו (ח"ג עמוד ל"ה אות ט"ז) הובא שאביו הקה"צ זצ"ל הורה לשתות מעט יין ביום ראשון בפורים המשולש בבני ברק משום משתה פורים, מחמת שסמוכה לעיר יפו, אלא שהדברים נסתרים ממה שהובא שם (אות ט"ז) בשמו, שבבני ברק אין כלל דיני פורים המשולש, ורק בירושלים אוכלים סעודת פורים ביום ראשון. ואפשר דלא קשיא דאין הכי נמי כל דיני פורים המשולש אינם נוהגים בבני ברק אולם ראוי להחמיר, והשיב רבינו זצ"ל, מה שאינו טרחא חששו, (מישרים אהבוק ח"ד שו"ת פורים המשולש אותיות א - ז).

ולמעשה בפורים המשולש ביום ראשון רבינו זצ"ל לא היה מקיים שום מצוה ממצוות היום, אבל היה עושה סעודה כדן, ולא היה אומר תחנון כי כן דעת החזון איש, ולבש בגדי שבת, (אלא ד"א של הלכה פ"ס ד"א אות כ"ז). ונשאל רבינו זצ"ל, כשנדחית הסעודה ליום א' האם גם ראוי להרבות במוצ"ק בסעודה ככל ליל פורים, והשיב, לא מסתבר, (מעשה כהן מגילת אסתר בסוה"ס).

וסיפר מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, שהתקיימה שבת שבע ברכות לנכדו בעיר נתיבות בפורים המשולש, ושאלו את רבינו זצ"ל אם יש חשש מלנסוע לשם, והשיב, דכיון שמרן החזו"א זצ"ל נקט דב"ב היא ספק ט"ו מחמת שהיא מחוברת ליפו שהוא ספק מוקף, א"כ להצד שהיא ט"ו, אם יסעו לשבת לנתיבות הפסיד את כל הפורים, וגם את הקריאה שכבר קרא הפסיד למפרע, (ימי הפורים עמוד קס"ד, ועי' בשו"ת תשובות והנהגות ח"ג סי' רל"ט, ועי' להלן בענין בעל קורא שמת ואולי כאן שדעתו ליסע גרע).

סעודת פורים במוצאי שבת

נשאל רבינו זצ"ל, בט"ו אדר שחל להיות בשבת אמאי אין עושין בכרכין את הסעודה מיד במוצאי שבת, דלכא"ו כאן כבר ל"ש הטעם שכ' המשנ"ב (סי' תרפ"ח סק"ח) דסעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא, כיון דבלא"ה א"ז בזמנה, והשיב, יום טוב כתיב ולא לילה, (שיח התורה ח"ב סי' תתק"ו).

תחנון ביום א' בפורים המשולש בעיר שאין מוקפת חומה

נשאל רבינו זצ"ל, האם אומרים תחנון בט"ז באדר בפורים המשולש בערים שאינן מוקפות חומה, והשיב, יתכן שאין אומרים, (שאלת רב ח"ב פרק לט אות כ"ג).

תחנון ולמנצח ביום א'

נשאל רבינו זצ"ל, האם חייב לומר תחנון ולמנצח ביום ראשון כשהוא בפורים המשולש בירושלים, והשיב, אצלנו לא אמרו, (מענה ר"ח עמוד ל"א שאלה רל"ה ועמוד ס"ו שאלה תק"ע).

מתי לומר למנצח על אילת השחר

נשאל רבינו זצ"ל, הנהגים בפורים לומר למנצח על אילת השחר (קפיטל כ"ב) בשיר של יום באיזה יום יאמרוהו בפורים המשולש, והשיב, בב"ב ביום ו' ובירושלים לא יאמרוהו כלל, (מעשה כהן מגילת אסתר בסוה"ס תשובה רכ"א).

מתי עשה רבינו זצ"ל הסעודה בערב שבת

נשאל רבינו זצ"ל, כיצד נוהג מרן רבינו במנהג סעודת פורים שחל ביום ו', האם סועד בבוקר, או סמוך לערב ופורש מפה ומקדש, או שמא דרבא אחרינא, והשיב בבוקר, (שם אות י"ג).

אם ראוי להיות פורס מפה ומקדש

נשאל רבינו זצ"ל, יש נוהגים לעשות בפורים דמוקפין פורס מפה ומקדש ואח"כ להמשיך בסעודת שבת, אולם שמעתי שאין זה מכבוד שבת משום שנכנסים מבושמים מה דעת מרן בזה, והשיב, איני מבין דברך, (שם אות י"ח וביאר דמה בכך שנכנס מבושם לשבת ואדברא הולך מחיל אל חיל ממצות חייב אינש לבסומי למעוה קבלת שבת והסעודה דכל עוד אינו שיכור האסור בתפילה ובברכת המזון כמו שכתב בשו"ע א"ח סימן צ"ט), אך מטעם אחר יש להמנע כמש"כ בשונה הלכות (סי' רע"א סי"ח) בדין פורס מפה ומקדש דיש דעות הרבה בדינים אלו אם צריך לברך שוב או לא לכן ראוי לכל בעל נפש ליזהר שלא יבא לידי כך להתחיל מבעו"י ולהמשיך בשבת ובאמצע לקדש וכמש"כ המג"א (שם סק"י) ובמשנ"ב (סק"ה). וע"ע שונה הלכות (סי' תרצ"ה סק"ב) דאם נמשכה הסעודה עד הלילה נמנע מאמירת על הניסים, ואמר רבינו זצ"ל דלכתחילה אין להכניס עצמו לספק ברכת המוציא, אלא עדיף לאכול ולסיים מבעוד יום, ואם באמת יהיה שבע בלילה יאחר סעודת שבת כדי שיהיה קצת רעב, (מים חיים גיליון תקמ"ט).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב **ברוך מאיר** ב"ר **יעקב ישעיהו ויסברג** זצ"ל
ואמי מרת **רבקה** בת רבי **פסח יעקב אנגל** זצ"ל
תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✚ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

שנים קדמוניות על גדולי הדורות פרק 137

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מנחם מנדל

מנחם מנדל - השבועות הבאים בעתה:

האנן רבי יצחק אלחנן ספקטור אב"ד קובנא (כ"א אדר תרנ"ז) | דה"צ טובאי בילס | ל' מנחם שני מתפללי ביהמ"ס 'לחנן'

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות וזמנאות הקשורים להג"ל

מחותן רבינו הגאון רבי שכנא קולדצקי זצ"ל (ז' אדר תש"ג)

עצה בענין ולא עלתה בידם, עד שהוכרחו להביא פורץ שפרץ הדלת, וראוהו עומד עם ספר הרמב"ם בידו, כשהגדול ממינסק שואלם לשם מה באו. לא שמע כלום מהדפיקות בדלת ולא ידע כלום... (דרך שיחה חלק א' עמוד תע"ח, וראה בספר שמענו כן ראינו ח"ב פרק כ' עמוד תקנ"ה גירסא דומה).

תמונה נדירה: רבינו עם רבי שכנא בשמחת נישואי בנו רבי יצחק קולדצקי

זריזין מקדימין במצות מילה

רבינו אמר, שגם לפני חצות היום יש את הדין של 'זריזין מקדימין למצוות' במצות מילה. והוסיף שסיפר לו מחותנו רבי שכנא, ששמע מחמיו רבי זרח ברוורמן זצ"ל, שהיה מתלמידי מהר"ל דיסקין, שפעם אחת הזמין רבי זרח את רבו לסנדקאות, ומיד לאחר הנץ היה צריך להתקיים הברית, והמהר"ל איחר מלהגיע, ולקח ר' זרח את הסנדקאות. כאשר הגיע מהר"ל וראה את אשר נעשה, אמר לתלמידו שנהג טוב, כי זריזין מקדימין למצוות (דרך שיחה חלק ב' עמוד ש"א). יישר כוח לחתן רבינו הגאון הצדיק רבי יצחק קולדצקי שליט"א שפינה מזמנו לטובת קוראי הגליון

לזכרו של הגאון רבי זאב ברלין זצ"ל ראש ישיבת 'גאון יעקב'

השבוע במוצאי שבת קודש תצוה - זכור אור לט' אדר תשפ"ה הסתלק מעמנו הגאון הנודע רבי זאב זלחה"ה חתנו הגדול של רשכבה"ג מרן הגרא"ל שטינמן זצוק"ל. רבי זאב, שהתגורר באותו רחוב עם רבינו, זכה לנשיאות חן מיוחדת אצלו. כאשר התאסרה בת רבינו עם הגאון רבי דוד אפשטיין שליט"א, שהתייתם מאביו בדיוק כאשר עמד לסגור את השידוך, עמד רבי זאב עם אביו רבי חיים ברלין - שהיה דוד החתן - מצד החתן ועסקו בכל ההכנות לנישואין והמסתעף, ובאותו הזמן אף הגיע רבינו לביתו של רבי זאב כדי לדבר איתו על הפרטים השונים.

גם בשנים שאחרי כן, היה רבי זאב נכנס פעמים רבות לרבינו. וכאשר התחיל בשנת תשנ"ח להוציא את ספריו 'פירושים משולחן גבוה' בו העלה קושיות למדניות על סדר פרשיות השבוע, לבני 'ישיבתו' גאון יעקב עם תירוצים נפלאים, עבר רבינו על הספרים ואף רשם הערות רבות.

כאשר עמד להוציא את הכרך החמישי בשנת תשס"ב, היה רבינו שרוי בחולשה לאחר ה'אירוע מוחי' שעבר, ורבי זאב נכנס אליו ואמר שהיות והוא רוצה להוציא כרך נוסף, ישמח אם רבינו יעבור על הדברים. לאחר כמה ימים כאשר חזר רבי זאב מ'ישיבתו' לעבר ביתו, פגשה בו הרבנית קניבסקי ע"ה, ואמרה לו: אין לך מושג איך שהחית את בעלי!! בתקופה הזו קשה לו לכתוב חידושי תורה וללמוד כפי שהוא רגיל תמיד, והוא כל כך נהנה מהספר שהבאת, שהוא רשם לך הערות רבות, וזה עושה לו מצב רוח טוב! ואכן כרך חמישי מתייחד בהערות רבות מרבינו.

מסופר, כי תקופה קצרה לאחר מכן ניגש אל רבינו אחד מבני משפחתו אשר נתמנה לא מכבר לתפקיד באחת הישיבות, ואמר לו שהרבה פעמים הוא מתבקש למסור שיעור על הפרשה, ואין לו שיעור מוכן... יעץ לו רבינו שישתמש בספר פירושים משולחן גבוה, ושם יהיה לו שפע של נושאים לומר מהם שיעור (מפי נכד רבינו הג"ר יעקב ישראל ש. שליט"א)

פרסום ראשון: משמאל לימין: רבינו, רבי חיים ברלין, בנו רבי זאב ברלין - בבר מצוה לבנו של רבי זאב

ידידו וימינו של הגר"ש אלישיב

כאשר עלתה הצעת השידוך של הבחור רבי יצחק קולדצקי בן רבי שכנא לבת רבינו, הרבנית בת שבע קניבסקי ע"ה מאוד דחפה את ההצעה, כי הכירה מקרוב את רבי שכנא קולדצקי זצ"ל.

וכך סיפרה פעם אודותיו: אבא שלי, הרב אלישיב, היה שקט וביישן מאוד, תמיד היה לומד לבד יומם ולילה, מבלי להיות מעורה בחברה. אחרי נישואיו הוא היה מוכרח להיכנס לכולל ללמוד, כדי שתהיה לו מילגת קיום, אך הוא מאוד התבייש, כי כמעט לא היה לו שום חברים. היה לו חבר אחד נאמן ששמו היה רבי שכנא קולדצקי, הוא דאג לו מאוד, וכיון שהבין לליבו, היה מתלווה עמו אל הכולל, ואף נכנס עמו יד ביד כדי שלא יתבייש בכניסתו... וכך הוא אזור אומץ להיכנס אל הציבור בבית המדרש. לימים כאשר משפחתו של הרב אלישיב התרחבה, והוא עמד לקראת נישואי הילדים, המריץ אותו רבי שכנא לכהן כדיין בבית הדין, ואחרי שחמיו רבי אריה לוי התערב הוא הסכים. רבי שכנא אף שימש כספרא דדיינא מלבד זה, דאג רבי שכנא תמיד לצרכיו של הרב אלישיב. 'כשהיה צורך להעביר דמי לימוד לבית הספר שלנו, היה זה רבי שכנא שסידר את הדברים מול ההנהלה' נזכרה הרבנית ע"ה...

בשמחת נישואי רבי שלמה בן רבינו:

מימין לשמאל: החתן לוחץ יד להגר"ש אלישיב, מאחורי הרב אלישיב נראה רבי שכנא, ובצד שמאל נראה סב הכלה יעקב שניידמן

מעולם לא רבתי

סיפר רבינו: שכאשר צעד פעם ברחוב עם מחותנו רבי שכנא, פגש בהם ראש ישיבת מיר הגאון רבי ביינוש פינקל זצ"ל, שהכיר היטב את רבינו ורבי שכנא.

ורבי ביניש היה איש שמח ומשמח, וכאשר ראה שהולכים בידידות עמוקה, קרא בבדיחות לעברם: - רק שהמחותנים לא יעשו בסוף קרייזן (-מריבה). ענהו רבי שכנא: מעולם לא רבתי עם מחותני...

ירושלמי עם ביאור 'תולדות יצחק'

סח חתנו רבי בצלאל פרנס שליט"א: רבינו התעסק במשך הרבה שנים יחד עם ידידו הוותיק רבי בערל וינטרוב זצ"ל בההדרת החיבור 'תולדות יצחק' על הירושלמי של הגאון מפולטובה שברוסיא, על המפעל הגדול הזה ניצח רבי צבי ברונשטיין, וכאשר החליט רבינו בעצה אחת עם אביו מרן הסטייפלער למנות 'ועד להוצאת הירושלמי', הוחלט להעמיד בראשו את רבי שכנא, שהיה מוכר כאיש מעש אשר יוכל להצמיד את מפעל הירושלמי לכדי גמר.

בתקופה מסוימת, היה מגיע רבי שכנא כל שבוע אל רבינו, ויושב עמו ועם רבי בערל לראות את התקדמות הירושלמי ולקבל הכרעה והחלטה בהמשך המפעל.

רבי בצלאל פרנס שליט"א מגיש את אחד מנכדיו לפני רבינו לברכה

על הגדול ממינסק

סיפר רבינו: שמעתי מרבי שכנא קולדצקי זצ"ל, כי הוא בעצמו ראה את פנקס הקהילה במינסק, ושם מסופר כי 'הגדול ממינסק' הגאון בעל 'אור גדול' זצ"ל היה רגיל בבוקר לעלות לעליית הגג ולהסתגר שם, והיו באים לקרוא לו לתפילת מנחה, ופעם אחת לא הגיע למנחה, דפקו על דלת חדרו ולא ענה, שוב דפקו בחזקה ולא ענה, הביאו את בני משפחתו שיעלו

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

704

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • מורים תשפ"ה

ויש יחידים שמתרגשים מאד מלימוד המוסר, ומעשה שהיה, איני יודע אם כל הפרטים מדויקים, אבל כך שמעתי, שמרן הגאון רבי ברוך בער זללה"ה היה עם ישיבתו בסלבודקא, והיו שם שתי ישיבות, כנסת ישראל, וכנסת בית יצחק, באחת למדו מוסר ובשנייה לא למדו מוסר, ובכנסת ישראל היה מרן הגאון רבי אייזיק שר זללה"ה, והוא פעם השפיע על רבי ברוך בער שצריך להנהיג מוסר בישיבה.

ורבי ברוך בער עשה כך ולמד מוסר פעם אחת, ואחר כך אמר, אני רואה שאסור לי ללמוד מוסר, כי אחרי המוסר לא ישנתי כל הלילה. ואמנם בבדיקת למדו מוסר, וגם מרן הגרי"ג למד בכל יום פרק במסילת ישרים וכשגמר התחיל שוב מתחילת הספר, אבל רבי ברוך בער אמר על עצמו שהוא רואה שאינו יכול ללמוד מוסר, כי אחרי שלמד פעם אחת הוא לא ישן כל הלילה! ואמר על זה רבי אייזיק, נכון שרבי ברוך בער לא צריך ללמוד מוסר, כי הוא חי עם המוסר כל הזמן, אבל כל הבחורים ישנים טוב גם אחרי המוסר... ולהם המוסר רק יביא תועלת!

ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך

ונוכח בענין מה ששרו קודם, ניגונים שיש בהם הרבה תוכן, ושרו על ביטחון "שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך", והנה מוזכר כאן שתי מדרגות: תקווה, וחיסיון. כל קוויך, וכל החוסים בך. וצריך ביאור מה הם שני עניינים אלו.

וכתוב גם בהלל "טוב לחסות בהשם מבטוח באדם", ושם יש ביאור מפורסם מהגר"א שנדפס גם בהגדה של פסח עם הפירושים הישנים (ובפעם הראשונה שמעתי את זה מבעלזער חסיד לאחר המלחמה) וביאר הגר"א כי ביטחון זה לשון הבטחה, שיש מי שהבטיח וסומכים על הבטחתו, ואילו חיסיון זה אפילו בלי הבטחה, כמו אחד שמחפש מחסה, שלא הבטיחו לו שום דבר, והוא מוצא מחסה ונכנס לשם בלי הבטחה כלל.

ועל זה אמר טוב לחסות בהשם, דהיינו למצוא חיסיון אצל הקב"ה אפילו בלי שהבטיח לי, ולומר "כי אתה השם מחסיי", זה יותר טוב ויותר בטוח מאשר לסמוך על אדם שהבטיח לי! וזהו ענין 'החוסים בך'.

ועוד מוזכר כאן "שלא יבושו ולא יכלמו", והם גם כן שתי דרגות: בושה, וכלימה, ובשערי תשובה כתב (ש"א כב) "ובכל מקום תראה הכלימה נזכרת אחר הבושה כי היא יתירה מן הבושה", וביאר כי את הכלימה רואים על הפנים, ואילו בושה לא נזכרת על הפנים, והכלימה היא "השתנות זיו פניו", ובמקום אחר כתב (ש"ג יב) כי "צער הכלימה מר ממוות".

ידוע מעשים שהיו באנשים שאיבדו עצמם לדעת מתוך בושה, ולפני הרבה שנים היה שר בממשלה כאן בארץ שהתפרסם עליו חשד שחילק כספים שלא לפי החוקים המקובלים, ונסע לחוף הים ואיבד עצמו לדעת, והשאר מכתב למשפחתו שלא הייתה לו ברירה, כי התאכזב מכל ידידיו שמבזים אותו ולא מרחמים עליו, וצער הכלימה מר ממוות.

וזהו אפילו בבושה וכלימה כאן בעולם הזה, קל וחומר בעולם הבא, שהבושה שם היא הגיהנום הכי גדול שיכול להיות, ועל זה אמרו (ב"ב עה, א) שכל אחד נכווה מחופתו של חברו.

ואמנם פורים אינו הזמן לדבר על זה, ואולי אם היו חרוזים ומנגינה היה טוב לדבר על זה... שלא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך!

חייב איניש לבסומי, כיצד?

ונוכח דבר אחד שנוגע למעשה, על מה שאמרו חז"ל (מגילה ז, ב) חייב איניש לבסומי בפוריא, וידוע מהגר"א שכל מקום שכתוב 'חייב' הכוונה עד כדי מסירת נפש, ויש כאלה שמהדרים ומקיימים את זה ממש כפשוטו, אפילו עם ביזיונות, ואחר כך מתביישים, אבל זה מתחשק ומושך. וכבר דיברנו בשיחות מדוע באמת לא רואים שכל הצדיקים עושים כך, כל המחמירים ביותר, המדקדקים במצוות עם כל החומרות, לא משתכרים כך בפורים, ולא ידוע על החפץ חיים שהיה שיכור.

ובאמת כתוב ברמ"א (או"ח תרצה, ב) שאם שותים יותר מהרגיל עד שנרדמים, בזה מקיימים עד דלא ידע, ובמשנה ברורה שם מביא מהפרי

הכל זוכרים איך שהיה רבינו מדבר על ימי הפורים, שהם זמן קבלת התורה מאהבה, והיה חוזר ואומר כי המתחזקים בעסק התורה בפורים "זוכים לישועות" ולהצלחה בתורה כל השנה. ואמנם הרגיש שלא יהיה על חשבון המשפחה, וצריכים לקיים מצוות היום בהידור ובשמחה, ויחד עם זאת לנצל כל זמן אפשרי ללימוד התורה.

וזכה להעמיד את סדרי הלימוד בפורים לפני שנים רבות בישיבתו פוניבז', ומשם נתפשט לכל העולם, עד שכמעט אין כיום ישיבה ובית מדרש שלא קובעים סדרי לימוד בימי הפורים.

ואף הוא המשיך בסדרי לימודו לצד קיום מצוות היום בשמחה עצומה, ומה נהדר היה לראות גם בשנתו האחרונה, תשפ"ג, שישב עם החברותא שעות רבות בפורים, ועשרות פעמים נפסק הלימוד לקבל פני הבאים, וברך כל אחד במאור פנים ובשמחה, ולפעמים גם התעניין מעט באופן אישי, ומיד חזר ללימודו במתיקות ובריכוז גדול בדיוק ממקום שפסק.

ובמשך שנים רבות כמעט עד השנים האחרונות היה אומר את החבורה הקבועה בכיתו גם כליל פורים, ולאחר החבורה היו שרים קצת לשמחה היום, ולאחר מכן נשא דברים בענייני של יום.

ונביא כאן מדבריו לאחר החבורה כליל פורים תשס"ט.

חיזוק מתוך שירים ושמחה

כל מה ששרו עכשיו זה דברי תורה, פסוקים או פיוטים, וגם מה ששרו "כי הרבית טובות אלי", זה משיר הייחוד, שהוא על פי קבלה ופסוקים, ומסודר בחרוזים, בשינוי הסדר של המילים, וכל התוכן של הדברים ששרו זה דברים גדולים מאד, ואם שמים לב על המילים ששרים, אם מרגישים ושומעים את התוכן, זה המוסר והשיחה הכי טובה שיכולה להיות, ונותן את החיזוק הכי גדול, ויש דברים שאם יאמרו אותם בלי מנגינה יש חשש של עצבות... אבל כששרים בניגון שמח זה משהו אחר.

ומעשה שהיה פעם דבר כזה, שהייתה חתונה, בימי בחרותו של מו"ר הגה"צ רא"א דסלר זללה"ה, חתונה של בעלי מוסר, בני ישיבה, בני תורה, והיה שם אביו של הרב דסלר, הגה"צ רבי ראובן דוב דסלר, שהיה בעל מוסר גדול, מתלמידי הסבא מקלם, ודיבר שם שיחת מוסר, דברים מאד מאושרים, אבל גורמים למצב רוח רציני, וזה השפיע על הציבור שנהיה באווירה רצינית [ואולי עכשיו בפורים זה לא ישפיע כי יש המציבור ששתו קצת... ושם לא היו משקאות כאלה].

וכיון שזו הייתה חתונה וצריכים לשמח, נעמד הבן, הרב דסלר, וחזר עם חרוזים על כל השיחה, דברים שהיו מאד רציניים, של מחשבה והתעוררות, הוא חזר עם ניגון של חרוזים, ויש הרבה מנגינות בחרוזים, עם שניים וארבע בתים, וכך חזרה השמחה. לפעמים יש דברים שהם רציניים, אבל כשהם יחד עם חרוזים ומנגינה, זה משפיע שמחה.

התועלת והשמחה בלימוד המוסר

ובאמת המוסר משמח, כי זה מוסיף שלמות, וכל דבר שמוסיף שלמות מוסיף שמחה. ורק שלפעמים לומדים מוסר בצורה לא נכונה, ויש שמתחילים ללמוד במסילת ישרים מידת הזהירות ונשברים באמצע, כי הם רואים שזה לא מצליח, ועדיין לא הגיעו להיות זהירים כמו שכתוב במסילת ישרים, ונשברים מזה ולא יכולים להמשיך.

ואמרתי לתלמיד אחד: ספר מוסר זה דברי תורה כמו גמרא, לכן תלמד ותגמור את כל המסילת ישרים, ותראה גם מה היא מידת הקדושה, שיש כמה דרגות בקדושה, וכיצד מגיעים לרוח הקודש, שהכל דברים פשוטים שאפשר להבינם, למה תלמיד חכם הוא כמו מזבח, ומדוע מי שממלא גרונו של תלמידי חכמים יין זה כמו ניסוך היין על המזבח (יומא עא, א), ומתוך הלימוד והידיעות מקבלים חיזוק ומנוחת הנפש.

ובלי זה האדם מבולבל, כי יש הרבה רצונות, ולא תמיד מקבלים את מה שרוצים, אבל כשלומדים מוסר זה מרגיע!

ובביאור הלכה שם מביא עוד מדברי החיי אדם שכתב כי "היודע בעצמו שילול: אז במצוה מן המצוות בנסילת ידיים וברכה וברכת המזון או שלא יתפלל מנחה או מעריב או שינחה קלות ראש מוטב שלא ישחקר וכל מעשיו יהיו לשם שמים", והיינו שאם יש קלות ראש, יצא שזכרו בהפסדו, וצריך להקיים עד דלא ידע – אבל בלי קלות ראש.

ועל רבי ישראל סלנטר מסופר שהיה שותה ומשתכר בפורים, אבל לא היה שיכור כמו אלו שמדברים שטויות, אלא דיבר דברי תורה עמוקים מאד שלא שמעו ממנו כל השנה, ובימים רגילים היה מדבר דברים פשוטים שקל להבין, אבל בפורים כששתה דיבר דברים עמוקים מאד, ומדוע לא דיבר תמיד ככה? כנראה מפני שידע שלא יבינו את זה, או שלא רצה שידעו שהוא כזה כמנהג, ולפי רצה שיחשיבוהו כל כך.

ובאמת זה לא היה פלא עליו, כיון שהיה ממשפחה של 'רביים', צאצאים של היהודי הקדוש, אבל ראיתי גם עוד תלמידים כאלה, שהיו כאן בבית בסעודת פורים, ומתוך שכרותם התחילו לבכות על הרוחניות שלהם, וגם

ומי שהוא בדרגה שהפנימיות שלו כל כך נקיייה כמו רבי ישראל שלנר, מותר לו לשתות ואין בעיה בכך, אבל סתם אדם כששותה הוא מבולבל ובא לידי קלות ראש, ואפילו קצת חוסר ריכוז אינו כדאי, וצריכים לשתות קצת אבל עד קלות ראש. **זוהי המידה, שלא יבואו לידי קלות ראש.**

ויש בזה עוד פירושים יותר עמוקים במכתב מאלהיו (ח"ב עמ' 134). ויש מפרשים בדרך צחות 'עד דלא ידע' – שהאדם ירגיש שהוא לא יודע, שאין לו שכל, וזה ממידת הענוהו, להרגיש שאין לו חשיבות, ולא להחשיב את עצמו. ועל כל פנים הדרך למעשה לקיים עד דלא ידע היא כמו שכתב הרמ"א, שישתה מעט יותר מהרגיל ויישן.

במשך השנים כתב רבינו כמה מכתבי חיזוק לפורים, ולפני ג' שנים יצא במכתב ארוך שלא כהרגלו, בעצם כתב ידו, ובו העמיד את יסודות ימי הפורים בעסק התורה מאהבה ומידות טובות בין איש לרעהו. למכתב זה הצטרף והוסיף דברים רשכבה"ג מרנא הגר"ח קניבסקי זללה"ה – שבוע בלבד לפני פטירתו:

אמנם ראוי לנו לדעת ולהשיב אל לבנו, כי אין שום היתר של ביטול תורה בימים אלו, אדרבה ימי הפורים הם זמן הראוי לחיזוק בעסק התורה, וכבר אמרו חז"ל (מגילה ט"ז ע"ב) שהיהודים היתה אורה – אורה זו תורה, והיום הזה מסוגל לזכות לעסק התורה באהבה, כמו שהיה בימים ההם.

עוד צריך לדעת, כי ימי הפורים נתקנו להרבות אהבה ואחוה, ומשלוח מנות איש לרעהו, על כן יש ליהזר בימים אלו ביותר בהנהגה שבין אדם לחברו, וחלילה לא לגרום חלישות הדעת למישהו, וכבר היו מעשים ידועים שאלו שלא נזהרו בזה, נענשו אחר"כ בעונשים גדולים מאד, ר"ל.

בס"ד ג"א מצטרף וכבר אחז"ל בירו' סוף ברכות אם ראית את
הברית שנתייאשו ידיהן מה"ת מאד עמוד והתחזק בה ואתה
נוטל שכר כולם, בזמני רפיון יכולים לזכות הרבה

בס"ד זצ"ל זצ"ל

[illegible]

לעילוי נשמת הרה"ג רבי ישראל דב
בן הגאון רבי מרדכי ציקינבסקי זצ"ל
מוותיקי תלמידי רבינו זללה"ה
נלב"ע י"ז אדר א' תשס"ב - תנצב"ה

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת כי תשא - פורים תשפ"ה

השבוע יחול פורים דמוקפין בשבת, והוא נקרא "פורים המשולש" להלן פסקי הלכה מתוך שיעורי וס-פרי רבינו שנערך ע"י אחד התלמידים מבני החבורה בכולל תשובות והנהגות. (א.ה. להשלמת הדברים בהרחבה ע"ע מוע"ז סימן תמ"ב, ובתשובה"נ ח"ג סימן רל"ט, ח"ד סימן קע"ז, ח"ז סימן צ"ב).

דיני ערב שבת

[ח] לדעת כמה פוסקים (מהר"ב"ח ופרי"ח, והובא במשנ"ב תרפ"ח, ו') זמן סעודת פורים בשבת, וזהו מנהג המקובלים בית א-ל בעיה"ק. ולכן המדקקים נוהגים להוסיף בסעודת השבת ביום יין ושכר כדי שתהא עלה צורת משתה, וצריך לכוון לקיים מצוות סעודת פורים. וראוי להתנות ולומר שרק אם מצוות סעודת פורים בשבת רוצה לקיים המצווה בזה. ושרים "שושנת יעקב" כמו בסעודת פורים.

ונראה דהמדקק לצאת שיטה זו, ראוי לו לקבוע סעודה מיוחדת בשבת שיהא ניכר עלה שהיא סעודת פורים. [ונהגתי לאכול סעודה קלה לאחר שחרית ולמעט בה בבשר ודגים, ולקבוע לאחר מנחה גדולה סעודת פורים בבשר ויין ולהאריך בה כסעודת פורים].

[ט] יש להיזהר לא להשתכר בשבת שלא לשכוח מקדושת השבת, רק ישתה יין יותר מהרגלו בסעודת היום, ויקיים עד דלא ידע בשינה לאחר הסעודה.

[י] יש מחמירים כהפוסקים (מהר"ב"ח ופרי"ח ה"ל) שצריך לקיים מצות משלוח מנות בשבת, אבל כיון שיש אסורים לשלוח מנות בשבת [משום עובדין דחול וכן משום שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר], ישלחו בצנעא. וכשיש פקפוק בעירוב יזהר לא להיכנס ח"ו בחשש הוצאה.

ואם יש לו אורח בביתו בשבת, יוכל ליתן לו מנות הסעודה לשם מצות משלוח מנות, וראוי שיאמר לאורח להגביה את המנות ולזכות בהן. ונראה שיוסיף לו על המנה הרגילה בשיעור ניכר, שישמח במנות, ושפיר יקיים בהן מצוותו לכו"ע.

דיני יום ראשון

[א] ביום ראשון עיקר שמחת פורים, ומאריכים בסעודת פורים עד דלא ידע, ומרבין במשלוח מנות, ולובשים בגדי שבת, אבל אין אומרים על הניסים, ומ"מ אם אומרה בסעודת פורים אין מוחים בידו.

[ב] אף שזמן מתנות לאבינונים בע"ש, שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה, נראה דגם ביום ראשון כשמרבה במנות לרעהו, ירבה עוד במתנות לאבינונים, ושכר רב בידו.

[ג] אין להאריך הרבה בסעודת יום ראשון עד מאוחר בליל י"ז כבכל שנה, שעיקר סעודה זו היא רק תשלומין, וטוב לב משתה תמיד.

מלשכת הגזית

מרן שליט"א במענה לבקשת העשיר ממקסיקו להחליף עמו זכות התורה בזכות הצדקה: התורה אינה ניתנת להחלפה!

מאורע יוצא דופן התרחש לאחרונה בביתו של מרן פוסק הדור שליט"א, כאשר פילנתרופ עשיר ממקסיקו, עטור בנכסי צדקה וחסד, ביקש לעשות עסקה יוצאת דופן: לרכוש חלק מזכויות לימוד התורה של מרן בתמורה לחלק מזכויותיו העצומות במעשי צדקה.

העשיר, ששמו נישא בהדרת כבוד בקהילות ישראל, הופיע מלווה בפמלייתו וביקש ברכה מיוחדת ממרן פוסק הדור שליט"א. אנשיו לא הסתירו את גודל נדיבותו וסיפרו בהתרגשות על הסכומים האדירים שהוא תורם מדי שנה לטובת מוסדות תורה, משפחות נזקקות וחולים.

אלא שאז, בניגוד לכל הציפיות, הפתיע מרן שליט"א את הנוכחים כשאמר: "מי שיש לו כל כך הרבה זכויות, אינו זקוק לברכה - הוא שיברך אותי."

הפילנתרופ הנרגש, שסבר כי זו שעת רצון, הציע למרן עסקה יוצאת דופן, "מה דעתו של כבוד הרב שנעשה עסקה? אני אמכור לכבודו חלק מזכויות הצדקה שלי, ובתמורה אקבל חלק מזכויות לימוד התורה של הרב? שנינו נרוויח... תורה וגמילות חסדים ייפגשו בשותפות מופלאה."

אולם מרן השיב בנחרצות: "אסור להחליף! התורה אין לה שיעור. לו הייתי מוכן להחליף, אבל אין לך את הכסף כדי לעשות עסקה כה יקרה. מיליארדים ומיליארדים לא יספיקו."

העשיר ניסה שוב והציע שותפות - חלוקת אחוזים בין זכויות התורה לבין זכויות הצדקה. אך גם הצעה זו נדחתה ביד רמה: "שותפות צריכה להיות שווה בשווה. אין אפשרות להחליף תורה בעד צדקה, שהרי תלמוד תורה כנגד כולם. תלמוד תורה עולה על הכל."

העשיר שראה בסירובו הנחרץ של מרן רבינו, החליט לנסות ניסיון אחרון ואמר: כבוד הרב יתן לי בבקשה רק אחוז אחד מלימוד התורה שלו. ובתמורה לכך אמסור לכבוד הרב מזכויות האדירות בצדקה גמילות חסדים.

אך קולו של מרן שליט"א עלה כנהר צלול: "שותפות צריכה להיות שווה בשווה. אחוז אחד מלימוד התורה שווה יותר מכל זכויות הצדקה בעולם. אם היית יודע כמה שווה אחוז אחד של לימוד התורה - לא היית מציע זאת."

רעד קל עבר בלבו של העשיר. הצעתו הראשונה התנדפה, ההצעה השנייה והשלישית התפוררה, אך לבו נפקח. הוא שב להצעה הראשונה, והרכין ראש לברך את מרן בברכת כהנים - ברכה שעלתה מתוך לב עשיר בזכויות, אך שבאותה שעה התעשר גם באורו של המוסר החי.

וכשיצא, הודיע בהתרגשות גדולה, כי ירים תרומה נכבדה לאחד ממסדותיו של מרן שליט"א - מנחה דוממת לאותו שיעור חי שנספג בלבו באותו היום.

[א] בשנה שחל פורים דמוקפין בשבת, קוראים את המגילה בערב שבת. וצריך להקפיד ביותר על קריאה בעשרה בין בלילה ובין ביום, לפי שלדעת הרבה פוסקים וכן פסק המשנ"ב (תר"צ ס"ק ס"ו), דינו כ"קריאה שלא בזמנה" שצריכה עשרה, וכן נשים ידקדקו לשמוע בעשרה דווקא.

ומיהו אין צריך דווקא עשרה שומעין שמצטרפים לצאת ידי חובתן, אלא אפילו אם כבר קראו ויצאו, שפיר קורין בפניהם ויוצאין, דבעינן רק לקרוא בפני עשרה לפרסומי ניסא.

[ב] בדיעבד קורין בע"ש ליחיד שלא בעשרה, ולא הוי ברכתו לבטלה, וכן הוא דעת הגרי"ח זוננפלד והכרעת חכמי ירושלים זצ"ל.

[ג] בקריאת המגילה טוב ליזהר שלא יקרא בלחש עם הבעל קורא, אף בקורא עמו מילה במילה ממש מתוך מגילה, ואפילו שגם שומע כל מילה ממנו, וכדעת מרן הגרי"ז זצ"ל שאם כל אחד קורא לעצמו בלחש חשיב "מגילה ביחיד".

ומנהג טוב שבשנה זו לא ידפקו ברעש גדול כשמזכירים את שם 'המן', שלא יחסירו השומעים שום תיבה, ויצטרכו לקרוא אותה לעצמם, לדעת מרן הגרי"ז זצ"ל יש לחוש השנה שאין יוצאים בכה"ג.

[ד] זמן מצות מתנות לאבינונים בערב שבת, ונותנים לכל הפושט יד כבכל שנה.

[ה] ראוי לדקדק לתת משלוח מנות עכ"פ לאדם אחד בערב שבת, וכדעת החזון איש שחיוב משלוח מנות הוא בערב שבת דומיא דמתנות לאבינונים.

[ו] יש מהראשונים דס"ל שגם סעודת פורים מצוותה בערב שבת דווקא, והאחרונים לא הביאו להחמיר בזה, וכן בעיה"ק לא נהגו בזה. והמהדר לעצמו יאכל וישתה סעודה נאה בבשר ויין בערב שבת. ואם אומר על הניסים בער"ש בברכת המזון לבד אחרי הסעודה שאוכל לשם סעודת פורים, יש לו על מה לסמוך. ויאכל הסעודה בשחרית לפני חצות.

דיני השבת

[ז] בשבת אומרים על הניסים בברכת המזון ובתפילה, וקורין ויבוא עמלק. ואין לטלטל אז המגילה ויש מתירים. ושואלין ודורשין בעניינו של יום.

דברים שנשא מרן רבינו במשתה היין בפורים תשע"ד בהיכל הישיבה

הנה עיקר יסוד היהודי הוא לדעת שאין טבע בעולם, וכל המקרים והשתלשלויות ענייני העולם הם מיד ה'. אמנם מה שמבלבל אותנו בזה הוא העיתונות והפוליטיקה, שדרך הפוליטיקה הוא להסביר פרשנויות לכל מקרה ומקרה עפ"י הטבע ובדרך של סיבה ומסובב ואינם תולים בקב"ה כלל, ומי שקורא עיתונים שיש בהם פוליטיקה מתבלבל ואינו רואה שהקב"ה הוא מנהיג העולם, ולכן ראינו הרבה גדולים וצדיקים שלא רצו לקרוא עיתונים שלא רצו לפגוע בדרגת אמונתם, ומר"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל אמר: "כל העיתונים אין לקרוא ולא משנה איזה עיתון, ואם תמצא עיתון שמביא יראת שמים מותר לקרוא בו".

אמנם למעשה בישיבות דהיום אין למנוע עיתונים, דמוטב שיקראו בעיתונים ויידעו מה קורה בעולם, ולא יחפשו כן במקורות זרים, ומה עוד שבזמננו שהרחוב סוער בדעות כוזבות ובתפלות דפוליטיקה, צריך לידע את אשר קורה עמנו כדי להבין את הקורה באספקלריה של תורה, וכבר שמעתי מפי מרן הגר"ז זצ"ל שהתאונן "מוויסט נישט אוו מלעבט, - איננו יודעים המציאות היכן אנחנו חיים", וחובת האדם לדעת היכן הוא חי.

ויש להמליץ בעניין זה מה שאמר הקדוש החפץ חיים בעת שמרת שרה שנירר ע"ה פתחה את "בית יעקב" והעמידה לימוד תורה גם לבנות, וקמו נגדה מתנגדים שטענו שחז"ל אמרו (סוטה כ'): "כל המלמד את בתו תורה כמלמדה תפלות" אמנם שרה שנירר [שהיתה חסידת בעלזא] הלכה לשאול דעת תורה מהאדמו"ר מבעלזא זיע"א, וענה לה האדמו"ר זצ"ל "המוסד הזה ייטיב למי שהיה רע לו, ומי שכבר טוב לו, לא יירע לו", והוסיף לה את ברכתו שתצליח.

ואח"כ הלכה גם להקדוש החפץ חיים זיע"א ושאלה את פיו הקדוש אם עפ"י הלכה הדבר מותר ללמד את הבנות תורה והרי אמרו חז"ל כל המלמד את בתו תורה כמלמדה תפלות, והשיב לה הח"ח, שאם המצב הוא שכבר יש תפלות וודאי עדיף תורה מתפלות, ולכן בדורנו שישנם הרבה דעות זרות, ואם הבנות לא ילמדו תורה הם יתעסקו עם תפלות אזי מצוה ללמדם תורה, עכ"ד.

ועל דרך זה גם יש לידע שכדאי להכניס עיתונים לבני הישיבות כדי שיתכללו בעיתונים ולא במקורות אחרים, וגם יידעו היכן אנחנו חיים, ובזה יינצלו מתפלות דפוליטיקה וכנ"ל.

והדברים אמורים שבעתים אצל רועי ומנהיגי ישראל הנושאים באחריות הכלל שמוכרחים להסתכל בעיתונים לידע את אשר יעשו, שכשם שרופא גדול ומפורסם אם לא למד רפואת השיניים הרי אינו יכול להיות "רופא שיניים", כך גם גדול בתורה שלא למד את המציאות בשטח היטב היטב הרי אין בכוחו לפעול.

ומה עוד שמנהיגי ישראל צריכים לקיים "דע מה שתשיב לאפיקורס" כפשוטו, ולהשמיע דעת תורה ברמה על כל פירצה ולהשיב מנה אחת אפיים לדברי כפירה הנשמעים משולי המחנה, ולזה צריכים הם לקרוא בעיתונים להכיר המציאות.

זהירות מהוללות בימי הפורים

באחד השנים באו כמה עסקנים בבקשה מרבינו לחתום על נוסח קול קורא שיצא מטעם כמה רבנים לאסור על הציבור שתיית יין בפורים לשכרה כי הדבר מביא לידי הוללות וריקנות, אולם רבינו סירב לחתום על הנוסח כפי שהוא, אך הסכים להוסיף מתחת מכתבם, מכתב מדידה להזהיר על המשתכרים שייזהרו לא להיכשל בשום איסור תורה, כגון לשון הרע וכדומה, וציין שכבר כתב כן בספרו הגדול מועדים וזמנים.

אזהרה לתלמידי הישיבה ההולכים לאסוף כספים לת"ת

נשאל רבינו ע"י תלמידיו מהישיבה הקדושה אם ללכת לאסוף כספים בתקופת פורים עבור הת"ת בישיבה, והשיב רבינו שיש ללכת, אך הוסיף שיש ליזהר לא לדפוק בדלתות באיזורים שמתגוררים בהם אנשים שלא בחיי קדושה שאפשר לבוא לפריצות ולמכשולים.

לרגל ימי הפורים הננו להביא כמה עובדות ממרן רבינו שליט"א על הנהגותיו והליכותיו בימי הפורים

שמחתו בחידושי תורתו

סיפר בן רבינו הגאון ר' חיים עוזר שליט"א ראש כולל תשובות והנהגות: מרגלא בפומיה ביום הפורים, "אני מקבל מתנות לאביונים כל השנה, הקב"ה מזכה אותי לחדש חידושי תורה, וזה המתנה הגדולה ביותר שנותן הקב"ה לאביונים".

בהזמנות אחרת גילה רבינו טפח וסיפר כי חידושי תורה רבים שחידש בצעירותו היה דווקא בעת הליכתו בדרכים מפני שהאוויר בחוץ סייע לו להיות בריכוז מלא וכך זכה לחדש הרבה חידושי תורה.

ובענין זה פעם כשראה רבינו שקנו בני הבית עבורו קופסת עטים חדשים, נהנה ואמר "טוב שקנו הרבה, הלא עט אצלי זה כמו לחם, נאכל מהר".

חבורה ללא הכנה

סיפר הר"ר יהודה פייגנבוים שליט"א: בצעירותי נכנסתי לבית מרן הגר"מ שטרנבוך בפורים להתברך ביום הקדוש, ולפתע נכנסו לבית שני בחורים שלמדו עימי בישיבה וכך כשטוב ליכנס ביין נגשו לפני מרן שליט"א והכריזו שלא יצאו מהבית עד שרבינו יתחייב להם שילמד עמם בחברותא. רבינו הרחרר בדבר ולאחר זמן השיב שמסכים לקבוע להם חצי שעה בשבוע, התיישב הדבר על ליכנס ויצאו בשמחה מן הבית, והנה שבוע לאחר פורים באו הבחורים בזמן המיועד להם וכמדובר, וביקשו לקבל את פירעון חובם ללמוד עם רבינו. - רבינו שאל אותם מה ברצונם ללמוד, והשיבו כי ברצונם ללמוד ספר המצוות להרמב"ם, מיד החל רבינו להרצות על המצווה הראשונה ברמב"ם, כמשך כחצי שעה "חבורה" שלמה, ששזר בה את שיטות הראשונים עד ההלכה למעשה, הבחורים עמדו נדהמים ובקושי הבינו חלק מועט מהדברים, ועשו חשבון לעצמם ששוב אין להם טעם להמשיך בזה, כי ממה נפשך, כבוד הם כבר קיבלו בעצם הדבר שלמדו פעם אחת עם רבינו, ומצד ידיעת התורה הרי אם ירצו להבין הדברים יהיו צריכים להכין הדבר כל השבוע וגם

לחזור על זה כל השבוע, ואין הדבר באפשרותם במסגרת לימודם בישיבה, ולכן הפסיקו ולא באו עוד...

"עד ל"ג בעומר תהיה חתן"

אחד ממקורבי רבינו ציפה לישועה לזיווג הגון, וכבר כמה שנים והישועה אין, בצר לו המתין לשעת הכושר ונגש לרבינו במהלך משתה היין וכך כשטוב ליבו ביין, ביקש מרבינו הבטחה לזכות כבר לישועה ושיזכה למצוא את זיווגו בקרוב, אך רבינו ענה ואמר אוכל לברך אותך אבל אין דרכי בהבטחות, שוב שאל הנכד מה חטאתי ומה פשעתי יותר משאר חברי שכולם נישאו וחובקים ילדיהם, השיב לו רבינו אין אנו יודעים חשבונות שמים אך לפעמים הקב"ה מצער דווקא את הצדיקים והקרובים אליו כי הם חביבים בעיניו והוא מצפה מהם ליותר, אך הלה השרוי בשמחת היין לא הרפה, והזכיר לפני מרן כמה הוא מסור למענו וביקש כי מדין 'הכרת הטוב' יתן לו רבינו הבטחה שיזכה בזיווג הגון בקרוב, כעת לאחר 'טענה' זו שתק רבינו במשך דקה ארוכה ולאחר זמן מה אמר רבינו 'אני מבטיח עד ל"ג בעומר תהיה בעז'ה חתן' משתתפי הסעודה פצחו בשירים לכבוד שמחת ה'חתן' והסעודה המשיכה כרגיל.

ואכן מיד לאחר ימי הפורים באה הצעת השידוכין, וכשבא הנכד להתייעץ עם רבינו בדבר השידוך אמר לו רבינו 'אל תזדרז דווקא להצעה זו, כי אמרתי לך מפורש שעד ל"ג בעומר תהיה חתן, ויש עוד זמן. ואם לא תתקיים הצעה זו, הרי תבוא אחרת עד ל"ג בעומר', והי לפלא ולמופת כי ראו בחינת וימהר האלוקים לעשותו, ותוך שבועיים ימים בא בברית האירוסין.

שנה אחת ביום הפורים באו לפני מרן רבינו ארבעה מתלמידי הקרובים וביקשו ברכה לזיווגים הגונים, רבינו נענה וברך את כולם שיזכו להינשא בתוך שנה, ויהי לשנה הבאה התארוסו כולם בחודש אדר לתום תקופת השנה, וכך לקיים מאמר צדיק לפני תום תקופת השנה באו כולם בברית האירוסין.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת כי תשא - פורים תשפ"ה (70)

מורדכי מן התורה מנין

הקבלה שבידים והגמרא שבפיהם בשביל בת קול ואם לאו, ודומה למה שכתב (דברים יג) כי מנסה ה' אלהיכם אתכם ע"י ש, והיינו שיתכן שיעשה הקב"ה נסים כעין נביא שקר שאמרה תורה ע"י 'ובא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים וגו', לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה ה' אתכם לדעת הישכם אהבים את ה' בכל לבבכם ובכל נפשכם'.

ומעתה י"ל בביאור"ד הגמ' מורדכי מה"ת מנין, דאף שראה מורדכי הצלחת ישראל ע"י שנתקברו לגויים ונהנו מסעודתו של אותו רשע, ואחשורוש עשה כרצון איש ואיש וה' לא הכריחם לעבור על דתם, והקרוב אליו כרשנא שתר ושאל עצות מהחכמים, ממש אתהלתא דגאולה,

קימעה קימעה, וכשצויה המלך שכולם יכרעו וישתחוו להמן ה' צריך מורדכי להשוש שלא להתגרות בו ולעורר זעמו, בפרט שכבר ראה שאפשר לינצל ע"י התקרבות לרשעים, ומ"מ לא קם ולא זע, א"א להתחשב כלום בשום סימן ואפי' בנס אם זה כנגד התורה והקבלה, וזהו מורדכי מה"ת מר דרור.

לפני בני ישיבות ערב פורים תשס"ט

בין אדם לחבירו זה אש

בתקופה בה למדתי בישיבת לומז'א בפ"ת, היו מתאספים כל בני הישיבה לביל פורים לסעודת משתה ושמחה, כשבראש הבחורים הסבו המבוגרים והחשובים שבבני הישיבה שהיו מכונים "העלטערס", לימים הם התפרסמו כגדולי מרביצי התורה, אך כבר אז היו לשם ולתהילה בגדלותם בתורה. לסעודה זו היו מגיעים להשתתף אף ראשי הישיבה שהיו מעוררים את הבחורים בגדלותם וסגולתם של ימי הפורים. וכמו כן הבחורים המבוגרים היו מתכבדים לשאת דברי תורה מענייני דיומא.

שנה אחת, בעת שנכנס אחד מרבני הישיבה להשתתף בסעודה, קם אחד הבחורים, שהיה נחשב אף הוא לאחד מחשובי הלמדנים בישיבה, והכריז בקול גדול - 'ויבא' כבטעמי המגילה, מה שעורר שחוק גדול בקרב כל הבחורים.

ואני מעיד, כי אותו בחור שהיה מובטח לו, לפי עוצם שקיעותו והתמדתו בתורה, שיהיה לאחד מגדולי ישראל, שמאומה לא יצא ממנו, ועד היום אני מכיר את אותו אחד. ואני בטוח, שכל זה הוא כתוצאה מאותה הקריאה הכ"כ מזלזלת.

כמה נורא הדבר שבימי הפורים חושבים שאפשר לזלזל בת"ת, ובפרט תלמידים ברבתיים, שמלבד הענין הזה שעוברים באיסור חמור של ביזוי ת"ת, הלא הדברים גם מוכיחים כמה ערך יש לאותם תלמידים לתורה וחכמיה, הלא כבר אמרו חז"ל אדם ניכר בכסו וכו'. והן הן הדברים שאיסור נורא לזלזל בכל אדם כמה איסורים חמורים אדם יכול לעבור. הרי בין אדם לחבירו זה אש. צריכים להיזהר נורא מזה.

לסוך את העיקרים אינו מספיק, ויש להק' איך שייך לעבור על לאו זה שחייבים עליו דווקא אם עושה 'כמוהו' ממש.

ואמר בזה מו"ח מרן זצ"ל, שזה לעומת זה עשה אלוקים וי"ל כי אם ח"ו יבא א' לפטם את השמן באיסור כרת, באותה שעה יארע לו נס ויהי לו שמן י"ב לוג לבשל את העיקרים. והוא דבר

מבהיל שא"א להתפעל כלום ממעשי נסים, יתכן שהקב"ה יעשה נס לאדם חוטא כדי שיוכל לחטוא ויתחייב בזה עונש כרת.

והוא כעין ד' רבנו נסים גאון הידועים בברכות ד"ט א' המובאים בשיטמ"ק פ' הזהב (ב"מ דנ"ט ב') "שלא היתה הכוונה אלא לנסות את החכמים אם יניחו

הורד עדיך מעליך

'כאיש אחד בלב אחד', וכאן נוסף על החני' 'כאחד' שה' רק בשוא"ת, אלא גם 'ויען כל העם קול אחד' דיבור וקבלה שנעשו קול אחד ממש כאיש אחד.

ובאמת כשעשו בני ישראל את העגל, כבר נפרדו דרכיהם זה מזה, שהרי הרגו את חור, וגם אהרן התיירא שיהרגוהו וכבר אינם כגוף א', וכן מפורש בדרשת חז"ל (ילקוט הושע רמז תקכ) רבי אומר גדול השלום שאפי' עובדים אליילים ושלום ביניהם כביכול אינו יכול לשלוט בהם שנא' (הושע ד') 'חבור עצבים אפרים הנה לו', אבל משנחלקו מהו אומר (שם י') 'חלק לבם עתה יאשמו', הא גדול השלום ושנואה המחלוקת ע"כ, ומבואר שאם ה' שלום ביניהם לא היו נענשים אפי' על חטא העגל. ומעתה י"ל דאמנם כיון ששמעו העם דברי הקב"ה 'כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה עורף אתה', הבינו מיד גודל חטאם כמ"ש 'וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו', אך כל החרטה שלהם ה' מעצם החטא של הע"ז ועוד לא תיקנו את הפירוד ביניהם להיות גוף א', ובע"כ ה'עדי' שלהם ר"ל דם הברית שהוזה על חלק מבניי כבר לא ה' על הכלל, וזהו ביאור הכתוב 'ולא שתו איש עדיו עליו'. ונוסף ע"ז מה שהיו בבחינת 'חלק לבם עתה יאשמו' וראויים ליענש על חטא ע"ז, זהו שאמר הקב"ה למשה ר'גע אחד אעלה בקרבך וכליתך, ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך, וע"ד שכי' הספורנו: אותה ההכנה הרוחנית הנתונה לך באותו המעמד הנכבד הורידה מעליך וכו' ואדעה מה אעשה לך שלא תהי' ראוי אז לעונש כ"כ גדול עכ"ל, והוא מכוון כלפי אלו שזכו במציאות שנענו בהם דם הברית על בגדיהם והוכנו ע"ז לדרגה רוחנית גבוהה, אותם ציוה הקב"ה ביהוד שיוירדו עדי זה מעליהם כדי שלא ייענשו בכליון ר"ל.

וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו. ויאמר ד' אל משה וגו' ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך. ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב (ל"ג, ד - ו)

צריך ביאור מה שציוה הקב"ה שיוירדו עדים מעליהם והכתוב מעיד עליהם שאכן עשו כן, וא"כ מהו שנכתב כבר מקודם 'ולא שתו איש עדיו עליו'.

והנה הביא רבנו בחיי בשם הר"ח שעדים של ישראל ה' דם הברית אשר כרת הקב"ה עמם בהר סיני וזרקו משה עליהם, כמ"ש בס"פ משפטים (לעיל כד, ח') 'ויקה משה את הדם וזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה'. ואילו הטיפי דמים שזרק עליהם משה היו התכשיט הגדול ביותר שזכו בו ישראל באותה שעה יעו"ש בדבריו, והם קילורין לעיניים.

ובאמת לא יתכן שאותו חצי הדם ששם משה באגנות ה' מספיק להזות על כל אחד מכלל ישראל, אלא ע"ל שכן הוא בכל הזאת מי חטאת על מקצת גוף מהני להעלות את כל הגוף מטומאה לטהרה, וגם יציקת שמן המשחה והזאת טיפי דמים על מקצת הגוף מהני לקדש כהנים וכלי שרת וכו' עוד הרבה, ה"נ כשמוזים על מקצתם של כלל ישראל המאוחדים לגמרי כאיש א' בלב א', מיקרי שהגיעה הזאת זו בכל הגוף של כלל ישראל לטהרם ולקדשם. ואכן נאמר שם (פס' ג') 'ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דיבר ה' נעשה' ולד' רש"י שם פרשה זו נאמרה קודם עשרת הדברות ופס' זה נאמר בד' סיון, ויש ללמוד מלשון הכתוב שכבר באותה שעה נתעלו בני ישראל בדרגתם על עניינם ג' ימים קודם לכן בר"ח סיון שנא' (לעיל יט) 'ויחן שם ישראל נגד ההר' ופרש"י

תפילת המנחה

וכ' בעל הטורים בזה"ל: 'אכפרה' ב' במסורה 'אכפרה' בעד חטאתכם, (בראשית לב) 'אכפרה פניו במנחה'. וזהו שאמרו (ברכות ו', ב') לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, 'אכפרה בעד חטאתכם' להתפלל עליכם, מתי 'אכפרה

ויהי ממוחרת ויאמר משה אל העם אתם חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה אל ד' אולי אכפרה בעד חטאתכם. וישוב משה אל ד' ויאמר וגו' מחני נא מספרך אשר קתבת (ל"ב, ב' - ל"ב)

פניו במנחה' עכ"ל.

ויש כאן חידוש ופלא, שלא הי' סיפק בתפילתו של משה רבינו לכפרת הטא העגל, ואפי' בשעה שאמר 'ואם אין מוחי נא מספרך אשר כתבת' ואחז"ל (ברכות דל"ב) מלמד שמסר עצמו למיתה עליהם, אבל לא הי' כ"ז מועיל אם לא הי' משלמת סגולת תפילת המנחה לכפר בעד הטאתם, וכמו שאחז"ל שאליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה.

ויל"פ עפ"י מדרש חז"ל (ב"ר לך לך פי"ד) עמ"ש אברהם אבינו (בראשית טו) 'במה אדע כי אירשנה': ר' חייא בר"ה אמר לא כקורא תגר אלא א"ל באיזו זכות וכו' הראה לו ג' מיני פרים וג' מיני שעירים וג' מיני אילים ותור וגזל, ובמדרש שם נתפרשו כל הקרבנות שהראה לו שבזכותן יתקיימו בארץ כמו שהאר"ק שם רש"י להביאם, ואח"כ איתא שם פלוגתא דרשב"י ורבנן עה"פ ויקח לו את כל אלה, רשב"י אומר כל הכפרות הראה לו ועשירית האיפה לא הראה לו (ר"ל שרק אלה לקח לו ולא עשירית האיפה, שלא נתפרשה כאן) ורבנן אמרי אף עשירית האיפה הראה לו, נאמר כאן 'ויקח לו את כל אלה' ונאמר להלן (ויקרא ב') 'והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה' (והיינו שגם המנחה היא בכלל 'אלה'), וצ"ב מ"ש עשירית האיפה מכל הקרבנות דאף לרבנן שהראה לו אבל מה טעם לא נתפרשה להדיא.

ונראה עפ"י מאחז"ל שהביא רש"י עה"פ (ויקרא ב') 'ונפש כי תקריב' לא נאמר נפש בכל קרבנות אלא במנחה, מי דרכו להתנדב מנחה - עני, אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו ע"כ, ובמדרש ויק"ר פר' ג' מעשה באשה א' שהביאה קומץ של סולת והי' כהן מבזה עליה ואמר ראו מה הן מקריבות, מה בזה לאכול, מה בזה להקריב, נראה לכהן בחלום אל תבזה עליה כאילו נפשה הקריבה, והרי דברים ק"ו ומה אם מי שאינו מקריב נפש - כתיב בו נפש, מי שהוא מקריב נפש עאכ"כ כאילו נפש הקריב ע"כ, ויל"ד דהיינו דאמרי רבנן 'עשירית האיפה הראה לו' אף שלא נתפרש כן להדיא, שאי"ז כשאר כל הקרבנות שרק הם עצמן הם הנקריבים והוצרך אברהם אבינו להביאם בפועל כדי שיראהו הקב"ה זכותם, ושאינו זכות קרבן מנחה שהראהו הקב"ה לאברהם בלי שהי' נצרך להביא עשירית האיפה בפועל, כיון שעיקרה מ"ש הקב"ה מעלה אני עליו כאילו הקריב את נפשו, ור"ל כשנותן העני את כל רצונו ומה שביכולתו הלא באמת נותן את נפשו והיא עצמה נקרבת לפני ה', ובחינה זו ג"כ הראה הקב"ה כאן לאברהם אבינו, שגם כשלא יהי' לזרעו כלום יוכלו להקריב את נפשם לפני הקב"ה.

ובגמ' ברכות ד"ה ב' טורף נפשו באפו ופרש"י שנפש היא תפילה שנא' ואשפוך את נפשי לפני ה', שגם ע"י תפילה אפשר לאדם להקריב נפשו, ויל"ל

בזה הפס' (תהלים קמא) 'תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב' שתפילה היא משום קרבן מנחה שג"כ יש בה משום הקרבת נפש לפני ה'. ועה"פ ולעבדו בכל לבבכם פרש"י עבודה שהיא בלב וזו היא תפילה שקרוי עבודה שנא' (דניאל ו') אלהך די אנת פלח ל' בתדירא, וכי יש פולחן בבבל אלא על שהוא מתפלל שנא' וכין פתיחן ל' וגו' וכן בדוד הוא אומר תכון תפילתי קטרת לפניך עכ"ל והיינו שזה נוהג גם בבבל שיהו הקרבת נפש הנוהג בכל מקום מדין הקרבת מנחה. ומועתה י"ל שגם רשב"י ס"ל כן אבל לא הראה הקב"ה לאברהם אבינו ד"ז בברית בין הבתרים, כיון שקרבן נפש א"צ לזה ביהמ"ק וארץ ישראל כמ"ש ת"ח העוסקים בתורה 'בכל מקום' כאילו מקטירין ומגישין לשמי שנא' 'בכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה' וכן דניאל הקריב את נפשו בבבל, וא"א לכלול זה עם כל הקרבנות שבזכותן יתקיימו בארץ.

ובני הגאון רבי אברהם ישעי' שליט"א פי' בזה טעם שנקראת התפילה שלפנות ערב בשם 'תפילת המנחה', ע"ש שתפילה זו תיקנה יצחק אבינו, האדם היחיד בבריאה שהי' קרבן לה', ובוה מעלתו גדולה אף יותר ממעלת אברהם אביו שג"כ הושלך לכבשן האש, אך לא נקרא עליו שנקרב באמת כמו יצחק שזכה להיחשב כאילו כבר נזבח ועלה ונשרף כליל ואפרו צבור ע"ג המזבח, והיינו בחינת קרבן מנחה ו'כאילו הקריב נפשו' וכיון שנתבאר שגם ע"י תפילה יכול האדם להקריב נפשו, ע"כ נקראת התפילה שהוא תיקן בשם תפילת מנחה עכ"ד ונכון הוא. ויש להוסיף שיצחק תיקן תפילתו בהר המוריה, ממש אותו מקום שבו עמד המזבח שעליו הקריב את נפשו כמבואר ברש"י פסחים דפ"ח א' ע"ש.

וזהו שאמר משה רבינו לכלל ישראל 'ועתה אעלה אל ה' אולי אכפרה בעד חטאתכם', וכונתו שעולה אל ה' למסור עצמו למיתה עליהם עבור כפרתם, וזהו עיקר ענינה של תפילת המנחה שסגולתה מסירת נפשו של העני שאין לו כבר שום דורון לריצוי ופיוס, רק עשירית האיפה של נפשו נותרה לו שיכול ליתנה מנחה לשמים, וזהו שאנו אומרים בסליחות מי שענה ליצחק אבינו כשנעקד ע"ג המזבח שהעלה עליו הקב"ה כאילו אפרו צבור ומנחה לפניו. וכמה יש להתאונן הרבה על מצבה של תפילת המנחה אצלנו, וגם בשיבות הק' מתפללים תפילה זו מהר יותר משאר תפילות היום, ובפרט יש להתבונן ע"ז ביוה"כ שהוא יום תענית ותשובה שנחשבים כהקרבת הנפש לה', וסגולת תפילת המנחה ביום זה גדולה עד מאוד. לעתים ממהרים בתפילה זו כדי להספיק את תפילת נעילה, ולכן משקיעים בה פחות כוחות משאר התפילות למרות חשיבותה הגדולה של תפילה זו, והחכם עיניו בראשו.

פנינים למגילת אסתר

'ולא קם ולא זע ממונו'

ובקראות המן את מרדכי בשער המלך ולא קם ולא זע ממונו וימלא המן על מרדכי חמה (אסתר ה, ט)

נראה לבאר כפל הלשון 'ולא קם ולא זע', עפ"י הגמ' קדושין דל"ב ורב יוסף אמר אפי' הרב שמחל על כבודו כבודו מחול שנא' וה' הולך לפניו יומם וכו' איני והא רבא משקי בי הלולא דברי' ודלי כסא כו' ולא קמו מקמי' איקפד כו' ותו רב פפא הוה משקי בי הלולא דאבא מר ברי' ודלי ל' כסא כו' ולא קם מקמי' ואיקפד אפי' ההידור מיעבד ליה בעו, ופירש"י לנוע מעט כאילו רוצה לעמוד מפניו עכ"ל, והכא נמי חשב המן בלבו אפשר מה שאין מרדכי כורע ומשתחוה וכמו"כ אינו קם לפני כיון שסבור שאני מוחל על כבודי כמו שמרדכי עצמו אינו מקפיד כלל על כבודו, אבל האין אינו זע כלל ואפי' הידור מעט אינו עושה לי לנוע כאילו הי' רוצה לעמוד, וע"ז נתמלא המן חמה.

(מכתי"ק רבינו שליט"א)

'קנאתו במלך, קנאתו בשרים'

ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אימי וגם למחר אני קרוא לה עם המלך (אסתר ה, ב"ב)

מגילה דט"ו ב' ת"ר מה ראתה אסתר שזימנה את המן ר"א אומר פחים טמנה לו כו' ר' יהושע אומר מבית אביה למדה כו' ר"מ אומר כדי שלא יטול עצה וימרוד, ר' יהודה אומר כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית, ר' נחמיה אומר כדי שלא יאמרו ישראל אחות יש לנו בבית המלך ויסחור דעתן מן הרחמים, ר' יוסי אומר כדי שיהא מצוי לה בכל עת, ר"ש בן מנסיא אומר אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס, ר"י בן קרחה אומר אסביר לו פנים כדי שיהרג הוא והיא, רבן גמליאל אומר מלך הפכפכן היה אר"ג עדיין צריכין אנו למודעי דתניא ר"א המודעי אומר קנאתו במלך קנאתו בשרים כו', והק' א' מלומדי השיעור מה עדיפות יש לסברת ר"א המודעי מדרשות כל התנאים.

והשבתי לו בס"ד דאחרי כל סברות התנאים א"ש מה ראתה אסתר שזימנה את המן למשתה הראשון, אבל למה הוצרכה לזמנו למשתה היין גם ביום השני, ולזה השיב רק ר"א המודעי דבפעם הא' 'קנאתו במלך' יען שלא זימנה את אחשוורוש לבד אל המשתה והכניסה גם את המן ביניהם, אבל השרים עדיין לא נתקנאו בו כי הי' אפשר להם לחשוב שבפעם הא' קראה את המן אבל בפעם הב' תקרא תחתיו לשר אחר, אבל כשקראה את המן גם בפעם הב' 'קנאתו במלך קנאתו בשרים'.

(מכתי"ק רבינו שליט"א)

מכירת הלב

ממך ראש לראשי הישיבות רבינו הגר"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

כפרה לכלל וכפרה ליחיד

ונתנו איש כפר נפשו. (ל' י"ב)

המצווה הראשונה בפרשתנו היא פרשת מחצית השקל, וכתוב בה שבאה לכפרה על חטא העגל, וכופר נפש היא, ואף שגם מצוה תמידית היא בכל שנה בפעם זו נתייחדה גם לכפרה. וצ"ב דהרי כבר מחל להם הקב"ה על חטא העגל כמבואר בהמשך הפרשה (ל"ב ל"ד) אלא שאמר וביום פקדי ופקדתי עליהם וגו'. ואם כן מה הוצרכה כעת כפרת מחצית השקל, ועיין ב'כלי יקר' שכתב להקשות עוד דהרי המניין לא היה אלא מבין עשרים שנה ועד בן ששים שנה, ובחטא העגל חטאו כולם, ואם מחצית השקל באה לכפרה על חטא העגל היה צריך להיות באופן אחר.

וכתב לבאר בזה דבאמת הרי נמחל להם עוון העגל, אולם ענין המחילה היה רק לישראל בתורת כלל, וזהו הטעם ל'ויביום פקדי ופקדתי' דפקדי הוא לשון פקידה ומנין והיינו דבעת שימנו את ישראל אם כן יש לכל אחד הרגע שנמנה בפני עצמו והרי הוא עומד לבדו ואינו מחובר לכלל ואז ייענש על חטא העגל, ועל זה בא מחצית השקל לכפר שהמניין יהיה על ידי מחצית השקל וזה יגן על כל אחד מהעונש.

ובזה מובן מדוע היה רק באותן שמבין כ' עד בן ס' דכל כפרה זו נצרכה רק באותן שנמנין אבל אותן שלא נמנין לא באו לכלל סכנה זו שיצטרכו כפרת מחצית השקל

החילוק בין ז' עממין לעמלק:

החינוך (מצוה תר"ד) במצוה להכריז זרעו של עמלק, כתב וזאת מן המצוות המוטלות על הצבור כולן, וכו', ובאמת כי גם על כל יחיד מ'ישראל הזכרים מוטל החיוב להרגם ולאבדם מן העולם, אם יש כח בידם בכל מקום ובכל זמן, אם אולי ימצא אחד מכל זרעם, עכ"ל.

ויל"ע דלגבי מצות הריגת שבעה עממין כתב (מצוה תכ"ה) ועובר על זה ובא לידו אחד מהם ויכול להורגו מבלי שישתכן בדבר וכו', ע"כ. מבואר דאינו מחוייב במצוה זו אלא א"כ לא יסתכן מחמתה, וזה ככל מצות שאינו חייב למסור נפשו עליהם, ויל"ע אם כן מדוע גבי מצות מחיית עמלק לא הזכיר ענין זה דובלבד שלא יסתכן.

ונראה בזה דכבר אמר מרן הגר"ז זצ"ל (עי' חדושי מרן ר"ז הלוי עה"ת פר' בשלח) דאף דעל כל המצוות אינו חייב להכניס עצמו לסכנה עבור קיומם, מ"מ במלחמה אינו כן, דכך היא דרך מלחמה שמכל צד ניזוקין, ואם נצטוו לצאת למלחמה על זה נצטוו, ומעתה כיון שנצטוו ישראל להלחם בז' עממין ולהשמידן, מדוע כתב החינוך דדוקא אם לא יסתכן.

ונראה הביאור דאמנם כשנכנסו לארץ נלחמו בשבעה אומות והיה אז שעת מלחמה, אולם כעת כבר נסתיימה המלחמה, אלא שעדיין מצוה היא להורגם, אולם זה כבר מצוה ככל המצוות שאין לו להכניס עצמו לסכנה עבור זה.

ומעתה יש לבאר דכל זה שייך רק במצוה לאבד שבעה אומות, אבל מצוות מחיית עמלק חלוקה ממנה, שנאמר בה (שמות י"ז ט"ז) מלחמה לה' בעמלק מדר דר, ונראה דנתחדש בזה שעם עמלק לא נסתיימה המלחמה, ולעולם הוא מצב ושעת מלחמה נגדם, עד שיהיה הכסא שלם, וכיון שכן כבר אין היתר להמנע אם יסתכן מחמת זה, דכך היא מצות המלחמה, ולכן שם לא הזכיר זה החינוך.

והנה תנן בסנהדרין (ב' א') ואין מוציאין למלחמת הרשות אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. וברש"י שם כתב כל מלחמה קרי רשות לבד ממלחמת יהושע, שהיתה לכבוש את ארץ ישראל. והיינו דלמלחמת מצוה אין צריך ע"א כדי לצאת, רק שכבר אין מלחמת מצוה, ויל"ע מדוע לא הזכיר רש"י גם מלחמת עמלק שמלחמת מצוה היא, והביאור בזה כנ"ל, דאצל עמלק קבע הקב"ה כבר את עצם קיומו כמצב מלחמה, ולעולם כבר אין כאן יציאה למלחמה, וענין סנהדרין של ע"א הוא רק ביציאה למלחמה.

מבטלין ת"ת

איתא בגמרא מגילה (ג.) "מבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה", ולמדוהו בקל וחומר מעבודה החמורה. והדברים מצד עצמם מוקשים, שהרי תלמוד תורה נדחה מפני כל מצוה, ומהו החידוש שמבטלין למקרא מגילה, והוצרכו לתלמוד דבר זה מקל וחומר.

אלא חזינן שהיה מקום לומר שענין קריאת המגילה מתקיים גם על ידי תלמוד תורה, כיון שעיקרם של ימי הפורים בעשייתם ובזכירתם הוא שיתקיים על ידם התקרבות לתורה, בבחינת "ליהודים היתה אורה - זו תורה", ועל כן הוה אמינא שלא יתבטל תלמוד תורה בשביל קריאת מגילה, והוצרכו ילפותא מיוחדת שמבטלין תלמוד תורה לקריאת מגילה.

ולפני רבות בשגים שמעתי מהגר"ד פוברסקי שליט"א ר"י ישיבת פוניבז', לפרש קצת באופן אחר. דאיתא בירושלמי בברכות (פ"א ה"ב) דרשב"י ס"ל שאין קריאת שמע דוחה תלמוד תורה, משום דזה שינון וזה שינון ואין מבטלין שינון מפני שינון. והיינו שענינה של קריאת שמע הוא תלמוד תורה של קבלת עול שמים, ולכן אין תלמוד תורה דקריאת שמע דוחה תלמוד תורה של כל התורה. ואם כן הוא הדין מקרא מגילה, שהואיל ויסודו הוא תלמוד תורה של ימי הפורים והוא גם בגדר שינון, לכן הוה אמינא דאינו דוחה שינון דתלמוד תורה של כל התורה. (הגאון רבי אליהו לוי שליט"א)

הראוי לקבלו. (- מפי רבי אליהו שוב מרבני ישיבת טשעבין. - עבדא)

אלו דברי רבינו הקדמה לספרו 'בד קודש' חלק שלישי : ולזכר עולם יהיה צדיק מזן הגה"ח ציס"ע עבד ה' מוהר"ר יחזקאל הלוי לונשטיין זצ"ל מנהל רוחני דשיבתנו הקדושה, אשר נשמתו

הטהורה והקדושה עלתה לגנזי מרומים ביום י"ח אדר תשל"ד, כמלאך אלקים התהלך בתוכנו דבוק בקונו כל ימיו, הלהיב לבבות בתוכחת מוסר, ולקינו בכפלים בהלקח מעל ראשנו שני המאורות הגדולים קברניטי הישיבה הק' ומעצבי דמותה ידרכה, וההעדר גדול, וכדאי בירושלמי בפ"ב דברכות והחכמה מאין תמצא וכו' ת"ח שמות מי מביא לנו חליפתו, ועאכ"ו

בגדולי וצדיקי הדור משרירי שירי כנסת הגדולה אשר היו לנו לעינים ולמוזרי דרך בתורה ועבודת השי"ת, נשא לבבנו אל כפים אל א"ל בשמים, זכרם לא ימוש מאתנו, ודמות דיוקנם תשאר חרותה ברוח הישיבה הק' להמשיך הדרך הסלולה ע"י רבותינו הק' עד כי יבא שילה, זיע"א.

רבינו מזן שליט"א היה שליח של הרב מפוניבז' זצ"ל להביא את המשגיח לישיבה. לימים נשאל רבינו שליט"א מפני מה בחר דווקא בו מזן הרב זצ"ל לזה, נענה בפשטות כי היו אביו מזן הגר"ד זצ"ל והמשגיח זצ"ל ידידים משיבת מיר וחפץ מזן הרב זצ"ל להראות למשגיח שבקשה זו

באה מבני הישיבה ורצונם בתורתו ולא רק הצעה מרבני הישיבה גרידא. וסיפר רבינו שליט"א שתנאו הראשון של המשגיח שרוצה שיסדרו מקום תורה גם לתלמידיו המובהקים ומהם נוסד כולל קעלם.

ואכן שליחותו של רבינו מזן שליט"א נשאה פרי ולמחרת חג השבועות תשי"ד שלח מזן הרב מפוניבז' רכב להביא את המשגיח ומשפחתו לבני ברק, ולנסיעה זו הצטרף גם רבינו שליט"א.

הנח לו

שמענו מפי עד ראה שליט"א שבשמחת האירוסין של מזן שליט"א כשאמר החתן את השטיקל תורה, התווכח איתו מזן הגר"ש רוזנבסקי זצ"ל והתפתחה ריתחא דאורייתא כדרכה של תורה, אולם אחרי שהחתן המשיך את שלו והגר"ש התערב עוד כמה פעמים עם פירכא על היסוד שהחתן אמר, אמר לו המשגיח הנח לו! הנח לו! [לאזט אים! לאזט אים!].

מתפללים בישיבה

סיפר רבינו שליט"א שפעם ישבו רבני הישיבה לישיבת צוות שדנה בקבלת תלמידים חדשים לישיבה, ועלה נידון על בחור ממשפחה פלונית שיתקבל לישיבה, נענה המשגיח זצ"ל ואמר שכל אחיו שלמדו ולומדים בישיבה מתפללים בישיבה, אם כן מן

בסנדקאות אצל בנו

בברית להגר"ר בנימין בן רבינו שליט"א שהתקיימה בשבת ויחי תשכ"א בביתו, שימש המשגיח כסנדק. כאשר המתינו לבואו, עמדו ראש הישיבה מזן הגאון רבי שמואל רוזנבסקי עם הגה"צ רבי חיים שרגא לוי (משרידי קלם, דמות מופת, ובעל תפילה בישיבה) ושוחחו ביניהם, אחד מהם העלה קושיא על הפסוק (בראשית מ"ח ז') "ואני בבואי מפדן וכו' בעוד כבדת ארץ לבא אפרתה" וברש"י בפירושו השני: "עת הגריד היה שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה" לאפוקי שלא נאמר שהגשמים הניעו אותו מלהגיע לאפרתה.

שאל האחד, למה יש להוסיף טעם זה? הרי כבר אמר שהיה לו דיבור מהקב"ה שיקבור אותה שם, כדי שרחל תתפלל עליהם כשיעברו שם בגלות, ומה יש להוסיף? ותיירץ השני שיעקב אמר זאת לשלול שאולי מחמת הנגיעה שהיו גשמים, זה מה שגרם לו שלא ללכת. קמ"ל שלא.

תוך כדי כך הגיע המשגיח לברית וסיפרו לו מה דיברו, והגיב המשגיח שאסור לומר כך, שאלוהו הלא זהו "שפיץ מוסר", לחשוש מנגיעות. וענה שוב שאסור לומר זאת. ושאלו, מה בכל זאת הפשט, ואמר שיעקב אמר זאת כי צריך לדעת לדבר לגוף בשפתו וזהו "שפיץ מוסר", ללמד אותנו לדעת לדבר לגוף. לא רק לדעת, להרגיש, אלא שיחלחל שזה תובע ומחייב אותנו. (- מפי הגה"צ רבי יצחק ירוחם בורודיאנסקי משגיח ישיבת קול תורה).

"יש לנו את הזכות שהגיע לכאן ירא שמים"

סיפר רבינו שליט"א: פעם התלוותי למשגיח זצ"ל כשנכנס למזן החזו"א, מיד כשנכנס קם החזו"א מלא קומתו, והתבטא יש לנו את הזכות שהגיע לכאן ירא שמים, כמובן שהמשגיח לא נהנה לשמוע את זה וביטל את הדברים במחי יד. אמר לו החזו"א, איך אתם מוחים על דברי, האם יכולים אתם לומר שאינכם יראי שמים ח"ו. והסביר זאת רבינו, שהמשגיח התכוון שלא הגיע לדרגה גבוהה שראוי לכנותו "ירא שמים" וכמו שמצינו אצל אברהם אבינו שהקב"ה אמר לו "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה".

לולב למשגיח

נכד המשגיח הגר"ש שלמה גינזבורג שליט"א היה רגיל להביא לו בכל שנה את ארבעת מינים, והמשגיח היה מבקש שיראה אותם

למורן ראש הישיבה הגרעי"ל שטיינמן זצ"ל שיחווה דעתו עליהם ובלי זה לא יברך עליהם.

דרכו של המשגיח היתה שלא להביט עליהם לפני יוה"כ. שנה אחת בערב סוכות הראו לו את הלולב ואמר לנכד שילך עמו למורן הגרעי"ל ומה שיורה יעשה, מורן הגרעי"ל בדק ואמר שהלולב פסול. הנכד היה אובד עצות ומורן הגרעי"ל זצ"ל עצמו הלך איתו לחנות של הרב מילצקי חיפשו ומצאו רק לולב אחד עם קנעפל, ואמר מורן הגרעי"ל שבמנצב כזה אין ברירה אלא להביא אותו למשגיח, וכך עשו, ומאז קיבל על עצמו מורן שליט"א לדאוג לארבעת המינים למשגיח בכל שנה.

יש תקוה

שח רבינו שליט"א: כשסיפרו למשגיח על חולה במחלה הקשה שהרופאים איבדו את התקוה שיחיה, בתחילה לא היה מתפלל, כי סבור היה שאין אפשרות להרפא מזה.

עד שפעם סיפרו לו על אחד שהבריא מזה ושלח לשמוע ממונה הפרטים המדויקים, ואז אמר שאם אכן יש אפשרות להתרפא מזה, כבר אפשר להתפלל.

"תמסור למשפחתו שהוא יהיה בריא..."

בבני ברק התגורר תלמידו המשגיח שזכה ללמוד עמו חברותא בשנחאי ובירושלים, שמו היה הרה"ג רבי אנשיל וינהויז, יום אחד לקה בהתקף לב קשה והובהל לבית החולים, הרופאים כמעט והרימו ידיים מחמת מצבו הקשה. רצו בבהילות להזכירו בפני המשגיח, וכשנכנסו אמרו שמצבו של רבי אנשיל קשה מאד. אולם רבינו נקש על השולחן ואמר בצורה ברורה: רבי אנשיל יבריא. ואכן כעבור כמה שעות החל מצבו להשתפר עד שהחלים מחוליו.

כמה ימים לאחר מכן נפל שוב מנמיטתו וכל מערכות גופו קרסו באחת, היה זה שעה קלה לפני פורים וכשרצו למשגיח היה אז בדיוק לפני קריאת המגילה. ניגשו אליו וסיפרו שרבי אנשיל שוב נפל ומצבו אנוש ביותר. כששמע המשגיח את המשפט האחרון (שמצבו אנוש) עשה בידו תנועת ביטול, ואמר לשליח למסור למשפחתו בנחרצות שהוא יתא בריא בקרוב בעזה"י, ואכן לבו חזר לפעום באופן פלאי ובליל הסדר כבר שב לביתו בריא ושלם וחי עוד שבע שנים.

חיי האדם

משיחותיו של רבינו שליט"א: היה רגיל המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל להמשיל חיי האדם בעולם הזה וזה תוכן דבריו: חיי האדם בעולם הזה אינם מוצב שהוא עומד בהם רק שיודע הוא שבסופו של דבר יבוא יום פקודה ועת המוות, אלא

האדם כל ימיו נוסע הוא ומהלך לקראת יום מותו, והמשיל זה לאדם שגזרו דינו למיתה דכל זמן שהוא עדיין במקומו עדיין אינו מרגיש אימת הגדרום על צוארו, אבל כשנטלוהו להוליכו לגדרום הרי כעת כבר מרגיש הוא שכמעט ונכרך חבל התליה על צוארו, ואף שעדיין יש את מושך הזמן שאורכת הדרך מכל מקום כבר כל הדרך הוא מוצוי בהרגשה ואוירה זו שממש הוא מובל לטבח, ואפילו אם תארך הדרך משך איזה זמן מכל מקום בדרכו למיתה הוא, וכן יש להמשיל גם להיפך שבשנים עברו כשהיו באים בקשרי שידוכים הרי המנהג היה שלקראת החתונה נוסע החתן עם הוריו ובני משפחתו לעיר הכלה ושם יתקיימו הנישואין, והדרך בזה היתה שכל נסיעתם היא כבר ברירה ובצהלה ואף שעדיין יש כמה ימים עד יום הנישואין מכל מקום הרי הם נוסעים כעת לשמחת החתונה והיו מביאים עימם כלי זמר ומנגנים לשמוח כבר בדרך, אבל כל זמן שעדיין לא יצאו לדרך אף שיום החתונה קרב עדיין אין הרגשת השמחה כל כך, כי כך הוא טבעו של עולם שהדרך לקראת דבר היא כבר תחילת הדבר.

ואמר המשגיח זצ"ל שחיי האדם בעולם הזה הם מקשה אחת של מסע לגדרום, שמתחילת ימיו צועד הוא לקראת יום מותו, ואף שדרך זו אורכת זמן שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה, מכל מקום כל זמן זה הרי הוא צועד לקראת מותו, וזה ביאור דברי חז"ל שהמשילו את חיי האדם לצל של עוף הפורח, שאף שהעוף הרי יש לו צל מכל מקום אינו דבר העומד אלא בכל עת הוא בדרך ומועף ופורח לו, כך חיי האדם אף שיש לו את קצבת ימיו, גם בזמן זה הוא בדרכו לגדרום אל יום המיתה, וכך ביארו חז"ל את הכתוב ויקרבו ימי ישראל למות שכל ימי האדם הוא מתקרב וצועד לקראת מותו.

תורת חיים

ידוע המעשה שהמשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל שבתחילה עלה לארץ ישראל והיה בפתח תקוה [ואח"כ חזר למיר], ושלחו לו תנור נפט עששית עם פתילה, והיה מצורף לזה דף הוראות שימוש, ואמר שרואה כאן תורה מן השמים, ופירש דבריו דאם על דבר כ"כ פשוט כעששית של נפט נצרך שיצורף אליו דף הוראות, כל שכן וק"ו בן בנו של ק"ו על אדם שהוא בריא נפלאה כל כך שיצטרפו הוראות על דרך הנהגות, וזה מכריח שיש תורה מן השמים.

קלים לאברם

פעם הוצרך המשגיח זצ"ל ליסוע לתל אביב בשביל רופא, ואמר על עצמו שלקח לו כמה חדשים עד שחזר לאיתנו ברוחניות מנסיעה זו.

הודעה

א"ה בשבועות הקרובים נכתוב על קשרי מרן רה"י שליט"א. פרשת ויקהל - מרן הגר"ש ליבוביץ זצ"ל. פרשת פקודי - מרן הגר"ש אויערבאך זצ"ל. פסח - מרן הגר"ח גרינמן זצ"ל. נשמח לקבל חומרים.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת כי תשא – פורים תשפ"ה

ביאורים במגילה

כתוב במגילה (א טז), 'ויאמר ממוכן לפני המלך והשרים'. ואיתא בגמרא (מגילה יב:), 'תנא, ממוכן זה המן, ולמה נקרא שמו ממוכן, שמוכן לפורענות'. וצריך ביאור, במה היה מוכן לפורענות, הרי כעת עדיין לא היתה סיבה לתלותו.

עוד נאמר שם (א יב), 'ותמאן המלכה ושתי, לבוא בדבר המלך אשר ביד הסריסים, ויקצוף המלך מאד, וחמתו בערה בו'. ואיתא במדרש (אסתר"ר ג טז), 'שאותה חימה בערה בו באחשוורוש עד שתלו את המן. וכן איתא בגמרא (מגילה טז:), על הפסוק 'וחמת המלך שככה' (שם ז ט), 'שתי שכיכות הללו למה וכו', ואמרי לה אחת של אסתר ואחת של ושתי'. וענין זה צריך ביאור, מדוע היתה חמתו בוערת בו כל הזמן. ואמנם בפשוטו היתה חמתו בוערת על המן, שבגללו הרג את ושתי, אבל זה תמוה, דהרי אדרבה, לאחר שהרג את ושתי הוא עצמו גידל ונישא את המן על פני כל השרים. ועוד, דמושמו במדרש שאותה חימה שהיתה לאחשוורוש על ושתי היא זו שבערה בו עד שנהרג המן, ומלבד דזה תמוה שחמתו בערה זמן רב כל כך, גם צריך ביאור מדוע לאחר שהמן נתלה חמתו שככה.

ויש לומר בזה, שטבע האדם שאם אירע לו שכעס, ומחמת להט רגש הכעס התנהג שלא כראוי, אזי לאחר מכן כשרגש הכעס מתחיל לפוג, והוא מבין שטעה, ויודע שיהיה לו צער גדול ממה שעשה בכעסו, אזי בתת ההכרה הוא מנסה להצדיק את כעסו, ולכן הוא מוזיק את רגש הכעס ומעורר אותו, בכדי להצדיק את מעשהו.

וכך היה אצל אחשוורוש, שאחר שפג יינו הבין שטעה בהריגת ושתי, אך מכיון שלא היה יכול להודות בטעותו, שכן ירגיש בכך צער גדול שלא יוכל להעניש את המן, שהרי הסכים עם דבריו, לכן בתת הכרתו פעל לעורר את חמתו על ושתי ולהשאירה. אכן כשציווה להרוג את המן, נתכוין בזה להענישו גם על העצה שנתן להרוג את ושתי, ולכן שככה אז חמתו על ושתי, לפי שאז כבר יכול היה להודות בכך שטעה בהריגתה, אחר שנתן להמן את עונשו.

וזה ביאור דרשת חז"ל 'ממוכן, שמוכן לפורענות', שכן נתנית העצה לאחשוורוש היא גופא היתה הסיבה לפורענות שבאה לו לאחר מכן, כשאחשוורוש ציווה לתלותו, וזה היה אחד מן ההכנות שעשה הקב"ה לנס פורים.

◆◆◆

כתוב במגילה (ט כב), 'לעשות אותם ימי משתה ושמוחה, ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים'. וצריך ביאור, מדוע תיקנו בפורים לשלוח מנות איש לרעהו ולתת מתנות לאביונים, מה שלא מצאנו בימים טובים אחרים.

והנה איתא במדרש (אסתר"ר ז יג), 'דץ אליהו זכור לטוב בבהלה אצל אבות העולם, ואצל משה בן עמרם, ואמר להם, עד מתי אבות העולם רדומים בשניה, ואי אתם משגיחים על הצרה

שבניכם שרויין בה כו'. אמרו לו, מפני מה. אמר להם, מפני שנהנו ישראל מסעודתו של אחשוורוש, ובעבור זאת נגזרה עליהם גזירה לכלותם מן העולם ולאבד את זכרם. אמרו לו אברהם יצחק ויעקב, אם הם עברו על דת הקדוש ברוך הוא, ונחתמה גזירתם, מה אנו יכולים לעשות. חזר אליהו ואמר לו למשה, אי רועה נאמן, כמה פעמים עמדת על הפרץ לישראל ובטלת גזירתם בלבתי השחית, מה תענה על הצרה הזאת. אמר לו משה, כלום יש אדם כשר באותו הדור. אמר לו, יש ושמו מרדכי. אמר לו, לך והודיעו, כדי שיעמוד הוא משם בתפלה ואני מכאן, ונבקש רחמים עליהם לפני הקדוש ברוך הוא'. וצריך ביאור, מדוע האבות הקדושים לא התפללו על עם ישראל, והסכימו לגזירת הכליה, ורק משה רבינו התפלל עליהם.

ונראה הביאור בזה, על פי מה שכתבו תלמידי רבינו יונה במסכת ברכות (ו: ד"ה כל), שמי שאוהב את התפלה ודאי יש בו ממידת הענוה, כדי שתהיה תפלתו מקובלת לפני המקום, כמו שנאמר 'ובחי אלקים רוח נשברה' וגו', שאם לא יהיה עניו לא יוכל לעולם להתפלל בכוונה, ולא תהיה תפילתו מקובלת לפני המקום ב"ה. ואם כן יש לומר, שבמצב שכבר נגזרה גזירת כליה על עם ישראל, אזי אפילו תפילת האבות הקדושים כבר לא יכלה להועיל, ורק משה רבינו – שהיה עניו מכל אדם – יכול היה להתפלל עליהם.

ובזה יש לבאר מדוע תיקנו לתת בפורים משלוחי מנות ומתנות לאביונים, שמאחר והנס בא כתוצאה ממועלת הענוה, לפיכך יש לחזק בימים אלו את אהבת הבריות וכבודם, וכל אחד צריך לתת משל עצמו עבור אחרים, שזה מחזק בו את מידת הענוה. הקב"ה יזכנו להתחזק בימי הפורים בכבוד הבריות ובמידת הענוה.

◆◆◆

איתא במגילה (ז:), 'אמר רבא, מייחב איניש לבסומי בפוריא, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי'. וחובה זו היא פלא גדול, שלא מצינו בשום מקום שיש ענין שאדם יבלבל את שכלו ודעתו.

והנה בפרשת האזינו נאמר (דברים לב כח), 'כי גוי אובד עצות המה, ואין בהם תבונה'. וכתב בעל הטורים שם, 'ואין בהם תבונה סופי תיבות המן, שלא היה בהם תבונה שנהנו מסעודת אחשוורוש'. ומבואר מדבריו, ששורש החטא במה שנהנו מסעודתו של אותו רשע היה במה שהיו חסרי תבונה, והיינו שלא חשבו ולא התבוננו איזו השפעה השלילית יש להנאה מסעודת אחשוורוש.

ולפי זה יש ליישב, שלפיכך אנו מחוייבים להתבסס בפורים, כדי לזכור כמה חמור הדבר כשאדם אינו חושב ומתבונן מה יהיו תוצאות מעשיו, ויתרה מכך, מי שאינו משתמש עם הדעת שנתנו לו מן השמים, ראוי לו שיאבד את הדעת, ואדרבה, עדיף לו שלא יהא בר דעת, כדי שלא יתבעוהו מן השמים על כך שעשה בלי לחשוב. הקב"ה יזכנו לחיות חיי דעת ותבונה, ולחשוב על כל פעולה שעושים אם היא ראויה או לא.

הוראת שעה

מה נקרא 'יראת שמים' אצל בחור צעיר?

[מתוך שו"ת שנערך בכינוס בארה"ב עם מרן שליט"א]

שאלה: מה נקרא 'יראת שמים' אצל בחור צעיר, כיצד יכולים להשיגה, וממה צריכים להישמר כדי שלא לאבדה?

מרן שליט"א: 'יראת שמים' בבחור צעיר מתחילה עם דקדוק המצוות. תחילה לומדים הלכה, וכך יודעים על מה צריכים לדקדק ולהדר, ולא לומר על כל שאלה 'שמעתי שזה מותר, כולם עושים ככה', אלא לדעת בבירור מה ההלכה בזה.

מי שחי עם דיקדוק ההלכה יגיע עם הזמן ליראת שמים ויראת חטא, כי הוא מורגל שלא לעבור על מה שכתוב בשולחן ערוך, ובהמשך יבוא להרגשה של יראת שמים, שרוצה מעצמו לדקדק בהלכה, מאחר וחושש לעבור איסור, ויבוא מכך לדרגת 'יראת העונש', שגם היא מדרגה, ובמשך הזמן ישיג יותר ויותר 'יראת שמים'.

אך הכל מתחיל בלימוד וידיעת ההלכה. מי שלומד הלכה, ויודע הלכה, וחי עם הלכה, יגיע בודאי ליראת שמים ויראת חטא.

שאלה: מה נוגע לבחורים לדעת בעניין נסיון הטכנולוגיה?

מרן שליט"א: מהדברים הנחוצים לדעת לגבי נסיון זה, שבחור יכול לחשוב 'לי זה לא יקרה, אני יכול להסתכל ולהשתמש בכלים אלו וזה לא יזיק לי', וזו טעות חמורה, שאף אם נאמר שבעיקרון הבחור צודק, שבמצבו אין לו לחשוש מנפילות, אבל תמיד הרי קורה איזה מוצב של ירידה ממדרגתו, ואז, כשמצב הרוח שלו אינו טוב, עלול להגיע לידו מכשיר שניתן לצפות בו בסרט 'כשר', ומדמה בעצמו שאדרבה, במצב הנוכחי כדאי לו לצפות קצת כדי לרומם את מצב רוחו, שיוכל ללמוד לאחר מכן טוב יותר, ועלול להגיע עקב כך לנפילה גדולה, ואחר כך יורד עוד ועוד חלילה, כי כבר נשברה החומה.

ולפיכך חייב כל בחור לדעת שאינו יכול לסמוך על עצמו כלל וכלל, אלא להתרחק מאד מכל ענייני הטכנולוגיה.

העלון חשבת נדבת תלמיד רבנו רמ"ה שליט"א – הג"ר ראובן מייזליש שליט"א

ליכות רבינו ראש הישיבה שליט"א

ולרגל הכנס בנו מרדכי נ"ו לעול תורה ומצוות. יד"ר שייכו לרוות נחת מחזקו חבר מצוה ומכל יוצ"ח

בשיטת הגאונים בעיירות המסופקות

סתירה בדעת הר"ן

והקשה המשנה למלך (שם) על הר"ן, כיצד יתכן לומר שמדין 'ספיקא דרבנן לקולא' היה מן הדין לפוטרו מקריאה בשני הימים, ורק כדי שלא יתבטלו לגמרי מן המצוה צריכים לקרוא יום אחד, הרי באופן שמתבטלת המצוה אין נוהג הכלל של 'ספק דרבנן לקולא', אלא יש לנהוג מספק להחמיר, וממילא היה מן הדין להצריכם לקרוא גם בי"ד וגם בט"ו, וכמו שכתב הר"ן במסכת פסחים (קט"ד והשתא), לגבי המבואר בגמרא שם שמעיקר הדין צריך להסב בשתיית שתי כוסות בלבד, אך מאחר ואין ידוע אם הכוונה לשתיים הראשונות או לשתיים האחרונות חייבים להסב מספק בשתיית כל הכוסות. והקשה הר"ן, מדוע לא נאמר 'ספק דרבנן לקולא'. ותירץ, שמאחר ואם נאמר 'ספק דרבנן לקולא' לא יהיה מחוייב להסב בשתיית הכוסות כלל, ותיעקר מצות הסבה בארבע כוסות, לפיכך יש לחייבו להסב בכולם. ומבואר מדבריו, שבמקום כזה שמחמת 'ספיקא דרבנן לקולא' יתבטל החיוב לגמרי אין הולכים להקל, אלא מחייבים אותו בכל צדדי הספק, ואם כן אף בסוגייתנו יש לומר כן, שמאחר ואם נפטור את העיירות המסופקות מקריאת המגילה מדין 'ספק דרבנן להקל' יתבטל חיובם לגמרי, ממילא יש לחייבם לקרוא גם בי"ד וגם בט"ו.

חילוק בין עיירות המסופקות לד' כוסות

ונראה ליישב, שיש חילוק בין הנידון של עיירות המסופקות לארבע כוסות. שכן לגבי מגילה הספק הוא

בדין עיירות שיש עליהן ספק אם הן מוקפות חומה מימות יהושע בן נון, האם קוראים בהן את המגילה רק בי"ד או גם בט"ו, כתב הר"ן (על הרי"ף, מגילה ג: ד"ה ולענין עיירות) בשם הגאונים, שהולכים אחר רוב עיירות, שאינן מוקפות חומה מימות יהושע בן נון, ולפיכך קוראים בהן את המגילה רק בי"ד. ועוד, שאפילו אם נאמר שהוא 'ספק השקול', מכל מקום הוי ספק דרבנן, וקיימא לן 'ספיקא דרבנן לקולא', ואם כן, היה מקום לפוטרו בין בי"ד ובין בט"ו, אלא שבאופן כזה היינו מבטלים מהם לגמרי את מצוות היום, ולפיכך יש לחייבם לקרוא בי"ד ולפוטרו בט"ו.

ביאור מדוע קוראים דוקא בי"ד ולא בט"ו

ובמשנה למלך (מגילה פ"א ה"א) ביאר כוונת הדברים, שכדי שלא לבטל את מצוות מגילה לגמרי חייבים לקרואה באחד מן הימים, ולאחר הקריאה חוזר הדין של 'ספק דרבנן לקולא', שהרי יתכן שיצא ידי חובתו בקריאה זו. והטעם שקבעו לקרוא בי"ד ולא בט"ו, מאחר ותיכף שבאה המצוה לידו צריך שיקיימנה'.

אמנם הגר"א בביאורו (סי' תרפ"ח סק"ח) פירש באופן אחר, שמכיון שמעיקר הדין בני כרכים שקראו ביום י"ד יצאו ידי חובתם, ואילו בני עיירות שקראו בט"ו לא יצאו ידי חובה, ממילא כשיש ספק מהו יום החיוב יש לקרוא בי"ד.

בעיקר החיוב, האם חייב לקרוא בי"ד או בט"ו, אבל לגבי ארבע כוסות אין ספק שהוא חייב בשתיית הכוסות, אלא יש ספק אם צריך לקיים בהם מצוות הסיבה.

ולכן לגבי מגילה שהספק הוא על עיקר חיובה, ואם כן אחר ששמע את קריאת המגילה בי"ד יתכן שכבר יצא ידי חובתו, ויש ספק אם הוא בכלל מחויב לשמוע עוד מגילה בט"ו, וממילא אמרינן בזה 'ספיקא דרבנן לקולא', שכן באופן שלא יתבטל עיקר חיובו אין טעם להחמיר עליו לגמרי, אמנם לגבי ספק חיוב הסבה מאחר שאם לא היסב לא יצא ידי חובת שתיית הכוסות [לפי הצד שההסבה היא חיוב בעיקר השתיה], אם כן יש כאן נידון על עיקר מצוותו, האם יצא ידי חובתו או לא, ואם נאמר שיש להקל בזה משום דהוי ספק דרבנן, נמצא שנפטר מעיקר חיובו, ובאופן זה מסתבר שבמקום שא"א להקל לגמרי מדין 'ספק דרבנן לקולא' ולפוטרו מחיוב הסבה בכל שתיית הכוסות שאם כן יתבטל עיקר חיובו, אין אומרים 'ספק דרבנן לקולא' כלל, אלא יש להחמיר כשני הצדדים.

לדעת הגר"א אין סתירה כלל

אמנם יש להדגיש שכל הנידון כאן בקושיית המשנה למלך הוא רק לפי ביאורו בדעת הגאונים, אבל לפי מה שביאר הגר"א בזה, שהטעם שקוראים בי"ד מפני שבדיעבד בני כרכים יוצאים ידי חובתם גם בקריאת י"ד, ממילא לא קשה מידי שמאחר ובדיעבד יצא ידי חובתו בי"ד ודאי פטור הוא מלקרוא שוב בט"ו מספק.

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הרכה לאברכים

עבודת התפילה (ו')

הכוונה הנצרכת בתפילה

המעשה ההוא, והוא מה שהזהיר התנא 'וכשאתה מתפלל דע לפני מי אתה מתפלל', וזהו המכוון בדברי הגמרא (סנהדרין כב:) אמר רב חנה בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא, המתפלל צריך שיראה עצמו כאילו שכינה כנגדו, שנאמר 'שויתי ה' לנגדי תמיד'.

גם רבי אייזיק שר (לקט שיחות מוסר ג, קסג) מרחיב מאוד ביסוד זה, ומבאר שכשם שעיקר עבודת הקרבן היא שירגיש האדם לפני מי הוא עומד, כן היא עיקר עבודת התפילה 'שירגיש האדם במלוא תחושותיו בשעת התפילה כי הינו עומד לפני ה', ומדבר פנים אל פנים עם המלך הגדול ברוך הוא. ואמנם זהו גם עיקר הכוונה שנתחייבנו בה בשעת תפילה... ולא בא ענין כוונת פירוש המילות אלא כדי להקל על האדם להגיע לידי הרגשה זו של עמידה לפני ה'. זוהי עיקר צורת התפילה, להרגיש, עד כמה שאפשר, שעומד לפני ה'.

כאמור, כוונה זו - שירגיש האדם שעומד לפני ה' - היא מעצם עבודת התפילה, עד שכתב הגר"ח שהיא לעיכובא, ואם אין לבו פנוי ואינו רואה עצמו עומד לפני השכינה דינו כלא התפלל כלל. אמנם החזו"א (בגליונות' שם) הקיל בזה קולא גדולה, שדי אפילו בדרגה הפחותה ביותר של הכרה או רגש שהוא עומד לפני הקב"ה, ואין צריך להרגיש ממש שעומד לפני המלך, אולם הכול מודים שכדי לצאת ידי חובת תפילה צריך המתפלל לכל הפחות לדעת שעומד לפני המלך.

על כל פנים, עבודת התפילה היא עבודה קשה מאד. שמעתי בשם תלמיד הגרש"ז אויערבך זצ"ל, שהיה מאריך מאוד בתפילה, והסביר, שרוצה לנסות לקיים את דברי הגר"ח, להרגיש במשך כל התפילה את העמידה לפני ה'.

היסוד השלישי שיש לדון בו בענין התפילה, הוא ענין הכוונה. מפורסמים דברי הרמב"ם בהלכות תפילה (פ"ד הלכה טו-טז): כוונת הלב כיצד? כל תפילה שאינה בכוונה אינה תפילה, ואם התפלל בלא כוונה חוזר ומתפלל בכוונה וכו'. כיצד היא הכוונה? שיפנה את לבו מכל המחשבות, ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה. לפיכך צריך לישב מעט קודם התפלה, כדי לכיון את ליבו, ואחר כך יתפלל בנחת ובתחנונים. ולא יעשה תפלתו כמי שהיה נושא משאוי ומשליכו והולך לו, לפיכך צריך לישב מעט אחר התפלה, ואחר כך יפטר, עכ"ל.

מדברי הרמב"ם משמע, שהכוונה הנצרכת בתפילה - שיפנה לבו מכל מחשבותיו ויראה עצמו כאילו עומד לפני השכינה - נצרכת בכל הברכות שבתפילה. אולם בהמשך דבריו (פ"ה ה"א) כתב הרמב"ם, 'מי שהתפלל ולא כיון את ליבו יחזור ויתפלל בכוונה, ואם כיון את ליבו בברכה ראשונה שוב אינו צריך'. ומשמע מדבריו, שאין הכוונה נצרכת אלא בברכה הראשונה בלבד.

וידוע מה שתירץ על כך הגר"ח (תפילה פ"ד ה"א), שיש שתי כוונות שונות בתפילה. האחת, היא כוונת פירוש המילות, ובכוונה זו עוסק הרמב"ם בדבריו בפרק י', ועל כך הוא אומר שבדיעבד יצא אף אם לא כיוון את פירוש המילות בכל התפילה, אלא בברכה ראשונה בלבד. והכוונה השנייה היא, שצריך לפנות את ליבו מכל המחשבות, ולראות את עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה. וכוונה זו היא מעצם מעשה התפילה, ולכן היא נצרכת בכל השמונה עשרה, שבכל התפילה אדם צריך להרגיש שהוא עומד לפני ה' ממש.

כעין זה כתב גם המסילת ישרים (פרק יט), וזה לשונו: צריך האדם לחשוב בעודו מתפלל או עושה מצוה, כי לפני מלך מלכי המלכים הוא מתפלל או עושה

ממדן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת כי תשא - פורים תשפ"ה

+ ווי העמודים וחשוקיהם + שאלה משולחננו של מרן שליט"א

ענייני סעודת פורים, כפורים שחל בערב שבת

לפרוס מפה ולקדם ולחבר את הסעודה יחד עם סעודת שבת. ואם כן איך צריך לעשות זאת שיהיה ע"פ ההלכה, והאם יש בסעודה כזו פקפוק הלכתי, או שזה לכתחילה ממש.

תשובה. העושה סעודת פורים ורוצה לחבר יחד עם סעודת שבת, צריך לעשות כדלהלן: ראשית יש להזכין את כל מאכלי וצרכי השבת לכבוד השבת קודם הסעודה [כדי לצאת ידי הפוסקים הסוברים שאסור להתחיל בסעודה גדולה ביום שישי, שמא ישכח להזכין מאכלים לשבת]. ויש לדאוג גם למאכלים של יום שבת. ובהגיע זמן הדלקת הנרות הנשים ידליקו נרות, ואז כבר אסור להם לאכול כי קיבלו שבת בהדלקתם. האנשים יבדקו את בגדיהם אם אין להם מוקצה בכיסים, וכמו"כ יבדקו אם אין מוקצה על השולחן, ואם הפלטה של שבת מוכנה ואם נורת המקדש סגורה, ויזכרו להעביר את הגרנטור לשבת. ואז מביאים לחם משנה, ומסכים את החלות במפה [ולכתחילה יש להוריד את כל המאכלים מהשולחן, או לכסות את כל השולחן כדי שכל השולחן יבא לכבוד שבת], ואומרים קבלת שבת עד מעריב. לאחר מכן מביאים כוס של יין ואומרים עליו ויכולו, ואם כבר שתי יין בסעודה הראשונה, לא יברך על היין אלא מתחיל בברכה שניה של מקדש השבת.

ואין צריך לטול ידיו, וגם אינו מברך המוציא, ובוצע על הלחם משנה ונותן לכל המסובים כוית פת וממשיכים בסעודה, ויש להיזהר לאכול גם כוית לאחר צאת הכוכבים, ולאחר מכן מברכים ברכת המזון בלי 'על הניסים' ומזכירים 'רצה', ולאחר מכן מתפלל מעריב. וצריך להיזהר מאוד שלא להשתכר בסעודה, כי צריך להתפלל מעריב, ושיכור אסור לו להתפלל, ותפילתו תועבה, ואם שתי יין הרבה, צריך להפיג יין קודם שיתפלל מעריב.

הפקפוקים שיש בסעודה זו

הנה בחיבור סעודת פורים לסעודת שבת יש כמה שאלות הלכתיות ונפרט:

א. ברכת הגפן - מכניס עצמו לספק ברכת הגפן, שהנה נחלקו הפוסקים אם לאחר שקיבל עליו שבת ונאסר עליו שתיית יין כשמוקדש, אם צריך לברך שוב ברכת בורא פרי הגפן, ובמשנ"ב (סימן רע"א ס"ק כא) כתב בשם המג"א שעל כוס של קידוש אין צריך לברך בורא פרי הגפן, ויוצא בברכה שביד בתחילת השתייה, דהא לא אסרו דעתיהו מכוס של קידוש במה שמוקדש בורא ונקדש... וסיים דלפי דעות הרבה בדברים אלו, דלא לכל בעל נפש לזהר שלא יבוא לידי כך.

ב. ברכת המוציא - מכניס עצמו לספק ברכת המוציא, שהנה בשו"ע (שם ס"ד) הביא שתי דעות אם צריך לברך ברכת המוציא, שבתחילה הביא דעה בסתמא שמברך ברכת המוציא. והטעם שהקידוש שהיה צריך לאמרו בנתיים מפני שנאסר באכילה עד שיקדש, זה הוה הפסק [משנ"ב (ס"ק ז)], וי"א שאף כשמוקדש על היין אינו מברך המוציא. דס"ל דקידוש לא הוה הפסק, וכיון דספק ברכות להקל יש לתפוס כה"א [משנ"ב (ס"ק יח)]. ומטעם זה כתב בשו"ע הרב (שם סעיף יא) דמכל מקום כל בעל נפש יש לו לזהר לכתחילה שלא לבוא לידי כך, ויספיק סעודתו ויברך ברכת המזון קודם שיגיע זמן קידוש היום.

ג. על הניסים - נחלקו הפוסקים כשמוקדש את הסעודה בשבת, האם בברכת המזון אומר על הניסים, כי יש אומרים שהולכים בתר התחלת הסעודה, ולכן אומר 'על הניסים', ולא 'רצה', ויש אומרים שהולכים בתר ברכת המזון ואם מברך בשבת אומר רק רצה ולא על הניסים, וי"א שאפשר לומר שניהם, כיון שאין כאן תרתיה דסתרי שהרי על הניסים אומר לפני ברכת רצה.

ד. למועשה כתב במשנ"ב (סימן תרצה ס"ט) דכשאל פורים בערב שבת ומשכה סעודתו עד הלילה, חייב להזכיר של עכשיו דהיינו רצה, וא"כ איך יאמר על הניסים דהיינו תרתיה דסתרי, וכיון דאין הזכרה על הניסים חמור כל כך, לכן יאמר רק של שבת. וכ"ז אפילו כשאל התפלל ערבית עדיין, ובפרט אם התפלל מקודם, בוודאי אינו כדאי להזכיר אח"כ על הניסים בברכת המזון.

ה. אכילה קודם מעריב - בסעודה זו אמנם התחיל בהיתר, אבל בכל זאת הוא עשה הפסקה, ונמצא שאוכל קודם תפילת ערבית, ובפרט שיש חשש שכרות, ואולי לא יצליח להתפלל ערבית.

ו. על פקבלה - בכך החיים (סימן רע"א ס"ק כב) כתב, שלפי דברי האר"י ז"ל צריך להתפלל ערבית קודם הסעודה, וסדר עליית העולמות והמשכת המזון מתחיל מקבלת שבת, ואח"כ באמירת ברכו ובק"ש ובעמידה, ויכולו וברכת מעין זו, ואח"כ התשלום הוא באמירת ויכולו שעל הכוס, ובברכת הקידוש, וא"כ אם יבוא לקדש ולאכול קודם תפילת ערבית הרי הוא מהפך הסדר הנעשה בליל שבת. והוסף (שם ס"ק כו) דלפי דברי האר"י ז"ל צריך להתפלל ואח"כ לקדש, וא"כ היותר נכון להפסיק סעודתו קודם שיגיע זמן קידוש היום, ולברך ברכת המזון על מה שאכל ואח"כ יתפלל, ואח"כ יעשה סדר הקידוש והסעודה על נכון לכבוד שבת.

אשר על כן, נכתוב את הסדר הנכון של סעודת שבת עם פריסת מפה, כדי שינצל מחלק מהפקפוקים, והוא שאחרי מהמסובין יברך ברכת המזון לפחות רבע שעה לפני הזמן, חצי שעה לפני צאת הכוכבים, יעשה קידוש עם ברכת בורא פרי הגפן, וגם יברך ברכת המוציא, ויוציא את הציבור בשתי ברכות אלו כדי לצאת מידי כל ספק. ונשא רק הגידון של על הניסים, וע"פ קבלה שצריך להתפלל ערבית קודם הסעודה, ואם יתפללו גם ערבית ישרא רק הגידון של על הניסים.

לעשות סעודה לבד קודם חצות, או סעודה גדולה לאחר חצות

שאלה. אנו הורים למשפחה ברוכה ילדים עם נכדים רבים ב"ה, והנה השנה שפורים חל להיות בערב שבת, רוצים אנו להזמין את הילדים עם הנכדים לסעודת פורים כדי לשוב ולשמוח ביום זה כראוי, וביקשנו שיבואו מוקדם כדי שנוכל לערוך את הסעודה בבוקר קודם חצות. אך למעשה המציאות היא שהם כנראה יבואו רק בשעה יותר מאוחרת לסעודת פורים.

ונסתפק מה עדיף, האם לערוך סעודת פורים מוקדם לפני חצות, כשאנו נאכל באופן מצומצם [אני ואשתי], ויהיה חסר בשמחת הפורים. או שמא אפשר לאחר את הסעודה לאחר חצות, כדי שבסעודה יהיו הרבה בני משפחה, והשמחה תרבה ותגדל.

תשובה. יש לעשות את הסעודה לכתחילה קודם חצות, אבל יש גם לעשות סעודה ביחד עם המשפחה כי זה מביא שמחה, אמנם ההידור לעשות קודם חצות חשוב יותר.

מקורות ונימוקים

כתב השו"ע (או"ח סימן רמ"ט ס"ב) שאסור לקבוע בערב שבת סעודה ומשתה שאינו רגיל ביום חול, מפני כבוד השבת, וכל היום בכלל האיסור. ובטעם האיסור נאמרו כמה טעמים: א. בשו"ע כתב הטעם כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכול, שאם יאכל סעודה גדולה, לא יוכל לאכול סעודת שבת לתיאבון. ואף שאוכלה בבוקר, כיון שהוא מרבה בסעודתו שלא כרגילותו, שוב לא יאכל בלילה לתיאבון [משנ"ב (ס"ק יא)]. ב. במג"א (סק"ד) כתב בשם ר"ח הטעם, שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו בצרכי שבת. ולטעם זה אם יש מי שיכין בעבורו מותר, אך יש להחמיר ככל הטעמים [פמ"ג]. ג. בביאור הלכה (ד"ה מפני כבוד) כתב בשם הפמ"ג דעיקר הטעם הוא מפני שמולל בזה בכבוד שבת, שעושה סעודה של ערב שבת שווה לימי השבת.

והספיק הרמ"א דסעודה שזמנה ערב שבת, כגון ברית מילה או פדיון הבן, מותר, כן נראה לי וכן המנהג הפשוט, עכ"ל. ולא יבאר אם מותר כל היום, ואם לא, עד מתי מותר. ומצינו בזה מחלוקת הפוסקים, במג"א (סק"ד) הביא בשם הב"ח שצריך להתחיל את הסעודה קודם שעה עשירית, אולם המשנ"ב (ס"ק יג) כתב, שלכתחילה מצווה להקדימה בשחרית משום כבוד השבת, וכמו שמבואר בסימן תרצ"ח ס"ב לענין סעודת פורים, ובדיעבד יכול לעשותה אפילו ממנהגה למעלה.

וסתם המשנ"ב למה שכתב הרמ"א (או"ח סימן תרצה ס"ב) כשחל פורים ביום שישי יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד השבת. וכתב שם המשנ"ב (סק"י) היינו קודם חצות היום לכתחילה, וצ"ע לעיין ביד אפרים מה שכתב בשם מהר"ל [ויע"ש שכתב בשם המהר"ל (סימן נ ו אות ח) דהיינו קודם שעה עשירית]. **ונמצא שלדעת הב"ח לכתחילה צריך להתחיל קודם שעה עשירית, ולדעת המשנ"ב צריך להתחיל לכתחילה קודם חצות.**

אלא שיתכן שבפורים אם ישב לבד עם אשתו, מותר לו להתאחר גם לאחר חצות כדי לעשות סעודה גדולה, והטעם לזה, משום שנאמר במגילה (אסתר ט, כח) 'והימים האלה נאזרים ונעשים בכל דור דור משפחה ומשפחה וגו'', ופרש"י: 'משפחה ומשפחה מתאספין יחד ואוכלים ושותים יחד, וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו, עכ"ל.

ובסדר היום (ה"ד בא"ר סימן תרצה סק"ד) כתב שיקבץ כל אנשי ביתו וחבריו על שולחן אחד, כדרך המסיבה שמתאספים הרבה לעשות סעודה, ומתוך כך מתרבה השמחה, אבל כשהאדם יושב יחידי וגלמוד אי אפשר לשמוח כראוי, עכ"ל. ובלקט ישר (עמ' קנט) הביא שרבו בעל תרומת הדשן היה הולך לקרוביו בתוך הסעודה, יע"ש, ויעיין בב"ח (סוף סימן תרצה) שכתב: 'והסכימו שטוב ויפה להם לשבת אחים יחד בסעודת פורים בשמחה ובטוב לב משתה ככרתה' אשר נתן להם, יע"ש.

אמנם נראה פשוט שההידור לעשות לפני חצות קודם, כי הידור זה מובא בפוסקים, וגם יש לה עיקר בגמרא כמבואר במסכת גיטין (דף לח ע"ב). אמנם אין לו לכעוס על בניו בגלל זה, אלא זימנים לסעודה קודם חצות כי כך עיקר הדין, ואם יתאחרו לבוא, יעשה את הסעודה עמם בשעה שיבואו. וגם מ"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל היה מזהיר לעשות את סעודת פורים כשחל בערב שבת קודם חצות, אולם אם התאחר הדבר ולא היו מוכנים קודם חצות, לא אמר כלום, ונשל ידיו לסעודה לאחר חצות.

[**וסתירה** גיסתי הרבנית הצדקנית מרת בת שבע קניבסקי ע"ה שפעם כשחל פורים בערב שבת, בעלה גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל חזר מברית בשעה 12:15 ונטל ידיו, ובשעה 12:25 אמר מים אחרונים וברכת המזון, כי ב 12:30 יש תפילת מנחה, ולאחר מכן יש להתכונן לשבת].

***

סדר סעודת פורים עם פריסת מפה בשבת

שאלה. ברצוני לשאול, פורים בשנה זו חל ביום שישי, והזמן קצר והמלאכה מרובה, ואנו רוצים לשמוח שמחה גדולה במשתה היין, והשאלה היא האם ראוי להתחיל את הסעודה סמוך לשבת, ולאחר מכן

ברא בני אדם בשביל שיהיה להם טוב, הוא רוצה שיהיה להם טוב, ויש עולם הבא, ללא ספק שיש עולם הבא. יש! ואנחנו צריכים לזכות, כדי שיהיה לנו טוב, אנחנו צריכים לפרסם שהשם הוא האלוקים. אם אנחנו עושים את זה, אז כמו אבא, שאוהבים אותו, והוא נתן לנו חיים. האבא רוצה שהילדים שלו יאהבו אותו. זה מביא שפע לעם היהודי ולכל העולם כולו, האלוקים הוא אבא שלנו, ורוצה שלא ישכחו ממה שהוא עשה להם. זה נקרא שמירת שבת. ביום שבת לא עובדים, אלא נחים ומתפללים, ויושבים עם האשה והילדים, ומספרים להם, ה' הוא האלוקים, ה' הוא האלוקים!.

אלכסנדר-סשה שואל: 'זה המצוה הכי גדולה שיש ביהדות, לשמור שבת?' רבינו: 'קידוש שם שמים זה המצוה הכי גדולה, ושמירת שבת זה חלק מקידוש השם. הרי רק האלוקים שמר עלך, אף אדם לא שמר עלך חוץ ממנו!'

אלכסנדר-סשה: 'אני מסכים עם כבוד הרב, שהכי חשוב זה ליכור שבסופו של דבר מי שהציל אותי מהמקום הזה, עם כל הנושא של הצבא, הנושא של העסקאות והפוליטיקה - - [וכאן רבינו צוחק: 'הפוליטיקה היתה לרעת כולם...'], ואלכסנדר-סשה ממשיך: 'וכל הדברים האלה, בסופו של דבר אני פה בזכות אלוקים, לא בזכות אף אחד אחר!'

רבינו ממשיך את דבריו: 'הקב"ה רוצה מאיתנו דבר אחד, שנזכר שהוא אבא שלנו. והוא טוב ומטיב לנו, והיום הזה זה שבת, באה שבת באה מנוחה. באים לבית הכנסת, שרים ביחד שירים יפים, ואומרים לכולם, ה' אלוקים אמת, הוא רצה דבר אחד, שנפרסם אותו שהוא טוב, ושנאמנו נהיה יותר טובים. להיטיב איתנו, ושנאמנו נהיה טובים. להקב"ה יש נחת שאנחנו כעת מתיישרים פה. אני מתפלל עלך פה כבר קרוב ל-500 יום...'

אלכסנדר-סשה: 'תודה לך, כבוד הרב... רבינו: 'לא, לא, אני לא רוצה שתגיד תודה רבה לאלוקים... אלכסנדר-סשה: 'אם אם הרב לא רוצה, אני מודה לך מאוד מאוד... רבינו: 'לא, לא, אני רוצה שלך יהיה טובה, הנשמה שלי רוצה שלך יהיה טוב, אני בכל הנשמה שלי רוצה... אבל אתה זכית כעת לקדש שם שמים, והאלוקים רוצה מאיתנו חסד, כי אם עשית חסד, חסד זה ביום שבת, יושבים יחד עם האשה...'

מרב רבינו שליט"א ממשיך: 'הרי דבר ראשון ביהדות זה לרחם על האשה ולכבד אותה. ואסביר מדוע, כשהגבר יהודי, והאשה היא שיקצ'ה, גויה, חילד גוי. אבל כשהאבא גוי והאנא יהודי, חילד יהודי. אלכסנדר-סשה: 'נכון, את זה אני יודע... רבינו: 'למה זה, כי האשה היא העיקר ביהדות... אלכסנדר-סשה: 'ולמה בעצם האשה היא העיקר ביהדות?' רבינו: 'כי היא ילדה את האשה בבטן שלה, והתורה אמורה שהיא הקובעת. השבת מתחילה דבר ראשון בשלום בית... אלכסנדר-סשה: 'שלום בית זה הכי חשוב, בלי שלום בית אי אפשר לעשות כלום.'

רבינו: 'לכן כשהבעל בא מבית הכנסת, הדבר הראשון שהוא שר זה אשת חיל מי מצא, וכאן החל רבינו לגנון את הניגון הידוע, כשהנוכחים מצטרפים אליו לשירה מרגשת של 'אשת חיל', בעוד אלכסנדר-סשה מבקש לראות את המזמור בתוך הסידור.

הסידור נפתח ב'ברכת הגומל' אותה ביקש אלכסנדר-סשה לברך דווקא במעונו של רבינו, במקום משם בקעו ועלו התפילות עד לכסא הכבוד, לישועת הפרט והכולל. רגעים לפני הברכה, ביקש אלכסנדר-סשה לשמוע מרבינו מה פשרה של ברכה זו.

רבינו: 'אדם בא ואומר תודה, אתה הרי אמרת לי תודה רבה, אז צריכים גם להגיד לאלוקים תודה רבה. הגומל לחייבים טובים, לא מומלץ, אני חייב, שגמולי כל טוב הוא עשה איתי כל טוב... אלכסנדר-סשה: 'אז בגדול, במהלך חיי, כשאני חווה משהו שהוא טוב, שאני נהנה ממנו, צריכים לברך ברכה זו?', רבינו: 'יש דברים שחז"ל קבעו, אדם נמצא בסכנה, או במחלה, וכיצא בזה, הדברים האלה שמנוגעים את האדם, שאם הוא יוצא מזה, הוא מודה לאלוקים... אדם שהיה חולה חזק והבריא. אתה כעת נמצא חופשי, בארץ שלך, וכולם מזהמים עיניך כמותם. יש לך את הכלה שלך, ואת ההורים שלך, ואת אמא שלך, זה ממש עצום... זה נקרא הגומל לחייבים טובים שגמול איתך כל טוב'. לאחר מכן הורה רבינו לכל הנוכחים לעמוד על רגליהם, בעוד אלכסנדר-סשה אוחז בסידור בהתרגשות, והחל לברך ולהודות לראשונה בחייו לבורא עולם: 'ברוך אתה, ה', אלוקיני מלך העולם, הגומל לחייבים טובות, שגמולי כל טוב... וכולם משיבים ועונים לקראתו: 'מי שגומלך כל טוב, הוא יגמולך כל טוב סלה.'

עוברים עוד כמה דקות של שירת 'מה אשיב להשם, כל תגמוליהי עלי', שנערכה לאור הוראתו של רבינו, כאשר אלכסנדר-סשה מקפיד כל אותה העת להסתכל בסידור הקידוש, ולעקוב מילה במילה, אחר מילותיו של דוד המלך ע"ה.

כעת פנה רבינו וביקש להעניק במתנה לאלכסנדר-סשה את הספר 'אחת שאלתי', בו מופיעים שאלות ותשובות רבות מפסקיו במגוון נושאים שונים ומרתקים. מרב תפס את כריכת הספר, והצביע לאלכסנדר-סשה, שהתקרב לראות: 'תראה, אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, כך אמר דוד המלך...'

הנוכחים מספרים לרבינו: 'ספיר הכלה, כשהייתי בבעל, הייתה אמורת כמה פעמים ביום את פרק כ"ז בתהילים, וזה ספור עליה. וזה אחת שאלתי, זה מפרק כ"ז, השם של הספר אחת שאלתי, יש פה איזה סוגיית מעגל כזו. וטובה עצמית פירש לה את הפרק לאחר שיצא מהשב"כ. לאחר מכן ישב רבינו דקות ארוכות עם נכדו הרב חיים מלך, והכין הקדשות אישיות על כל ספר וספר, כאשר אלכסנדר-סשה קיבל ספר עם הקדשה אישית, בו כתב לו רבינו: 'בס"ה, לאוד מוצל מאש בדרך פלא לאחר חמש מאות יום בידי חיות אדם, אלכסנדר סשה היקר. אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנעום ה' ולבקר בהיכלו. לאחר שקיבל את הספר מרבינו וקרא את ההקדשה, הודה בהתרגשות 'תודה לך, כבוד הרב'.

לאחר מכן העניק רבינו ספר לכלותי הגברת ספיר כהן, כאשר בהקדשה כתב: 'לבית ישראל הנפלאה, אשת חיל מי מצא, שהייתה בידי חיות אדם ומצלה בדרך נס. מי מלל גבורות השם, ישמיע כל תהילתו, ספיר כהן שתחילי, יתן לך השם יתברך שתקיימי דורות ישרים מבזוכים.'

כמו כן נתן ספר לגברת ילנה-לאה טרופנוב, כאשר בהקדשה כתב רבינו: 'לאם הבנים שמחה הללו-יה, ילנה לאה שתחילי, אשריך שזכית לראות את בנך יוצא מגוב האריות חי וקיים. ותזכי לראותו במקום משפחה לשם ולתפארת דורות ודורי דורות לעולם ועד.'

מרגש עד דמעות: שורד השבי אלכסנדר סשה טרופנוב בא להודות למרב רבינו שליט"א על התפילות, ולברך במעונו ברכת 'הגומל' * רבינו בידך מותק שמחה והתרגשות ברכת 'שהחיינו' על טלית חדשה, בעודו פורץ בבכי מרטיט לבבות * לאחר מכן שוחח עמו שעה ארוכה על מעלת שמירת השבת, ואף העניק לו את ספרו 'אחת שאלתי' במתנה:

קידות הבית הקדוש ברחוב ריזאל ברמת גן, כבר ראו אלפי מעמדות שונים שהתקיימו במעונו של מרב רבינו שליט"א. כאשר בדרך כלל, האורחים הנכנסים לקדוש פנימה הם הנושאים עמם את צרותיהם ובעיותיהם, ואלו הם שפוצצים בבכי בראותם את חיובו הנצחי ודמותו המאירה של רבינו, המביט ומקשיב, מברך ומייץ, פוסק ומשיב.

גם בתחילתה של המלחמה, לאחר עסקת השבויים הראשונה, בה יצאו מן השבי הגברת ילנה-לאה טרופנוב יחד עם אמה, וכן הגברת ספיר כהן כלתו של אלכסנדר-סשה טרופנוב. הגיעו השלושה מיד לאחר צאתם מן השבי לרבינו, כאשר במשך שעה ארוכה התייפף עמם רבינו בבכי, וחזקם ועודדם, ובידם.

אולם הפעם באופן נדיר וחריג, חזו כותלי הבית ב'נהפוך הוא', בתוך החדר פנימה המתנו חיכו בני משפחת טרופנוב-כהן בעודם נרגשים, עליזים ושמחים. עד עתה הורגלו להיכנס לקדוש פנימה מתוך כאב שאין לו סוף, להתברך, להתחזק ולהתעודד, בעוד יקרים ואהובים אלכסנדר-סשה היה שבו בידי חיות טרף אכזריים וטוראים. אולם הפעם, הם בתוך לשכת הגזית, כאשר אלכסנדר-סשה עצמו זוכה לראשונה להגיע ולפגוש את המקום ממנו בני משפחתו התעודדו, המקום ממנו שאבו את כוחות ותעצומות הנפש לעבור את כל התקופה הקשה, המקום בו נמצא ליבן ואהובן של ישראל.

בחדר נמצאים מלבד בני המשפחה, גם הרב דוד דרוק, י"ד ארגון כסופים, יחד עם איש התקשורת ישראל כהן, המלווים יחדיו משפחות רבות של חטופים המתחזקים יחד בשמירת תורה ומצוות ומסורת ישראל, לזכות יקיריהם הנמצאים בשבי והמאס. כמו כן הצטרפו למעמד הנשגב מספר נכדים ותלמידים, כדי להשלים מניין לברכת 'הגומל'.

רבינו שב משיעורו השבועי ברמת אלחנן, כאשר בידו טלית' חדשה שקנה ושמר במיוחד עבור הערב הגדול הזה. הערב בו הוא פוגש לראשונה את 'אלכסנדר סשה בן ילנה לאה', השם שהיה שגור בפיו בעת התפילה והלימוד, כבר תקופה ארוכה.

וכאן מתרחש המופך, בעוד בני משפחתו של אלכסנדר-סשה טרופנוב ומשפחת כלתו ספיר כהן שמחים ומרגשים, היה זה רבינו שנכנס לחדר, כשדמותו התמירה על סף בכי. במקום החיוך הקבוע, צצו דמעות והתרגשות בעיניו הקדושות.

רבינו שנמצא בשמחה ובהתרגשות שלא תתואר במילים, חפץ לברך ברכת 'שהחיינו' בשם ומלכות, אך מספק קנה טלית' חדשה אותה שמר זמן רב בדיוק להגיע אל, בכדי לברך עליה כדן הקונה בגד חדש, ולמכן לפטור בכך את השמחה בראיית אלכסנדר-סשה.

רבינו מניח את הטלית על כתפיו הקדושות, והחל להוציא מפיו את תיבות הברכה: 'בחן אתה ה'...', אך הדמעות חונקות את רגליו, 'אלוקינו... מלך העולם' - - אך כאן כבר לא יכול היה לעצור בעדו, ומרב רבינו, פוסק הודו שרגל לראות בכי של אחרים, שרגל להטות אותו לדמעותיו של ישראל, פרץ בכבודו ובעצמו בבכי מרטיט לבבות, עד שפשוט לא הצליח להמשיך להוציא את התיבות מפיו. 'שהחיינו... וקיימנו... והגיענו לזמן הזה!'

אין מילים שיתארו את עוצמת חדרת הקדוש ששררה באותם רגעים בחדר הקדוש, אין מילים שיסבירו לבן אנוש כיצד יתכן שגדול הדור בשיא תפארתו ומעמדו, פורץ בבכי לאחר שפגוש בחור ישראלי-רוסי צעיר לימים שלא הכירו ולא פגשו מעולם... אין דרך לשדד את רמות אהבת-ישראל שנגלתה לעיני הנוכחים, באותו ערב שייזכר לדורות.

לאחר שסיים רבינו להתעטף בטלית החדשה, ופניו דמויות למלאך, פנה בהתרגשות אל הנוכחים וביקשם בדמעות לשיר את פרק התהילים 'שיר המעלות, בשב ה' את שבת ציון, חיינו כחולמים... כאשר כולם מצטרפים לשירה המרגשת, העולה ובוקעת רקיעים, ומגיעה עד כסא הכבוד, בתפילה ותחנונים שנזכה לימים ש'א ימלא שחוק פינו, ולשוננו רנה'...

בסיום השירה, ביקש רבינו להוציא מהארון את תמונתו של אלכסנדר-סשה. אותה תמונה שמשפחתו ביקשה לפני תקופה להשאיר בבית הקדוש, כדי שתעמוד מול עיניו הקדושות, לזיכרון ולתפילה לפני בורא העולם. אולם באותו פלא, הארון הנועל סירב להיפתח, גם נסיונות מרובים בכל מיני אופנים שונים עלו בתוהו. אמו הגברת טרופנוב אומרת 'נראה משמים רוצים שהרב ימשיך להתפלל עלי'...

כשהתיישבו כולם על השולחן, וטעמו ממטעמיה של הרבנית תחילי, פנה רבינו לאלכסנדר-סשה: 'תראה, אתה תישאר לעולם ועד כסמל לאומה היהודית.'

אלכסנדר-סשה: 'זהו, אני הגעתי עכשיו, אחרי שנה, וקרוב ל-500 יום שהייתי בשבי, ואני מגלה קצת דברים, שאני כבר לא כמו פעם, שאנשים מכירים אותי... רבינו: 'אתה צריך לדעת שאתה איש שתוכנס מקום בהיסטוריה היהודית, אתה לא יכול לעשות מה שאתה רוצה כעת... כולם יסתכלו עליך, ידברו עליך... אלכסנדר-סשה: 'הרב אומר שאני לא יכול לברוח מזה?', רבינו: 'מהמציאות שאתה כעת מיוחד במינו. אתה לא אחד שיכול לעשות מה שאתה רוצה. אתה מסור לאומה היהודית'. אליהו כהן (אביה של הכלה): 'יש לך אחריות גדולה על הכתפים עכשיו... רבינו: 'לשוב מאד, מה זאת אומרת? לשוב מאד... למעשה, מי שנמצא בידיים שלהם, הוא מועמד לשחיטה כל רגע. 498 יום היית שם, זה 498 ימים שניצלת מהמוות. כל שבת התפללנו עליך, למה אני יושב כאן? הרי זה לא המקום הרגיל שלי, השולחן תמיד נמצא לצד השני, לאורך ולא לרוחב, ושיניתי את המקום כדי לראות אותך ולהתפלל עליך.'

וכאן פונה רבינו לאלכסנדר-סשה: 'דע לך, אתה הרי היית בידי חיות, חיות אדם, פראי אדם. חיות זה לא מילה, צרעת מן האדם... אתה חתיכת נס, זה שלא כדרך הטבע. ואתה צריך להבין שזה מומיח אותך, הדבר הראשון שצריך לעבור זה לשמור את השבת, לא לנסוע ולא להדליק אש או אור, זה רק שני דברים לבנייתם. והכלה צריכה לעזור לו.'

הנוכחים: 'היא כבר שומרת שבת... כלתו הגב' ספיר כהן: 'אני ב"ה שומרת שבת, אבל הוא שואל בשביל מה צריך לשמור את השבת? למה אלוקים רוצה שנשמור שבת?', רבינו משיב בחיוך ובמתנות: 'כי האלוקים

גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות אשר למלך אחשוורוש (א, ט). הנה לדאבוננו היום אצל אמונת העולם ואצל פריצי ישראל עורכים חגיגות ומסיבות מעורבות רח"ל, זו אנוותם ומגומתם. והנה הדבר הוא פלא שבמגילה כאן אנו רואים לא כן, שאצל אחשוורוש עצמו היה הפרדה מלאה, ועשו ב' משתאות נפרדות, אחשוורוש לאנשים ושתי לנשים, והדבר צ"ב, הרי הם היו פרוצים ולא היו צנועים. ונראה ליישב, דמאור ושתי ירדית הדורות, ועם ישראל בעצמם יורדים מדור לדור במודגות, ממילא הדבר משפיע על אמונת העולם. וא"כ באותו הזמן, שישאל היו במדגה גבוהה יותר, והיו קדושים וטהורים יותר מהיום, אז ממילא השפיעו רוח טהרה בעולם, וגם אמונת העולם לא השתקקה אחר הפרצות כ"כ, ולכן באמת באותו הזמן גם אוה"ע הבינו שהדרך הנורמלית זה גברים לחוד ונשים לחוד. אבל בהמשך הדורות, כשגם ישראל ירדו ממודגותם ובשול המהנה יש פרוצים והדבר משפיע רוח טומאה בכל העולם, ממילא גם אצל אוה"ע מתנהגים בפרצות נוראה עוד יותר. וזה מוסר השכל עבורנו, שכל שאנו נקדש ונטהר מעשינו, הרי שהדבר ישיפע על כל העולם כולו, ויהיו אנו ויטהר את כל הבריות כולם.

ויהי אומן את הדסה היא אסתר בת דודו כי אין לה אב ואם והנערה ית תואר וטובת מראה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת (ב, ז). ופירש הרוקח, ויהי אומן את הדסה, היינו שלימד את אסתר תורה, וכמו שכתוב (משל ח, ל) 'ואהיה אצלו אמן'. והקשו הרי אמרו במסכת סוטה (דף כא ע"ב) שכל המלמד את בתו תורה כאילו לימדה תפילות. ויש לומר דכיון שראה ברוח קדשו שעתידה אסתר למלך על כלל ישראל ולהנהיג את ישראל ביחד עמו, הרי מוטל עליה לדעת את דני התורה כדי לדעת איך לנהוג (וכמו מה שאמרה להם לצום בליל הסדר וכו'), וכמו בדבורה הנביאה ששפטת את ישראל, דכל שהוא לצורך אין בו איסור כלל. והנה אמרו במסכת מגילה (דף טו ע"ב) 'ת"ר מה ראתה אסתר שזימנה את המן וכו', ובי' יהושע אומר מבית אביה למדה, שנאמר אם רעב שונאך האכילהו לחם. ופירש"י **שמענה התינוקות אומרים** כן. וצ"ב מדוע פירש כן. והבאנו בחשוך אחד שם (נעמוד רא) שיש שפירשו [ע"י בעץ יוסף (על הענין עקב) ובהגהות מהרש"ם ובטל תורה ועוד] דהוצרך רש"י לבאר כן, משום דלא יתכן שלמדה תורה מאביה, שהרי אסור ללמד בתו תורה, ולכן פירש"י ששמענה בעצמה מהתינוקות. אמנם לדברינו כאן אין שום איסור, כיון שהיה לה צורך ללמוד את דני התורה בכדי לדעת את המעשה אשר יעשו [וגיס מרן הגר"ח קניבסקי צ"ל] אמר שאין ראיה מרש"י כי רש"י רק פירש מהיכן ידעה פשוט משל (ע"י דעת נוטה על אסתר, עמר קצה). וגם מ"ח מרן הגר"ש אלישיב צ"ל בהערות עמ"ס סוכה (דף נב ע"א) פירש דברי רש"י הנ"ל במגילה באופן א', ינו"ש, וד"ק].

שם הנה איתא במדבר (ב"ר ל, ח) שחזר מרדכי על כל המניקות ולא מצאה מניקה, ונעשה לו גם שנפתחו למרדכי שני דדים כדדי אשה והניקה, ינו"ש. והנה במסכת שבת (דף נג ע"ב) איתא, ת"ר מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק, ולא היה לו שכר מניקה ליתן, ונעשה לו גם נפתחו לו דדין כשני דדי אשה והניק את בנו וכו', אל אבי אדברה, כמה גרוע אדם זה שנשתנה לו סודי בראשית. וכתבו התוספות שנים שם דאסתר אדם לא היה לו מעות שלשל למינקת, ולכן הוא גרוע שנחשב דנשתנה לו סודי בראשית. אבל מרדכי היה לו שכר מניקה, רק לא מצאה מי שתניק, וא"כ אצל מרדכי לא היה זה חסרון וצער. ויש להוסיף על כך, דחלוק הנס שנעשה למרדכי הצדיק מהנס שנעשה לאותו אדם שמתה אשתו, דאסתר המלכה שהיתה צדקנית שהצילה את כלל ישראל ומסרה נפשה אצל אחשוורוש, הרי שהיה לה דין של רבים, ואם נשתנה סודי בראשית עבור רבים אין בזה גריעות, וכמו כל הניסים שעשה הקב"ה בכל הדורות לעם ישראל, ורק כשנעשה שנינו סודי בראשית לאדם פרטי, וכעובד אדבת שם, בה אמר אביי שהדבר גרוע, אבל כאן שנעשה גם למרדכי והניק ע"ז אסתר והחיה אותה, הרי שזה גם לכל האומה היהודית, ודו"ק.

ותיטב הנערה בעיניו ותשא חסד לפניו ויהל את תמרוקה ואת מנותיה לתת לה ואת שבע הנעירות הראויות לתת לה מבית המלך וישנה ואת נעירותיה לטוב בית הנשים (ב, ט). הנה אמרו במסכת מגילה (דף יג ע"א) שמואל אמר שהאכלה קדלי חזירי, ופירש"י דמותך אונסה לא נעשה. וקשה שהרי אמרו במסכת חולין (דף ז ע"א) שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י צדקים, ובפרט במיד דאכלה כמבואר בראשונים, והנה א"כ איך נכשלה אסתר הצדקנית באכילת איסור. ונראה לבאר שיטת רש"י, דאם היתה נמנעת מלאכול היה ידוע שהיא סכנה והיה הורג אותה ברגע אחד, וזה לא חשבי תקלה, כי היה באונס גמור, וכבר הארכנו בחשוך אחד (מגילה שם) שנחלקו רבותינו האם האוכל מאכלות אסורות מתוך אונס האם זה מטמטם את הלב, שהבן איש חי בשו"ת רב פעלים (ח"ד סוד ישרים סימן ה) טען שאם היה מתוך אונס גמור הרי לא ינקז מזה, אך הרמ"א מפאנו בספרו כנפי יונה (ח"ב סימן קצ"א) והשל"ה הק' (ימא) הלכות תשובה, ד"ה וכתב) כתבו שמי אכל באונס מאכל א"ה הרי זה פוגם נפשו. ואי נמא דאין טמטום, הרי שאין כאן שום תקלה. והנה התוס' (מגילה שם) כתבו: 'קדלי חזירי. וחי' היא לא היתה אוכלת', הרי שחלקו על רש"י בזה [וכן הוא בתרגום שני שהיתה נותנת לנעורותיה לאכול]. וכתב גאון אחד להוכיח מדבריהם שהאוכל באונס אינו כאוכל היתר גמור, דאי לאו הכי, כיון שהיתה אנוסה ה"ז כאילו אכלה דבר היתר ממש. אמנם הוכחנו בחשוך אחד (שם) דיש לחלק דאף אם באונס אין בו חטא ואין טמטום, מ"מ יתכן דהוי גנאי לצדיק. עור הבאנו שם דברי הביאור הלכה (סימן תריח ד"ה ואם) שכתב בשם הבנין ציון (סימן כד), דבכל איכלה ואכלה אין אם הותר לו לאכול פעם אחת יותר משעורו, מ"מ על איכלה השניה לא היה די בפחות משעורו הוא יאכל כשעורו - חייב כרת, ולכן צריך לשער בכל איכלה ואכלה אם די בפחות, וקשה מאד לשער כן, וצריך לזה דרשות וביאיות, ינו"ש. והל"ב באסתר, הרי אם היתה משאירה חתיכה לא היה מקפיד עליה אחשוורוש, וא"כ אולי גם שני חתיכות היתה יכולה להשאיר, ואם היתה אוכלת חתיכה מיותרת היתה עוברת, ולכן כתבו התוס' שח"ו שהיא היתה אוכלת.

וידוע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי (ב, כב). הנה צ"ב וידוע הציל מרדכי את אחשוורוש ממחיתם בגתן ותרש, ומה היה האכפת לו שימותו רשע זה שגזר על בניו ביהמ"ק, וגם ע"ז היה מוציא את אסתר לחפשו. ומייבשים העולם, וכשרואים דבר עולה צריכים למחות ולעזוק, וכיון שעל פ"ה השכל הישר הוא עולה ששני משרתי המלך מורדים בו ורוצים להרעילו למוות, לכן מן היושר צריכים למחות ולהגיד למלך [ובפרט שע"ז הרג אחשוורוש לבסוף את המן, וניצלו עם ישראל מגזירתו]. וגיס מרן הגר"ח קניבסקי צדוק"ל תירץ [דעת נוטה על אסתר, עמר קז] שרצה שיהרגו שני גוים במקום גוי אחד, ודפח"ח.

לאחר מכן העניק רבינו גם לספר להוריה של ספיר כהן: 'לאבא והאמא המאושרים אליהו חייוה כהן שיחיו, שזכו לראות פלאי השם יתברך בשוב בתם וחנתה לחיים טובים ולשלום, תזכו לראות מהם דורות ישרים מבורכים'. אליהו כהן אמר לרבינו אח"כ: 'החברותות שלי בקרית, יקנאו בי שקיבלתי ספר מבורך עם הקדשה...'

לקראת סיום, פנה אלכסנדר-סשה לרבינו לאור בקשתו שישמור שבת, וביקשו חזרה: **"כבוד הרב, גם לי יש בקשה, אני רוצה שהרב ימשיך להתפלל על כל החברים שלי שגשאו שם בעזה, שהתפילות יעזרו להם לצאת משם כמה שיותר מהר..."** רבינו השיב שהוא ואברכי הכלל מתפללים כל יום כל היום, ואומרים תהילים מעומק הלב. לאחר מכן הוסיף רבינו, שהשמירת שבת שלו - תעזור ותסייע לחבריו לצאת מן השבי במהרה.

סימו של האירוע המרגש היה, כאשר הפמליה צאה מביתו של רבינו שקם בכבודו ובעצמו ביחד עם הרבנית שתחי' ללוות את אלכסנדר-סשה ומשפחתו עד פתח הבית אך רבינו לא הסתפק בזאת, ובהגיעו לחצר הבית, המשיך ללוותם עד השער החיצוני המוביל למדרגת-הרחוב עצמו, ורק שם נופץ להם לשלום... אלכסנדר-סשה התרגש מאד מהמחווה הנדידה, וסימן על לבו תנועת הדואה לבבית מעומק הלב, כאשר רבינו והרבנית יצאו בקור העז ששודר באותם ימים, ללוותם, ולהשרות עליהם רוח טהרה וקדושה [מתן להאזין להקלטה מיוחדת מהמעמד המרגש, בקו שיח יצחק, שלוחה 2-4].

***

הנער אוראל מליך שזכה לקדש שם שמים במלחמת הקודש על הנחת התפילין בבית הספר ברמת גן, הגיע להתברך ממון רבינו שליט"א שהעניק לו ולחבריו את הספר 'אמונה שלמה', ואף ביקשו לחבר ספר על הלכות תפילין:

העיד רמת גן בפרט, וארץ הקודש בכלל, רעשה בימים האחרונים לאחר שהתפרסם כי תלמיד תיכון ברמת גן, אוראל מאליק סטרוול, הושעה מבית הספר 'אהלי שם' בשל זעמו של המנהל על כך שהוא וחבריו הניחו תפילין בבית הספר במהלך ההפסקות, ואף הקימו עמדה מסודרת להנחת תפילין.

הנער אוראל שמתקרב ליהדות, הפגין עמידה נחושה מול המנהל והתעמת עמו על שהחרים לו את התפילין. המאורע גרם לקידוש שם שמים ברבים, כאשר אף למחרת הגיעו המונים להביע מחאה מול שערי בית הספר, ואף הניחו במקום תפילין וציציות, וקראו קריאת שמע, והרבו בכור שמים.

אמש (רביעי בלילה) זכה הנער אוראל מליך וחבריו במדרישית "ביחד למדו" להיכנס למעון קדשו של מרן רבינו שליט"א, כאשר את המפגש המיוחד יזם שלוחה דבנן בעיר רמתגן, הרב גבריאל לביא, יו"ר רשימת 'דמותאן באמונה', הפועל ועושה גדולות ונצורות בעיר למען קדושת השבת והתורה בעיר, בשליחותו האישית של רבינו.

לאחר שהנער וחבריו ביחד עם רבני המדרשה התיישבו עם רבינו, פתח מקורבו הרב גבריאל לביא, והציג את הבחור: "ברשות הרב, נמצאים איתנו כאן מדרשה חשובה מאד, שפועלים כל הזמן כמה פעמים בשבוע עושים שיעורי תורה ומתקדמים להידות ועושים הרבה פעולות, ונמצא איתנו הבחור היקר אוראל מליך, שהתפרסם בזכות הקידוש השם שהוא עושה".

מרן שליט"א: **"בצורה שלא מוכרת לנו... הארץ רעשה... המדינה רעשה... כן כן..."** [כאשר ברגעים הראשונים של המפגש, הוסיף מרן ואמר: **"במה זכית, אולי יש לך זכות אבות..."**]. הרב גבריאל לביא: "אוראל היקר יגיד לנו בכמה מילים מה היה שם ואיך הוא זכה לקדש שם שמים ברבים". אוראל מליך: "צרינו להביא תפילין לבית ספר..."

מרן שליט"א: **"למה רצינו?"** אוראל מליך: "כי אחרי כל האסון הנורא שאירע בשמחת תורה, החלטנו להתחזק ולהביא תפילין, ואספנו כסף ב"ה, ואחי תרם תפילין ב"ה, וגם תפילין של הבחור הצדיק היה נתן, ושמו תפילין, והמנהל היה איתו קצת בעיית, אבל ב"ה בסוף כרגע יש תפילין, ואחרי זה עשינו מחאה מחוץ לבית הספר וחילקנו שם 250 ציציות והורבה תפילין הניחו שם".

וכאן פנה רבינו והעניק לאוראל את הספר 'אמונה שלמה', שהוציא לאור הרב צבי נקל עקד ענייני בר מצוה ותפילין מדברי תורתו של רבינו, אשר ביקש מאוראל לקרוא את הכתוב על הכריכה: "אמונה שלמה, בר מצוה-תפילין, מאמרי חיזוק והתעלות, מלהיכים ולבלבות לקיום המצוות, סוללים ומאירים את הדרך באור יקרות, סיפורי השגחה ואמונה מרתקים, משולבים בעבודתו ונידונים הלכותים מאת הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א".

לאחר מכן פתח רבינו בדברי חיזוק עבור הנערים שקידשו שם שמים במצוות הנחת תפילין: 'בואו נספר לכם משהו, תשמעו. הדבר ידוע שאדם שנמצא בסכנה, לדוגמה נכנס בשבת קודש מוטבל לתוך החדר עם אקדח ורוצה להרוג אותו, מה עושה היהודי באותו זמן? צריכים לתפוס את התפילין, מודע? כי על זה נאמר **"וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליו ויראו ממך"**, התפילין מטילות פחד. לא הכוונה שהוא מניח תפילין, כי אסור להניח תפילין בשבת, אבל הוא תופס אותם ביד, זה ההגנה הכי טובה'.

"כמו כן היה מעשה עם בעל הפני יהושע" שהלך בדרך, בברלין שבגרמניה, ורואה שאף אדם לא הולך ברחוב. אתם צריכים ללמוד עליו, מי הוא היה... אף אחד לא נמצא ברחוב, וסיפורו לו שהאריה ברח מגן החיות, ומסתובב ברחובות. הלך הפני יהושע, והוריד את הטלית מעל התפילין, והלך כנגד האריה, והאריה ראה את זה וברח... הפני יהושע ודף והאריה בוחח... יש פחד כשרואים שם השם".

אך הדגיש רבינו: **"במה דברים אמורים, כשלא מדברים עם התפילין דברים בטלים. אם מדברים דיבורים בטלים עם התפילין, הכל בטל. התפילין זה אחד הדברים הפלאיים שיש בעולם, הכח של התפילין זה עצום"**.

לפתע פנה רבינו אל הנער אוראל מליך והפתיע אותו: **"תראה מותוק שלי, אני הייתי מציץ לך תוכנית, ניתן לך חומר ותכתוב ספר על תפילין, מה דעתך על כך? יהי לך שאלות, ותשאל אנשים ואת הרבנים ברמת גן שאלות בהלכות תפילין ותחבר ספר, לספר יקראו 'קידוש השם', גם את השם אני כבר נותן לך..."** אוראל מליך: "דעיון טוב"... אחד מרבני המדרשה פונה לרבינו: "אמרת לי לבחורים, שהרי הרמ"א כותב בסימן א' **ואל יבש מפני המלעגים עליו בעבודת ה'**, ולדוגמה בסיפור כאן, שאומרים לך "אל תניח תפילין", אל תבוש, תלחם. אבל הביאור הלכה מביא בשם הבית יוסף שאמנם אל יבוש, אבל **לא יתקוטט עמו**. אבל בהמשך הוא כותב, שכל דברי הבית יוסף שלא יתקוטט, זה דווקא **ביחוד**, אבל **במצוה של רבים** תתקוטט, וכאן בבית ספר זה מצוה של רבים, הנחת תפילין של רבים, אז תתקוטט עמו, תגיד לו לא!"

מרן שליט"א: **"נכון מאוד, אבל אני רק רוצה להוסיף משהו: להתקוטט, אבל עם נשיקות... הוא מאוד ערץ הבחור, צריכים להתקוטט, אבל בצורה של אהבה וקידום, ולא התקוטטות שמרחקת הלבבות"**.

הרב גבריאל לביא: "ברשות הרב, ארגון הידידות המיוחדים והצדיקים הביאו לבחורים הצדיקים עמדת הנחת תפילין, והביאו גם כן תפילין, הם רצו שהרב יעניק לבחור שיזכה לזכות בבית הספר. זה התפילין, עם טלית, תפילין, ויש פה גם כן סדר הנחת תפילין, וגם כיפה לכל מי שמניח".

לאחר מכן הקריא רבינו לפני התלמידים את דברי הגמרא במסכת גיטין (דף סא ע"א), שם מבואר מיהו נקרא בתואר **צדיק יסוד עולם**, וכדברי רש"י שם, מי שבקי בדינים ומודיע אותם לרבים. בעוד רבינו מסביר: "אדם שיועד להלכות ומלמד אותם לרבים הוא יסוד העולם, העולם עומד על משהו, יש יסוד לעולם, והוא עומד על מי שמורה הוראה לעם ישראל..." לסיום ביקש רבינו לשייך עצמו **"להיות היתה אורה ושנחה וששון ויקר"**, גם לכבוד חודש אדר, וגם לכבוד מה שאמרו חז"ל במסכת מגילה (דף טז ע"ב) **"ויקר - אלו תפילין"**. לאחר מכן בירך רבינו את כולם: **"ערב טוב לכם יקיימי, זה מסיבת מצוה אמונית... תלכו לחיים טובים ולשלום, ובעז"ר אני רוצה שכולכם יהיו מורי הוראה בישראל"**.

הבחורים המתקדבים ענו 'אמן' בחזקה, וניגשו אחד אחד להתברך באופן אישי מרבינו, שהאיר להם פנים והקדיש להם מזמנו היקר, כדי לחזקם ולרוממם, שימשיכו לעלות בדרך התורה והמצוות, ולהמשיך לקדש שם שמים בעולם.

וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כורעים ומשתחוים להמן כי ק צוה לו המלך ומורדי לא יכרע ולא ישתחוה (ג, ב). הנה איתא במדרש רבה, מה עשה המן, עשה לו צלם מורקם על בגדיו ועל לבו, וכל מי שהיה משתחוה להמן היה משתחוה לעבודת כוכבים, וע"ע בתוס' בשבת (דף עב ע"ב ד"ה רבא). וצ"ב מה עשו שאר הצדיקים שבאותו הדור חוץ ממרדכי, וכי הם השתחוה להמן, והרי זה ממש ע"ז. וגסי מרן הגר"ח קניבסקי צוק"ל השיב (דעת נוטה על אסתר, עמי קיח) שהם חשבו שזה רק לכבוד המן, ולא ע"ז ממש. והדברים מבוארים יותר בפירושו 'שמן המור', דכל שאר ישראל היו משתחוים להמן ולא לצלם, מחמת היות גזירת המלך, ודבר זה לא היה ע"ז, מפני שהם לא היו משתחוים אלא להמן ולא לצלם, ולמה זה דומה, לשווא עצמו לפני ע"ז לקחת ארנקי של מעות או קוץ שתחנה לו ברגלו, שאסור רק מדבנן, ובמקום גזירת מלך ושלטון לא חשו שארית ישראל לאיסור דבנן, אבל מרדכי ראה לנהוג מנהג חסידות, יעו"ש. ונראה להוסיף על דבריו, שהרי אמרו במסכת פסחים (דף סו ע"א) 'הנה להן לישראל, אם אין נביאים הן, בני נביאים הם', וא"כ רוח הקודש נצטצה בהם, וידעו שלבסוף תהיה להמן מפלה גדולה ותבוא להם הישועה, וא"כ כשהשתחוהו הם ידעו שזה נראה ולבסוף תגדיר תתבטל, ובזה אין אפילו איסור דבנן משום מראית העין, שהרי אם כולם היו מסרבים להשתחוות, המן היה רק הורג את כולם מיד ולא היתה מגיעה הישועה, ולכן הם השתחוהו והתכוונו לכבוד המן ולא לכבוד ע"ז, העיקר למשון את הדמן, עד שתגיע הישועה הכללית.

ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן בן המדתא האגגי צוור היהודים (ג, י). הנה מצאנו במדרש רבה כאן, רבנן אמרין אחשוורוש שונא את ישראל יותר מהמן הרשע, מנהגו של עולם דרכו של לוקח ליתן ערבון למוכר, ברם הכא המוכר נותן ערבון, הדא הוא דכתיב ויסר יוסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן. וכן אמרו במסכת מגילה (דף יד ע"א) לגבי המשל בשני בני אדם, שלאחד היה חריץ בתוך שדהו ולשני היה תל, יעו"ש. והקשו מאחר ואחשוורוש היה גם רשע ושנא את ישראל יותר מהמן, מדוע בפיוט 'שושנת יעקב' כשאומרים 'אחור המן אשר ביקש לאבד' אין מזכירין גם את שמו של אחשוורוש בבישק לאבדו יותר מהמן. ונראה ליישב, דהמן מצאנו והיה עמלקי, הרי שכל מטרתו ומטבתו היתה להשמיד להרוג ולאבד את כל עם ישראל לשם תכלית זו עצמה, ללא שום רוחים ואינטרסים נוספים. משא"כ אחשוורוש שלא היה עמלקי, אלא היה סתם מלך רשע, ואה"נ שהיה לו שנאה גדולה לעם ישראל, אבל תכלית מה שרצה להרוגם לא היה כמו אצל המן שהיה עמלקי, אלא מצד חשבונות אחרים הקשורים למלכותו, ומה יאמרו עליו אומות העולם, וכיון שרצונו לאבדם לא נבע מאותה תכלית נוראה של המן העמלקי, לכן לא נזכר עליו אחר. וגסי מרן הגר"ח קניבסקי צוק"ל תירץ (דעת נוטה על אסתר, עמי קלט) שלב מלכים ושרים ביד ה', והקב"ה נתן לו מחשבה כזו, משא"כ המן שאינו בכלל 'לב מלכים ושרים' והוא מעצמו הרשיע ורצה לאבד את ישראל.

ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויעזק זעקה גדולה ומרה (ד, א). הקשה מרן הגה"ק רבי אלחנן וסרמן צוק"ל ה"ד במאמר 'אומר אני מעשי למלך' (קובץ הערות, דוגמאות לביאור אגדות, סימני י אות ח) מדוע בימי המן לא יצא מרדכי הצדיק להילחם בו, וכמו שאירע לאחר כמה דורות בימי חנוכה שמתנהו ובני יצאא להילחם באנטיוכוס ואימפריית יוון, יעו"ש מה שביאר. ולענ"ד יש לומר, שמרדכי הצדיק ראה ברוח קדשו את דכך הפעולה שהיא על ידי תשובה ותפילה וזעקה, ולכן עשה כן. ובשביל לצאת להילחם, צריך להחזיק במדרגה גבוהה זו של אמונה ובטחון ומחלטות. שלא יחשב כאיבר צעמו לא לעד, ואסור לאדם לקחות משהו אחר אם אינו מרגיש שהיה בדרגה זו ממש שמוכן למסור נפשו למען קדושת ה', דוד דוד ודורשיו, דוד דוד עם דרגותיו והליכותיו. וגסי מרן הגר"ח קניבסקי צוק"ל תירץ (דעת נוטה על אסתר, עמי קנד) דכיון שהיו בחוץ לארץ ולא היו באותה שעה בארץ ישראל, ולא היה להם את קדושת א"י וקדושת ביהמ"ק, לכן לא יצאו למלחמה, וד"ק.

אם מצאתי חן בעיני המלך ואם על המלך טוב לתת את שאלי ולעשות את בקשתי יבוא המלך והמן אל המשתה אשר אנעשה להם ומחר אנעשה כדבר המלך (ה, ח). ופירש"י 'ומחר אנעשה כדבר המלך. מה שביקש ממני כל הימים, לגלות כל עמי ואת מולדתי'. וכעב גסי מרן הגר"ח קניבסקי צוק"ל בטעמו דקרא (כאן): 'ומחר אנעשה כדבר המלך. מכאן ראה דעיקמת שפתיו הוי מעשה'. עכ"ל. ולולי דברי קדשו של גסי צ"ל, היה נראה לומר דאין ראה מכאן, משום שהגמ' דנה היכא דיש חוב מלקות אם דיבור בכלל 'מעשה' שיתחייב עליו מלקות, משא"כ כאן לשון בני אדם בעלמא הוא, שכן דרך בני אשאוורים זל"ז מחר 'אנעשה' כדברך, ואין ראה שייחוב חשיב 'מעשה' לגבי מלקות. אמנם כנראה גסי סובר שאמנם לשון בני א"ן הוא, אך אם נזכר הדבר בפסוק במגילה, ע"כ שעל פי האמת כן הוא, וד"ק. [ונשאל גסי צ"ל כמה שנאמר (לעיל ד, כ) 'אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה כאשר צוה עליה מרדכי, ואת מאמר מרדכי אסתר עושה כאשר היתה באמנה אתו, והתם ליכא לפרש דעיקמת שפתיו הוי מעשה, דהא נעשה דהתם היא מה ששתק ולא אמרה. והשיב גסי (דעת נוטה על אסתר, עמי רד) דזה קאי על מה שתמידי היתה עושה באופן כללי את מה שמרדכי צוה עליה. עוד השיב, שהיא היתה עונה ואומרת לכל מי ששאל שאינה יודעת את מולדתה וכו' (עי' ביאור הגר"א אסתר ב, ז), וזה גופא עקימת שפתים דהוי מעשה, וד"ק].

וכל זה אינו שווה לי בכל תת אשר אני וראה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך (ה, ח). ופירש רש"י, אמרו ובייתנו שהיה מראה לו שטר שמכר עצמו לעבד על חוסר מזונות, כשנתנו ראשי גיסות מרדכי והמן במלחמה אחת, עכ"ל. וקשה אך הותר למרדכי הצדיק להחיות את המן וליתן לו מזונות שיצילו את חייו, הרי המן היה מזרע עמלק ומצוה עליו להרוג ולמחות את שמו, ובוודאי שאסור להצילו בידים, אלא היה צריך להניח לו למות. והשיב גסי, שהיה אמר חז"ל במסכת גיטין (דף דו ע"ב) דמבני בניו של מרדכי למדו תורה בבני ברק, ובעיני יעקב עמ"ס סנהדרין (דף צו ע"ב) גרס 'ומנו, רב שמואל בר שילת', שהיה מתלמידי רב והיה מלמד תינוקות (ב"ב דף ח ע"ב). ויש שכתבו שהוא רבי עקיבא [ראה מהר"צ חיות (גיטין שם), ובפנים מאירות על הירושלמי (בימות פ"ח ה"ב, אות יא) ובגלל אשכול (ע"ס האשכול, הלכות חנוכה ופורים, סימן ט אות יח)]. ויתכן שראה מרדכי ברוח הקודש שעתידין לצאת מזרעו דזע שיתגייס [ואמנם הם עמלקים, אך אין לך מחיית עמלק גדולה מזו, הפוך עמלק ליהודי כשר וישר שמרביץ תורה לרבים], ולכן הציל את חייו באותה שעה. ואמנם את המן עצמו חייב להרוג מדין מחיית עמלק, אך כיון שראה ברוח קדשו שעתיד להחיות על חנף ולבסוף ימות, לכן דחה את הריגתו, עד שיצא ממנו אותו דזע שמוכנו יצא רב שמואל בר שילת אורבי עקיבא. וכע"ז מצאנו ברש"י (שמות, יב) עה"פ 'ופן כח וכה וירא כי אין איש, ויך את המצר' ויטמנוה בחול, ופירש"י, וירא כי אין איש, עתיד לצאת ממנו שיתגייס, עכ"ד. ומבואר שיש פעמים שאם יצא מאדם דזע שיתגייס, זה חשבון שלא להרוג, וכ"ש כאן שלא ביטל הריגתו אלא דחאה

לזמן רב, שאז הריגתו תהיה בפרסומי ניסא יחד עם קידוש שם שמים גדול, וגסי מרן הגר"ח קניבסקי צ"ל תירץ (דעת נוטה על אסתר, עמי ריד) עפ"מ שכתב החזו"א (י"ד סימן קנז סק"ה) דמקבלין גרים מעמלק, אם באו שלא בשעת מלחמה, וגם אם קיבלו ז' מצוות ב"נ אסור להורגן, וא"כ כיון שהמן הסכים להעשות עבדו של מרדכי, לכן לא היה חייב להרגו.

ותאמר לו דזש אשתי וכל אוהבי יעשו עין גבוה חמישים אמה ובבוקר אמור למלך ויתנו את מרדכי עליו ובא עם המלך אל המשתה שמוח ויטב הדבר לפני המן ויעש העץ (ה, יד). הנה פיר צדיק (פורים אות ב) ובלקוטי יהודה (אסתר כאן, ובעניני סוכות) הקשה בשם האמרי אמת מגור צ"ל מה הענין שלהם לתלות את מרדכי בעץ עין גבוה חמישים אמה, ובפרט שאמרו חז"ל שלמעלה מעשרים אמה לא שלטא ביה עינא, והוא ענין מציאותי שגם הם צריכים להסכים לו. ובלקוטי יהודה (אסתר ז, י) כתב בשם האמרי אמת, דאם יש אמלתרא הרי שהעץ שולטת, וכן השיב גסי מרן הגר"ח קניבסקי צ"ל (דעת נוטה על אסתר, עמי ר"ט). ויש להוסיף ולבאר הדברים, דמאחר ויפרסם המן שהוא תלה את החשוב שביהודים על העץ, הלא הוא מרדכי הצדיק, א"כ בוודאי כולם יתאמצו לדאותו, ולכן עשה חמישים אמה כדי שיאווהו מכל מקום למרחקים. וכל מה שאמרו חז"ל דמעל כ' אמה לא שלטא ביה עינא, היינו כשאין סיבה, אבל כשידעו הכל שהחשוב שבצידיהם נתלה, בוודאי שלטא עינא גם בגובה רב, וכמו שמוכיח הנסיון שבדבר מענין וחרא, כולם מתאמצים וירואים גם לגובה רב.

ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי וירכיבהו ברחוב העיר ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו (ו, ו). (יא). הנה ידוע חומרת הבושה, עד אשר יש בני אדם ששיימו קץ לחייהם ובלבד שלא יתביישו ברבים, ובפרט גייים מאומות העולם שאין ציווי התורה 'ושמרתם מאד לנפשתיכם' עומד לגד עיניהם. וממילא הדבר פלא, מדוע לא איבד המן את עצמו לפני שהלך לשרת את מרדכי שנוא נפשו ולקרוא לפניו בעיר הבירה, והרי חרפה היא קשה ומרה ממוות. ובספר שפתי צדיק (ח"ב, פורים, אות מב) כתב ששאל כן לגיס האמרי אמת מגור צ"ל, והשיב לו שהיה חוק אצלם דכשמות אחד מהשרים נתבטלה הגזירה, הוא יאבד עצמו לדעת תתבטל כל גזירת איבוד היהודים, לכן דרך עצמו לסבול כל זה. ונראה להוסיף על זה, דהמן היה לו 'אידיאולוגיה' מסודרת, דמאחר והיה עמלקי והיה לו משנה סדורה ותוכנית דזונית ועקרונית רח"ל להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, א"כ מוטב לו להתבייש טובא, ובלבד שתוכניתו תצא לבסוף לפועל, כי השנאה התהומית עיוורה את עיניו, והוא כביכול ראה בחזונו את גזירתו מתבצעת, וזה נתן לו כח לסבול כל הבושה הזו. ועוד י"ל, דבאמת מעשה ניסים היה, והקב"ה הכניס בו רוח שטות שהלך וכיבד את מרדכי ברחוב העיר, ולא איבד עצמו לדעת לפני כן.

שם. פעמים רבות נשאלנו ממשפחות שיש להם חולה, ורוצים לערוך מעמדות תפלה בכותל המערבי וכדו', והשבו שאת זה מגיע על חשבון סדרי לימוד התורה של האברכים, הרי שכל זה אינו שווה להם, כי תלמוד תורה כנגד כולם, ועדיף שישיבו וילמדו זכות התורה מגאנא ומצאלא לאותו חולה. והנה יש להעיר ע"ז כמה שאמרו במסכת מגילה (דף טז ע"א) שהלך המן ומצאו למרדכי שיושבים רבנן לפניו, ומראה להם הלכות קמיצה, כיון שראה מרדכי את המן שיצא לקראתו והסוס בידו, פידו, ואמר לרבנן 'אותו רשע בא להרוג אותי, תלכו מכאן, שלא תכנו בבחלתו, בההיא שעתא נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא. ובא המן וישב לפניו והמתין לו עד שסיים תפילתו, יעו"ש. הרי חזין שמרדכי היה עוסק בתורה, ומ"מ הפסיק מלימודו וקם להתפלל. ונראה ליישב דכאן היה צרה עולמית של כלל ישראל, ובכה"ג הרי ודאי שצריך תפילה וזעקה, והדבר נחשב ללא ספק כעת צרה היא ליעקב', שהתפילה בה היא מאדווריתא לר"ע, וכמ"ש הרמב"ן בהשגות לספר המצוות (מצוה ה). משא"כ באופן שמידת הדין מתוחה באופן פרטי על אותה משפחה שיש חולה בביתם, אינו ברור שהוא ודאי עת צרה, ועכ"פ גם זה נחשב לעת צרה מ"מ מאחר והתפילה תביא לביטול תורה דברים שהוא חמור ביותר [ידוע מש"כ המשך חכמה (ס"פ תרומה) דעל ת"ת דברים צריך למסור עצמו למיתה ולסכן עבור זה (ועי' מש"כ בזה בחשוקי חמור עמ"ס פסחים דף נו ע"א ונסנהדרין דף יד ע"א)]. ובפרט שאם כל אותם אברכים ע"ה המשפחה יחסרו או יאחרו, הדבר ידוי רפיון לשאר האברכים בכלל], ובכה"ג ודאי מלימוד התורה עדיף והוא גן ויעמוד לימין אותו חולה.

וישבמרדכי אל שער המלך והמן נדחף אל ביתו אבל ויהי אש (ו, ז). הנה במגילה (שם) איתא, דכשהלך המן והרכיב את מרדכי על הסוס וקרא לפניו 'ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו', עבר מתחת לביתו, ובתו עמדה על הגג וראתה אותו, וחשבה שמי שרוכב על הסוס אביה הוא, והואו שהולך לפניו מרדכי הוא. ולקחה את כלי החרס של בית הכסא והשליכתו על ראשו של אביה, והמן הרים את עיניו וזו ראתה בתו שאביה הוא, ונפלה מהגג לארץ מחמת צערה. ומתה. והנה קשה איך טעתה בתו של המן וחשבה שמרדכי הוא ההולך לפני הסוס, הרי אמרו חז"ל במסכת גיטין (דף כג ע"א) שאפשר להכיר אדם על פי טבעיות עינא דקלא, ואיך לא הכירה והיתה בקולו שהיה מכריז 'ככה יעשה'. והבן יהוידע (מגילה שם) תירץ דמחמת שהיה מכריז בכמה מבוואות, נידר גריתו ונשתנה קולו, ונמצא אדברה הקול הטעה אותה שהיה זה אביה [ובימיכם לא היה מגביר קול]. ויתכן ליישב באופ"א, דמעשה ניסים היה כאן, שהקב"ה עשה נס ופלא ושינה את קולו של אביה, כדי שלא תזהה ותכירה, כדי שיענש המן במיתתו. וגסי מרן הגר"ח קניבסקי צ"ל (דעת נוטה על אסתר, עמי רמג) השיב שלא שמעה הקול, כי היתה למעלה על הגג.

ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה והמן נבעת מלפני המלך והמלכה (ז, ז). הנה במגילה (שם) אמר רבי אלעזר, מלמד שהיתה מחווה כלפי אחשוורוש, ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן. ולכאן תמוה איך עלה על דעתה של אסתר לעשות כן, והרי כל כונתה היא לבטל את הגזירה של היהודים, ואלו תחוה בידיה כלפי אחשוורוש ותאמר עליו 'איש צר ואויב' וכוצ"ל הובא בספר מעשה איש (ח"א עמי קפט) שמשיה דמרן לוושתי. וגסי מרן הגר"ח קניבסקי צוק"ל השיב (דעת נוטה על אסתר, עמי רנה) ד'צתה לומר האמת'. ונראה לבאר דבריו, דאסתר ידעה והבינה ברוח קדשה שכל מהלך וסדר הדברים כאן הוא מופלא וגסי ואינו בדרך הטבע, והיא לא הפועלת והעושה אלא הכל בידי שמים באופן גלוי, וראתה בחוש כיצד לגלל הקב"ה את כל הדברים עד לישועתו של ישראל, ומאחר והיא רצתה לומר את האמת בלי חלל ושוק, כי כן הוא האמת שאחשוורוש הוא צר ואויב, וכדיאיתא בחז"ל שהוא שנא את ישראל יותר מהמן, א"כ היתה בטוחה שלא יצא נזק אם תאמר את האמת, כי חותמו של הקב"ה אתה הוא. אך למעשה הקב"ה הסבר אחרת ושלא את המלאך שסיטור על ידה כלפי המן. וכע"ז הובא בספר מעשה איש (ח"א עמי קפט) שמשיה דמרן החזו"א זללה"ה שמידת האמת באסתר היתה כ"כ חזקה, שלא יכלה להימנע מן האמת שאחשוורוש איש צר ואויב, ורק בכח המלאך נמנעה הסכנה על כלל ישראל. ולפי מה שכתבנו, הדברים מבוארים טפי, שידעה שאם תלך עד הסוף במידת האמת, לא תדע דבר רע.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המודעגכים מיד יום סמוך
רבינו של"מ"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד,
בקו "שרה יצחק", 04-376-0582,
או 072-380-9348. מדי ערש"ק עידוק בקו הראם שיהיה מרן
של"מ"א בשבת הקדורה ברמת אלחנן

י"ר ע"י מערכת "קובץ גליונות" k.gilyonot@gmail.com
להנצחות ולהקדשות ניתן לפנות: 053-3145900

לזכר ולעילוי נשמת

תלמידו הותיק של מרן רבינו של"מ"א

הרופא והחרידי

הרה"ר דב בן משה ארליץ ז"ל

איש אשכולות וענק רוח, אשר יר"ש ורוחב דעות חברו בו חייו, ופעל במסירת נפש למען הכלל והפרט, להגדיל תורה ולהאדירה וזכה ליסוד את שיעור הרופאים של רבינו של"מ"א. וזכה להיות מנעממיי ההלכה בתחום הרפואה
השיב את נשמתו לבורא ביום אשר נאמר בו 'בקרובי אקדיש'
נלב"ע י"ח ניסן תשמ"ז ת.נ.צ.ב.ה.
הונח ע"י בני המשפחה

דרכי יונתן

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

עדות על הוראות מרן החזו"א לפורים המשולש

בשנת תש"י חל פורים דפרזים ביום שישי ולמוקפין היה פורים המשולש, ובאו כמה ת"ח מירושלים (אחד מהם היה הגרמ"א טורצ'ין זצ"ל תלמידו של מרן הגר"ז) לפני פורים לשאול את מרן החזו"א על דיני פורים המשולש, אחד מהשאלות היתה על קריאת המגילה ביום שישי במוקפים אם דינה כקריאת המגילה שלא בזמנה, והרי קריאת המגילה שלא בזמנה צריכה עשרה, וממילא נ"מ לגבי הנשים אם יהיו צריכות לבוא לשמוע מגילה בעשרה (בעוד שבשאר שנים הרבה נשים רגילות לשמוע בבייחם).

והייתי אצל החזו"א באותו יום שבאו לשאול, ואחרי ששאלו והלכו ביקש ממני החזו"א ללמוד לפניו בריש מסכת מגילה וכך עשיתי, ואח"כ ישב החזו"א בלילה עד מאוחר מאוד לעיין בדבר שאלותיהם בעיון העמוק כדרכו, ובבוקר כשבאתי לתפילת שחרית לותיקין ראיתי בנוכחותו אחרי התפילה מש"כ בזה בלילה והוא מודפס כהיום בחזו"א או"ח סי' קנ"ה, (אמנם יש נו"א בשו"ת וחידישים שיש שם הוספה וגם שינוי לשון לגבי נשים, וכתוב שם שהוא לישנא קמא, ומש"כ בספר נכתב אח"כ, ואכ"מ להאריך), והיו הדברים שמחים בדברי עימו ע"ד מה שהוכיח שם דגם בגמ' דידן מוכח הך דפורים המשולש כבירושלמי.

בביאור הוראת החזו"א

אלא דלענין מה שהיקל לנשים לקרוא ביחידות, אינו ברור שהרי א' הציורפים הוא ד' האו"ז שנושים מצטרפות לעשרה, ולפ"ז ביחידות ממש אולי לא היקל החזו"א, ובמהדורה הראשונה של ספר דינים והנהגות מהחזו"א כתב רבינו שיש להקל לנשים לקרוא ביחידות, אך במהדורה השנייה שינה את הנוסח והעתיק את דברי החזו"א.

ולפני ארבע שנים כשהנידון נגע למעשה כתב רבינו מכתב לבאר ענין זה וז"ל.

ז' אדר תשפ"א

ע"ד מה שנשאלתי על השינוי בדינים והנהגות ש"ל בשנת תשס"ג לבין מה ש"ל בתשע"א, בענין נשים בעשרה בקריאת המגילה בט"ו שחל בשבת שאף המוקפין קורין בשישי שהוא "ד' כדאיתא באו"ח סי' תרפ"ח ס"ו, מה הדין בנשים לגבי עשרה [ע"י מגילה ה' א' בפלוגתא דרב ורב אסי בענין בזמנה ושלא בזמנה לענין עשרה], והנה בדינים והנהגות ש"ל בשנת תשס"ג כתוב כשחל ט"ו בשבת והמוקפין מקדימין לקרות בע"ש, יש להקל לנשים השומעות את המגילה שלא בציבור, שאין הקריאה בעשרה מעכבת, וכש"כ כשיש י' עם הנשים או אם כבר קראו אותה בציבור ע"כ, ואילו בזה ש"ל בשנת תשע"א כתוב בשינוי בקיצור לשון וז"ל כשחל ט"ו באדר בשבת והמוקפין מקדימין לקרות בערב שבת, כתב בחזו"א או"ח סי' קנ"ה סק"ב וז"ל לענין קריאת נשים בעשרה יש הרבה צדדים להקל כו', ויעויין שם ע"כ.

ולפי מה שזכור לי בזה שאחי הגאון מוה"ר ח"ו ז"ל התעכב על הלשון לענין קריאת נשים בעשרה. וכעת עייתי בזה בחזו"א שם וראיתי שכל הד' צדדים שייכים גם באנשים מש"כ א' שיש דס"ל שאין עשרה לעיכובא וכן מש"כ ב' דלא מיקרי שלא בזמנה וכן מש"כ ג' שאפשר לצרף נשים לעשרה וכן מש"כ ד' שאם כבר קראו בציבור יכול יחיד לקרוא לעצמו, והשתא יש לדקדק בלשון מרן ז"ל לענין קריאת נשים בעשרה האם הכוונה שלא רצה להקל רק לנשים בזה, אולי משום שעת הדחק ואילו אנשים יכולים בקל לשמוע בבית הכנסת בעשרה, או שבאמת גם אנשים יש להם רשות להקל, אך השיב על מה שנשאל לגבי הנשים (ואולי לגבי סניף הראשון שאינו לעיכובא, הרי יש חולקים, גם אות ב' דמיקרי בזמנה המשונ"ב לא ס"ל כן אם כי תמה עליו). ואפשר דלמעשה אם ה' צורך להקל לאנשים ה' אפשר להקל, כי הטעמים נכונים לדעת מרן ז"ל לבר מאותו א' שהוא

עכ"פ מחלוקת ראשונים, [ע"י הוריות ב' א' שלא התירוה אלא להינשא] וכנראה פשוט שמה"ט שינוי אח"כ בשל תשע"א שנעתיק כלשונו ממש וסיימנו ויעויין שם.

אמנם אח"כ שוב נתעוררתי בכאן ונזכרתי, ופשוט אצלי שזה שנתעכב אחי הגאון ז"ל על לשון מרן ז"ל "לענין קריאת נשים בעשרה" הוא משום שנסתפקנו אז אם הכוונה בדיון קריאת נשים לענין דין של עשרה או הכונה קריאת "עשרה נשים" אם מהני לדין עשרה. ואם הכונה לעשר נשים לא מדוקדק הלשון במהדורה של תשס"ג ע"ש [וע"י להלן בשם שו"ת וחידישים] [גם מש"כ שאין הקריאה בעשרה מעכבת צ"ב שלא נכתב שהוא לפ"כ כמה ראשונים ואולי לא שמנו לב שיש חולקים, או שנכתב לפי דעת מרן שם שמוקפין ב"ד (כבמשולש) מיקרי בזמנה וא"כ לכו"ע לא מעכב עשרה, ואולי מה"ט לא הזכרנו ד"ז להדיא שזה מיקרי בזמנה כי סמכנו על הנכתב שם בחזו"א, וצ"ע כעת], ומה"ט שינוי במהדורת תשע"א להזכיר רק לשון מרן ז"ל וכתבנו וז"ל כו' ויעויין שם, שוב הראוני בשו"ת וחידישים סי' קכ"ה שכתוב שם "לענין עשר נשים" וכתבו שם שזה קדום להנדפס בחזו"א, וצ"ב כעת.

שוב העירו כעת שלגבי מש"כ החזו"א דחשיב כבזמנה והוכיח כן מלשון הרמב"ם, איברא דכ"מ ברמב"ם שם, אמנם דעת הרשב"א והריטב"א והר"ן מגילה ה' א' דחשיב שלא בזמנה ודלא כפרש"י דשלא בזמנה היינו הכפרים יעוי' בדבריהם, ולפ"ז לדבריהם לית לן סניף זה דט"ו ב"ד מיקרי בזמנה, אמנם במה שהעירו לגבי הסניף האחרון שבחזו"א מדברי הרמ"א שאחרי שקראו בציבור יכול היחיד לקרוא לעצמו, והעירו שבמ"ב כתב שם בשם יד אפרים שדין זה אינו מוסכם לשאר פוסקים, וכתב דלכן יהדר בכה"ג אחר עשרה אנשים, אמנם בחזו"א שם בסק"ב כתב לדחות דברי היד אפרים ויעוי' עוד במה שהאריך בכאן, ולבר מין דין יש לן סניף הנוסף דאין עשרה לעיכובא, ומיהו בזה יש פלוגתא בראשונים.

בטעמא דמשלוח מנות והתפארת מינא לדינא

עיקר הענין של משלוח מנות הוא חיבה וריעות אלא שצריך שיהא בהרחבת סעודות היום לכולם, שזהו ענין הפורים לשמוח ולהשתכר בסעודות יפות עם חברים, וכדכתיב לעשות אותם ימי משהתחל ומשלוח וגו', ואם ה' הענין רק לדאוג שיהא לכל אחד כדי סעודה כאי שנה פורים מכל שבתות וחגים, וגם ה' צריך לברר למי שחסר קצת לעזור ולסעדו, והוא ענין צדקה לצרכים.

ולפ"ז צ"ע במש"כ החת"ס בסימן קצ"ו לענין אם מחל על מנתו אם השולח יוצא בזה [שכתב הרמ"א סי' תרצ"ה ס"ד דשפיר דמי והפ"ח חולק והובא במ"ב סק"ד] וכתב שגם החת"ס תמה ע"ז [דתליא בטעמי מצות משלוח מנות, דלהתרומות הדשן שהטעם הוא לסייע לצרכי סעודה ואפי' באית לי' טובא כן תיקנו, א"כ כשם שאם יחסר לו, אין במחילתו כלום ה"ה אם אית לי' לא ימחול שלא לבייש, ולטעם שלום וריעות נגד מה שאמר הצר מפורז ומפורד כו', כמובא בספר מנות הלוי, י"ל דסגי במה ששלח והראה חיבתו ואע"פ שמוחל לו שפיר דמי.

ולאמור לכו"ע הענין אהבה וריעות, ודין המחילה צריך הכרע אם הריני כאילו התקבלתי מועיל במצות משלוח מנות, ואין הדין תלוי במילוי החסרון של חברי, ולאידך גיסא אם הענין אהבה וריעות, ג"כ י"ל דלא מהני מחילה, דצריך משלוח מנות ממש ולא מהני בדאיכא מחילה, וכמ"ש הפ"ח דזה מנין לו, גם יש לשאול למש"כ המנות הלוי דהטעם להרבות שלו' וריעות נגד מה שאמר הצר, דלפ"ז כתב החת"ס ד"ל דמהני מחילה כיון שהראה חיבתו, א"כ למה צריך דוקא מנות תסיגי בבגדים וכיו"ב, שהרי אין הטעם לסייע בצרכי סעודה, אלא ע"כ דגם לטעם שלו' וריעות צריך אמנם שיהא הדבר ע"י הרחבת הסעודות שזהו ענין הפורים וכמש"כ לעיל לדעת התרומות הדשן.

השולח מנות לחברו ואין המקבל יודע מי שלח לו, כתב בשו"ת כתב סופר לחלק לפי הני טעמי במשלוח מנות, וכתב שם דלפ"ר נראה דלהתרומת הדשן שהוא למלאות החסרון למי שאין לו מסתבר דיוצא, ויש בזה מצוה ביותר כעין מצות צדקה שעדיף כשאינו יודע ממי נטלה שלא לבייש, אבל לטעם חיבה ושל"ו וריעות וכן משמע לשון איש לרעהו בודאי לא יצא דאין זה דרך חיבה וריעות ואינו מקרב לבבות, וכיון שהחזקנו דינו של הרמ"א דיוצא כשאין מקבלו, הרי דהענין חיבה וריעות א"כ אינו יוצא כשאינו יודע מי שלח לו ע"ש. **ולפמשינ"ת** גם להתה"ד ענינו של"ו וריעות, והנה במתנות לאביונים ג"כ משמע שענינו חיבה וריעות וכמו משלוח מנות והכל ענין אחד, ויש לדון דליהו כעין מצות צדקה דעדיף כשאינו יודע ממי נטלה (וכמו שהזכיר הכתב סופר אף

על משלוח מנות, ואמנם במשלוח מנות שנהוג בכל ישראל מתוך אהבה וריעות אין סברא להעדיף כשאינו יודע מי שלחו, שאין כאן בושח, דמסתמא גם בפורים מתבייש האביון וכ"ש כשנותנים לו המתנה במעות ולא במנות, ואם נימא דבמתנות לאביונים יוצאים כשאנו יודע מי שלחו אף שחסר ענין חיבה וריעות בין השולח למקבל וכמ"ש הכת"ס, א"כ יש לומר דהכא נמי במשלוח מנות שהכל ענין אחד וכנ"ל. **והעירוי** שבאמת הרי אנו נוהגים כן במתנות לאביונים שמוסרים המעות לגבאים וכיו"ב והם

מוסרים לאביונים, ואין האביון יודע ממי קיבל, ואפשר שהענין דחיבה וריעות יש גם בכה"ג וכן במשלוח מנות מכיון שלכל ישראל מגיע מנות מחבריהם וכן לכל האביונים מגיע מעם ישראל מתנות, וכולם שמחים בהם, אם כי כרגיל אין הדבר כן, ועמא דבר שיודעים תמיד מי השולח ושולחים גם כרגיל בחזרה להמשלח, ואין הדבר בנמצא כלל שייבאו משלוח מנות אחורי הדלת כמתן בסתר, וצ"ע.

ואמנם אם אין יוצאים בלי להכיר ולדעת מי השולח נמצא דאחד שגר בין הגויים באיזה עיר או מדינה ואין לו למי לשלוח ונותן לשלוח שגר במקום ישראל בעיר אחרת או מדינה אחרת ומבקשו שימסור לאיזה יהודי מנות ואין מכירין כלל אחד את השני ולפעמים אף אם ירצה לברר מי הוא לא יוכל, אין לו תקנה לצאת מצות משלוח מנות, ואם נימא דשפיר דמי גם בלי ידיעה, אמנם י"ל דמ"מ עדיף כשיודעים, וצ"ע.

ברן נתינת מתנות לאביונים קודם הפורים

המג"א בריש סימן תרצ"ד כתב בשם בעל המאור שלא ליתן לעניים מתנות לאביונים קודם פורים דלמא אכלו להו קודם פורים, משמע דאי לאו האי טעמא אפשר לתת להם קודם, והפמ"ג נתקשה שהרי צריך במשלוח מנות דוקא ביום י"ד או ביום ט"ו לכרכין וה"ה מתנות לאביונים דכתיב עם משלוח מנות ואף בליל י"ד לא יתן ונדחק לחלק דעני איכא סברא ליתן לו קודם כדי שיכין לפורים יעו"ש, [ואולי י"ל שהוא כתיבה על תנאי שיאכלוהו בפורים או שמקנה להם בפורים].

והנה תו"ד הבעהמ"א הוא בשם ה"ר אפרים ז"ל ליישב דברי הר"ף שפי' דבזה"ל הואיל ומסתכלין בה אין קורין אותה אלא בזמנה דר"ל מפני שעניניהם של עניים נשואות למקרא מגילה, וביאר שם דאף שאמרו ד' ב' דהואיל והכפרים מקדימין ליום הכניסה גובין בו ביום ומתקלין בו ביום מפני שעניניהם נשואות כו', אמנם בזה"ש ישראל מיוסרין בדקדוקי עניות אי היבין להו ב"א וב"ב ג"כ אזיל ואכלי להו בימא ההוא ושמחת פורים אינה נוהגת אלא בזמנה כדאמר שם (ריש דף ה') ועו"ש, ומשמע דכשקראו הכפרים בזמנם ליכא לחשש זה, משום דיאכלום בפורים, וסגי בזה לצאת ידי מתנות לאביונים, ואמנם איכא למימר דהיינו רק בכה"ג דהקדמו אן את הקריאה ועיניהם הרי נשואות למקרא מגילה, היו צריכים לתת דוקא ביום הקריאה וכמבואר בבעל המאור שם יעו"ש, וכך היתה התקנה, אבל היום אולי לא שייך לתת להם קודם יום י"ד אפי' אם ימתינו לאוכלם עד י"ד, וא"כ א"צ לטעם דלמא אכלו

להו קודם פורים, ודוחק לומר דהמג"א כתב כן לרווחא דמילתא דאף אם יהא אפשר מדינא לעשות כן מ"מ איכא חשש דשמא יאכלום מקודם ולכן א"א לתת להם מקודם.

ואולי ס"ל להמג"א דמאחר דאם ממתנים ל"ד מתקיים בזה מתנות לאביונים [וכמ"ש לעיל דאולי הוא על תנאי או שמקנים להם אן] ה"י שרי גם כהיום מדינא לעשות כן אם לא משום דלמא אכלי להו, אלא דבזמן שהכפרים הקדימו היו מוכרחים לעשות כן מפני שעניניהם כו' וכפי המבואר בהמאור וכנ"ל, אבל דברי ה"ר אפרים ז"ל צ"ע שלא הוזכר בגמ' שצריכים להזהירם להמתין עד י"ד ולא להשתמש בהם מקודם, ואף שסיימו בברייתא דשמחה אינה נוהגת אלא בזמנה, מ"מ לא נתבאר שצריכים העניים להשאיר את המעות של מתנות לאביונים עד אז, וצ"ע.

בענין קריאת עשרת בני המן בנשימה אחת

עשרת בני המן צריך לאומרם בנשימה אחת כמבואר מגילה ט"ז ב' ובתוס' שם כתבו נראה דהיינו לכתחילה אבל בדיעבד יצא וכו' ברמ"א סימן תרצ"ט סט"ו, ויש לעי' בהפסיק ולא אמרם בנשימה אחת אם יחזור ויאמרם בנשימה אחת, ומיהו עכ"פ אם כבר גמר לקרות את המגילה אפשר דא"צ לחזור דהוי כדיעבד וכמו במגילה חסירה דג"כ כשרותה בדיעבד ומ"מ אם קרא בה יצא בדיעבד כבמ"ב סימן תרצ"א ס"ק י"ד ע"ש.

וכתב במהרי"ל ז"ל מעשה במגנצא פעם אחת שהפסיק הקורא שלא הספיק לומר שמות הרשעים בנשימה אחת, והצריכוהו חכמי העיר לחזור לראש המגילה וזה היה טורח ציבור בתנאים כה קשים, ויש לומר שיש להקל עליו ולומר שיש לו לחמש מאות איש עכ"ל, ולא נתבאר להדיא אם אחז עדיין שם או שכבר גמר את המגילה, ואם אחז שם הוא תימה שיצריכוהו חכמי העיר לחזור לראש המגילה ומאי שנא מכל טעות שפשוט שחזור ומתקן מיד, וגם אם גמר את המגילה למה שלא יחזור למקום שטעה וכי גרע מק"ש, וכנראה כבר גמר את המגילה ועכ"פ משמע דמהרי"ל סבר דיש לו לחזור לחמש מאות איש, ואולי לשיטתם שרצו לתקן הדבר אבל לא שיהא חיוב, ולא מסתבר שיסבור מהרי"ל שהוא לעיכובא נגד התוס'.

ויש לדון מצד הידור אם שייך אחר שכבר יצא ידי המצוה, והנה במתבר סעיף ד' כתב ולכן אותן הפסוקים שקורין הקהל צריך החזן לחזור ולקרותם מתוך מגילה כשרה, ועי' מ"ב דהיינו משום דלכתחלה צריך לקרותה כולה מתוך הכתב, ומ"מ שרי לקרותם מקודם שלא מתוך הכתב ולא אמרין דנמצא שיצא אף שלא ה' מתוך הכתב, ומה יועיל לקרוא שוב מתוך הכתב, דעכ"פ כל זמן שלא גמר כל הקריאה שייך לתקן ולהדר שיהא מתוך הכתב, והרי אשכחן דחזרין במילה בשבת על ציצין שאינו מעכבין כל זמן שלא סילק ידו אף דהתם כבר יצא בדיעבד ידי מצות מילה, עי' או"ח סימן של"א ס"ב ובמ"ב שם, ואם כי התם הוי כלכתחלה וכולה חדא מילתא היא וכבמ"ב שם, משא"כ כאן שקלקל אלא שרוצה לתקן, י"ל דהכא שעדיין לא גמר את כל המצוה ואף בדיעבד אינו יוצא עד שיגמור, אף שהפסוק הזה כבר גמרו ויצא בו, שייך תיקון, אף שקלקל באמצע, ומצד אחד הכא עדיף, שהרי במילה כבר יצא בדיעבד, (אלא שהוא עדיין נמצא באמצע מעשה המילה, והכא גרע שמקלקל וכנ"ל), וידוע הנידון אם שייך הידור לבתר שקיים המצוה כגון שיקח אח"כ אתרוג יותר מהודר יעו"ן בבית הלוי ח"ב סימן מ"ז, ואולי יש לדון שאין אדם רוצה לצאת בע"פ, ואומרו רק כדי לאומרו עם כל הציבור, ויצא אח"כ מן הש"ץ, ויש לעי' אם באופן זה הוא לכתחלה ואין בזה משום חשש הפסק, ועכ"פ אם יש לו מגילה כשרה יש לדון שיאמר מתוך הכתב ויהי יוצא בזה, וא"כ טוב שגם ידע הטעמים כדי שיאמר בטעמים.

שוב העירו לענין פסוק אחרון שאומרים הקהל אם יאמרוהו בע"פ אם שייך לתקן שהרי התם כבר גמר המצוה אלא שרוצה לעשות הידור אחרי שכבר יצא, ולכאורה הוא כנידון הנ"ל דהבית הלוי, וצ"ב.

עלי דרך

ממרן ראש ישיבת חברון רבינו דוד כהן שליט"א

דרך התורה

וזוהו הענין המבואר באות הראשון בעניינה של השבת לדעת כי אני ה' מקדשכם, שהשבת היא הנותנת הקדושה לעם ישראל.

ציורי שמירת שבת

הנה העירו המפרשים בהא דפרשת כי תשא הסדר הוא קודם מלאכת המשכן ואח השבת ואילו בפרשת ויקהל הסדר הוא להיפך קודם שבת ואח משכן והביא הגמאיר שמחה זצ"ל במשך חכמה ר"פ ויקהל שכבר עמד בזה ספר חסידים ס' תקסח ומצינו בכמה מפרשים בית הלוי משך חכמה ופרי צדיק שיישבו את חילוק הסדר בין בי הפרשיות כל אחד לפי דרכו אך עיקר מהלך דברי כולם עפ"י סגנון אחד דנחלק הסדר בין קודם חטא העגל לאחר חטא העגל קודם חטא העגל בא הסדר משכן ואח"כ שבת ולאחר חטא העגל שבת ואח"כ משכן והנה ידוע מה שנחלקו הראשונים.

אימתי נאמרה פרשת מלאכת המשכן לדעת הרמב"ן ר"פ ויקהל נאמרו כל הפרשיות כסדר הכתובים בתורה מתן תורה ציווי מלאכת המשכן חטא העגל ועשיית המשכן וכ"ה שיטת דעת זקנים ר"פ תרומה אבל רש"י כתב שמות לא יח דנאמרה פרשת מלאכת המשכן אחר חטא העגל ואין מוקדם ומאוחר בתורה וכ"ה דעת הספורנו שם כ כא ויקרא יא ב ועוד דלולי חטא העגל לא היו צריכים לאמצעות המשכן בשביל השראת השכינה עיי"ש ולדבריהם א"א ליישב דחלוק הסדר בין קודם החטא ללאחר החטא כי לא נאמרה פרשת תרומה תצוה קודם החטא כלל וצ"ע. (עיון הפרשה ככה)

שבת - יסוד האמונה והקדושה

"ואתה דבר אל בני ישראל לאמור אך את שבתותי תשמרו כי אות היא ביני ובינכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם" (שמות לא, יג).

ובהמשך נאמר (שם טז-יז) "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם. ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש"

ובפסוקים אלו מבואר שיש ב' עניינים לשבת, הא' אות בינינו ובין הקב"ה לדעת כי אני ה' מקדשכם. והב' אות כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ. וצריך ביאור, מה הם ב' העניינים המבוארים בפרשת השבת. עוד צ"ב, למה האות הראשון הלשון הוא "את שבתותי תשמרו", לשון רבים, ובאות השני הלשון "ושמרתם את השבת", לשון יחיד.

ונראה לבאר הדברים על פי המבואר בברייתא במסכת שבת (י, ב), "לדעת כי אני ה' מקדשכם" - "אל הקב"ה למשה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם", ופירש שם רש"י "להודיעם אני בא שאני רוצה לקדשם", ומבואר שעניינה של המתנה הוא ליתן קדושה לישראל, והוא משום שהשבת נותנת קדושה לעם ישראל, וכבר כתב רבינו יונה בברכות (לו, א מדפה"ר) כמה שאנו חותמים מקדש השבת וישראל והזמנים, שאין כאן ג' עניינים חלוקים, כיוון שקדושת ישראל תלויה בקדושת השבת.

דרך המועד

פורים שחל להיות בשבת

בידי שמים", ובתשב"ץ (ח"ג סימן רצ"ח) הקשה דלא אשכחן דשבת איקרי יום שמחה, [וכן מפורש בתוס' מו"ק כג, ב דבשבת לא כתיב שמחה], וא"כ למה נחשב ששבת שמחתו בידי שמים והרי ליכא כלל שמחה בשבת.

אמנם מצאנו מקור גדול דשבת הוי יום שמחה בספרי פרשת בהעלותך ספרי במדבר פרשת בהעלותך (פיסקא עז) "וביום שמחתכם - אלו שבתות", וכן מבואר בב"ח (או"ח סימן רפ"א) בשם שבלי הלקט, "ישמחו במלכותך - פירש'ר' אביגדור כהן צדק שסמך על מש"כ וביום שמחתכם ובמועדיכם ואמרו בספרי וביום

"יום חמשה עשר שחל להיות בשבת אין קורין המגילה בשבת, אלא מקדימים לקרותה בערב שבת, וגוברים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום, וביום שבת מוציאים שני ספרים ובשני קורין ויבא עמלק, ואומרים על הנסים, ואין עושים סעודת פורים עד יום אחד בשבת" (שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפח סעיף ו).

ובמשנ"ב (ס"ק יח) הביא המקור מדברי הירושלמי ר' זעירא בעא קמיה ר' אבהו ויעשו אותו בשבת א"ל לעשות אותם ימי משתה ושמחה את שמחתו תלויה בב"ד יצא שבת ששמחתו תלויה

שמחתכם - זה שבת", וכן מצאנו בלשון רש"י (ביצה טז, א) "נשמה יתירה - רוחב לב למנוחה ושמחה".

ומצאנו ביאור הדברים בתורת חיים חולין (כו, ב) שהביא מש"כ במנהגים "ורגילין לסיים [בשבת] וישמחו בך ישראל אוהבי שמך", והקשה ע"ז דלא מצינו שמחה אלא ברגלים. ותיירץ דלא מיירי בשמחה גשמית של בשר ויין אלא שמחה רוחנית שישמחו ישראל במלכותו יתברך, ולכאורה זה ג"כ הביאור בדברי הספרי "יום שמחתכם - אלו שבתות" דהיינו שמחה רוחנית בקב"ה.

אמנם לפי"ז צ"ע למה כתב הירושלמי דנתמעט שבת משמחת פורים כיון ששמחתו בידי שמים, והרי השמחה בשבת הוא שמחה רוחנית והשמחה בפורים היא שמחה גשמית שהיא שמחה של משתה היין, ומה ענינה לשמחת השבת שהיא שמחה רוחנית.

ומקודם נבאר ענינה של השמחה הרוחנית של שבת ומצאנו הדברים בזה"ק (פרשת בראשית מח, ב) שכתב "ובההוא תוספת [נשמה יתירה] חדיאו [שמחים] ויתנשי מיניהו כל מילין דחול [נשכח מהם כל עניני החול] וכל צערין וכל עקין [כל צער וכל צרה], כמה דאית אמר ביום הניח ה' לך מעצבך ומרוגזך", וכתב שם עוד "על דא תנינן שבת דוגמא דעלמא דאתי" [ע"ז תנינן ששבת היא מעין עוה"ב]. ונראה דזהו הענין של השמחה הרוחנית של השבת שהוא יום שהאדם מתרומם בכח הנשמה יתירה ונשכח בו כל עניני עוה"ז וכל הרעות והצרות והרוגז שמלוים את האדם בעוה"ז.

ונראה דזהו הענין ששבת הוא הזמן לשמוח במלכות שמים, וזהו ג"כ תוכן הענין ששבת שהיא מעין עוה"ב, דאיתא בפסחים (נ, א) "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד - אטו האינדא לאו אחד הוא אמר ראבר"ח לא כעוה"ז העוה"ב, העוה"ז על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעוה"ב כולו הטוב והמטיב". ופירש שם הצ"ח דבעוה"ז יש מציאות גם לרע דהיינו ברוך דיין האמת וגם לטוב דהיינו הטוב והמטיב, אבל בעוה"ב הכל הטוב והמטיב, דהיינו דלעוה"ב יתגלה למפרע שאין רע בעולם כלל אלא גם הרע הוא סיבה לטוב, והכל הוא מידת טובו וחסדו להוביל הכל לטובה, ונראה דזהו הענין ששבת היא מעין עוה"ב כיון שהוא יום שאין בו מציאות לרע והקב"ה משכח בו את כל הצרות והרעות והוא יום שכולו הטוב והמטיב ולכן הוא מעין עוה"ב, וזהו גם הענין שבשבת מתקיים "ישמחו במלכותך", שהרי גילוי זה של כולו הטוב והמטיב הוא הגילוי של מלכות שמים, שהרי כך הוא לשון הפסוק "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד", ומבואר דבגילוי מלכות שמים יהיה ה' אחד, והרי מבואר בגמ' דהגילוי של ה' אחד הוא הגילוי של "כולו הטוב והמטיב".

שמחת הפורים - הגילוי של נס הפורים היה שראו בחוש איך מתוך ההסתר הגדול באה הישועה והבינו איך הרע שימש בעצמו לעזר ולסייע להביא את ישועת ה'

ונראה דזהו הענין שלא שייכת שמחת הפורים בשבת משום ששמחתו בידי שמים, ומקודם נבאר ענין משתה היין עד דלא ידע במשתה בפורים, דהנה ענינו של יין שהוא מיוחד לשמחה, וכלשון הפסוק "ויין ישמח ללב אנוש", וענינה של השמחה ע"י היין הוא שהיין משכח מהאדם את כל צרותיו ורעותיו, שבשתיית יין הוא מרגיש עצמו בעולם שכולו טוב, וזה מבואר בעירובין (סה, א) "לא נברא יין אלא לנחם אבלים, ולשלם שכר לרשעים", ופירש"י "לשלם בו שכר לרשעים - ששותין ושמחין ומקבלין עולמן בחייהן", ונראה דשורש הענין בזה הוא כמו שנתבאר שיין משכח את הצער וגורם לאדם להרגיש עצמו בעולם שכולו טוב, ולכן הוא מועיל לנחם אבלים ולשכח מהם את צערם, ולכן הוא מועיל ליתן שכר לרשעים

בעוה"ז, שאין שמחה בעוה"ז אלא במצב שאדם משכח מעצמו את צרותיו ורעותיו.

ונראה דזהו תוכן ענין מצות היין בפורים, דיעויין בספר שפתי חיים שהביא בשם הסבא מקלם דהגילוי המיוחד שהיה בפורים הוא "שכל מה שבא המן לגזור על ישראל להרע להם לכלותם הכל נתהפך לטובה ולישועה", וכתב שם עוד "שהגילוי של נס הפורים היה שראו בחוש איך מתוך ההסתר הגדול באה הישועה והבינו איך הרע שימש בעצמו לעזר ולסייע להביא את ישועת ה' וזהו גילוי היחוד [הגילוי של ה' אחד] שהיה הנס בפורים", ונמצא לפי"ז שגילוי הנס של פורים היה בחינת הגילוי שיהיה לע"ל שיתגלה שהכל הטוב והמטיב והרע עצמו מועיל לעזר ולסייע לגלות את הטוב, ולכן נתיחדה שמחת הפורים בשתית היין, כיון שענינה של שמחת הפורים הוא לחוות שמחה שכולה הטוב והמטיב, שבעוה"ז שיש גם בשורות רעות וגם בשורות טובות אין מהלך לחוות שמחה שכולה הטוב והמטיב אלא ע"י שתיית יין שמשכיחה את כל הבשורות הרעות שהם הרעות והצרות המלוות את האדם בחיי היום יום, ולכן יום הפורים שיש בו הכרה מעין עוה"ב שהכל הטוב והמטיב וכל הרע הוא להביא לטוב, שמחתו היא בשתיית יין שרק היין מביא את האדם לחוות בעוה"ז שמחה שכולה הטוב והמטיב.

ומצאנו לבעל הנתה"מ בפירושו למגילת אסתר בהקדמה שכתב לבאר בדרך זו את הענין של עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי וז"ל "הש"י מכונה בשתי מידות בשם רחום ובשם קנא, ושתי מידות אלו היו ניכרין אז כי הרחמנות היה ניכר בהצלת מרדכי וישראל והקנאה בהשמדת המן, והנה בזמן הגאולה העתידה ככלות הרע מן העולם לא יהיה בעולם אלא רק טוב ואז לא יהיה ניכר הש"י רק במדה אחת הוא מדת רחום, וזה אמרו חייב אדם לבשושי בפוריא היינו שימתיק המדות עד שלא יהיה הפרש בין המדה שעליה נקרא קנא שהיה ניכר במפלת המן מדין המדה רחום שהיה ניכר אז בגדולת מרדכי".

אין לקיים סעודת פורים בשבת כיון ששמחת השבת תלויה בידי שמים - בתוכן ענינם של שמחת השבת ושמחת הפורים ענין אחד הם, שהם ב' דרכים להגיע לשמחה שאין בה עצבות ורוגז וצרות ורעות

ונראה דזהו תוכן הענין המבואר בדברי הירושלמי שאין לקיים סעודת פורים בשבת כיון ששמחתו תלויה בידי שמים, דאף שפורים היא שמחה הסעודה ומשתה היין [ומפורש ברמב"ם בהל' מגילה שחיוב שתית היין הוא מדין הסעודה] ובשבת הוא שמחה רוחנית, מ"מ בתוכן ענינם הם ענין אחד שהם ב' דרכים להגיע לשמחה שאין בה עצבות ורוגז וצרות ורעות, ובשבת אדם זוכה לשמחה זו בידי שמים ע"י הנשמה יתירה, ובפורים הוא יכול להגיע לשמחה זו רק ע"י משתה היין המשכח ממנו העצבון והרוגז ומביא אותו להיות מרגיש עצמו בעולם שכולו טוב ולחוות שמחה שכולה הטוב והמטיב, וע"ז אמרו שאין שייך לקבוע שמחה ע"י אדם בשבת ששמחתו בידי שמים.

נחלקו מרנן גדולי ההוראה אם בפורים המשולש חייב אבל ביום ט"ז בהנהגת האבלים, ושורש הנדון אם מה שנדחת שמחת הפורים ליום ט"ז הוא רק כלפי הסעודה לומר שהשמחה נדחת לט"ז, או שהדחיה היא ביום שיום ט"ז נעשה ליום משתה ושמחה, ולפי המבואר נמצא לכאורה שהדחיה היא כלפי היום, שהרי מבואר בדברי הירושלמי שאין שבת ראויה להיות יום משתה ושמחה שהוא יום ששמחתו בא בידי שמים, ואין להעמיד יום ששמחתו בידי אדם ביום ששמחתו בידי שמים, והרי דכל משמעות התקנה היא כלפי היום, וא"כ בוודאי שמכח התקנה של ט"ז שנעשה יום ט"ז ליום משתה ושמחה ע"י האדם.

הגאון הגדול רבי איתמר גרבוז שליט"א

ברין שואלין ודורשין בהלכות פורים כשחל פורים בשבת¹

בגמ' מגילה דף ד' ע"א איתא, 'אמר רבי יהושע בן לוי פורים שחל להיות בשבת שואלין ודורשין בענינו של יום', ופירש רש"י שם, 'שואלין ודורשין, מעמידין תורגמן לפני החכם לדרוש אגרת פורים ברבים', והיינו דנקט רש"י דאי"צ לדרוש בהלכות הפורים אלא דורשין באגרת פורים, [והיינו בפירוש המגילה וכדמצינו (שם דף י' ע"ב) שהביאה הגמ' כמה אמוראים היאך 'פתחו לה פיתחא להאי פרשתא' ופירש"י שם 'כשהיה רוצה לדרוש בענין אגרת פורים היה מתחיל לדרוש מקרא זה', ומבואר דאגרת הפורים היא מגילת אסתר], ובזה כתבה הגמ' דכשחל פורים בשבת דורשין המגילה בשבת כיון דצריך לשאול ולדרוש בענינו של יום.

ויעו"ש בתוס' (ד"ה פורים) שכתבו 'דוקא בשבת לפי שאין קורין המגילה משום גזירה דרבה, אבל בחול אין צריך שהרי קורין המגילה וטפי איכא פרסומי ניסא', ומבואר דנקטו דרך בשבת שאין קוראין מגילה משום הגזירה שמא יעבינה ד' אמות ברה"ר, תיקנו שלכה"פ ידרשו בענינו של יום, ומשא"כ בפורים שחל ביום חול דבזה אי"צ לדרוש כיון דסגי במה ששמעו העם את קריאת המגילה.

ובגמ' שם הקשו ע"ז, 'מאי אריא פורים, אפילו יו"ט נמי, דתניא משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג', והיינו דהוקשה לגמ' דמה הרבותא בפורים והרי בכל חג צריך לדרוש מעניני החג, וכדילפינן (שם ל"ב א') מקרא דוידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, דמצותן שיהיו קורין אותן כל אחד ואחד בזמנו.

ותירצה הגמ' 'פורים איצטריכא ליה, מהו דתימא נגזור משום דרבה, קמ"ל', ופירש רש"י, 'משום דרבה, דגזר לקמן בקריאת מגילה [בשבת] שמא יעבינה ארבע אמות ברשות הרבים, אף כאן גזרו דרשה אטו קרייה', ובזה קמ"ל דלא גזרו ולהכי צריך לדרוש בשבת בענינו של יום הפורים.

ויעו"י ברמב"ם (פ"א ממגילה ה"ג) שכתב, אין קוראין את המגילה בשבת גזירה שמא יטלנה בידו וילך אצל מי שהוא בקי לקרותה ויעבינה ארבע אמות ברשות הרבים, שהכל חייבים בקריאתה ואין הכל בקיאים בקרייתתה, לפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת וכו', ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה שבת כדי להזכיר שהוא פורים, ומבואר בדבריו דנקט ששואלין ודורשין בהלכות פורים, ודלא כמשמעות רש"י שדורשין בפירוש המגילה, ועוד מבואר בדבריו דהטעם שתיקנו לשאול ולדרוש הוא בשביל להזכיר שהוא פורים, ובמשנ"ב (סי' תרפ"ח ס"ק ט"ז) העתיק לשון הרמב"ם דשואלין ודורשין בשבת מענינו של יום כדי שיזכרו ענין היום.

והנה מדברי רש"י והרמב"ם מוכח דיסוד הך דינא דשואלין ודורשין בענינו של יום אינו בשביל שידעו את הלכות הפורים, דהא רש"י כתב דדורשין במגילת אסתר ולא הצריך לדרוש בהלכות פורים דהא במגילת אסתר אין את הלכות קריאת המגילה, ובפרט דבשנה זו שחל פורים בשבת הלא כבר קראו את המגילה וכבר אי"צ לידע הלכותיה, ובהכרח הך דינא דשואלין ודורשין הוא מטעם אחר, וכמב' ברמב"ם דהטעם בזה כדי שלא ישכחו ענינו של יום.

ובספר חנוכה ומגילה (להג"ר חיים אהרן טורצ'ין זצ"ל) הוכיח לזה עוד, דהנה מבואר בגמ' (שם ט"ז א') דכשהמן לקח את הלבוש והסוס בשביל להביאם למרדכי ראה שיושבים רבנן קמיה ומרדכי הראה להם הלכות קמיצה יעו"ש, ופירש רש"י שם (ד"ה הלכות) שהטעם שלימדם מרדכי הלכות אלו הוא משום שששה עשר בניסן היה שהוא יום תנופת העומר, והיה מרדכי דורש בענינו של יום, וחזינו דהא דשואלין ודורשין בענינו של יום אינו בשביל שידעו את ההלכות כיצד לנהוג ביום זה, וכמשנ"ת מדברי רש"י והרמב"ם.

ובאמת מה"ט דאי"צ להזכיר הלכות היום קי"ל דבכל הרגלים מקיימים את ענין שואלין ודורשין ע"י קריאת התורה, [ומה שנהגו לדרוש בהלכות המועד אינו מצד החיוב אלא תוספת מצוה והוא מצוה קיומית], וכמב' בגמ' בשלהי מגילה דמשום הך דינא דשואלין ודורשין תיקן משה לישראל שיקראו בענינו של יום בכל מועד, וכן בפורים בשנה רגילה אין דין לדרוש בעניני החג כיון דסגי בשמיעת קריאת המגילה ורק כשחל פורים בשבת ואין קוראין מגילה באותו היום, צריך לדרוש בענינו של יום, [ואמנם מלבד זה יש דין נוסף לדרוש בהלכות החג שלושים יום קודם החג וכדפסק השו"ע (או"ח סי' תכ"ט ס"א) ועיי"ש במשנ"ב (סק"א) ובשעה"צ (סק"ב)].

והנה הרמב"ם והטור (סי' תרפ"ח) פסקו להך דינא דפורים שחל בשבת שואלין ודורשין מענינו של יום, וכן העתיק המשנ"ב וכמשנ"ת לעיל, אמנם השו"ע לא העתיק כלל להלכה זו, וצ"ב מ"ט השמיט להך דינא דגמ', והלא דבר הוא.

ובביאור הגר"א (סי' תרפ"ח סק"ד) עמד בזה, וכתב 'והשמיט מה שכתוב שואלין ודורשין וכו', דסבירא ליה דלאו דוקא בשבת, אלא לרבותא, אבל הרמב"ם כתב דוקא בשבת, וכן כתבו תוס' שם ד"ה פורים, ולכא' כוונתו דס"ל להשו"ע דאי"ז דין מיוחד

1. שיעור שנאמר בענין פורים שחל בשבת, ונכתב ע"י א' השומעים

בשבת, ומה שריב"ל דיבר על שבת משום דלרבותא נקט דס"ד שכמו שאסרו חכמים לקרוא מגילה בשבת יהא אסור גם לדרוש בענינו של יום, וקמ"ל דבזה לא גזרו ושרי לדרוש, אבל אין כוונת ריב"ל לומר שיש חיוב לדרוש בשבת זו בענינו של יום, וממילא א"ש דהא אין השו"ע צריך לאשמועין דשרי לדרוש בשבת בענינו של יום דמהיכ"ת לאסור מאחר שלא נזכר מפורש שאסור, ולהכי השמיט השו"ע הך דינא.

אמנם אכתי צ"ב בזה, דהא השו"ע לא הזכיר כלל בהלכות פורים דיש דין לשאול ולדרוש הלכות פורים בפורים, ובהכרח סמך בזה על מה שיוצאים בשמיעת המגילה וכמשנ"ת דסגי בזה בשביל הך דינא דשואלין ודורשין, אמנם זהו שייך רק בפורים שחל בחול שקוראים בו את המגילה ומשא"כ בפורים שחל בשבת שאין קוראין בו מגילה, וא"כ אכתי יקשה אמאי לא הזכיר השו"ע דבפורים שחל בשבת יש לשאול ולדרוש בענינו של יום כיון דלא הוזכר כלל בדברי השו"ע הך דינא דשואלין ודורשין בענינו של יום.

ונראה לבאר בזה, דהנה דנו האחרונים לגבי הא דכשחל פורים דמוקפין בשבת מקדימין המוקפין לקרוא ביום שישי שהוא פורים דפרוין, האם בכה"ג חשבינן להו כקורין בזמנה כיון דבשנה כזו זמנם בי"ד כפורים דפרוין, או דהוי קריאה שלא בזמנה כיון שבשאר השנים זמנם של המוקפין הוא בט"ו, ונפק"מ בזה להא דמב' בגמ' (שם דף ה' ע"א) דמגילה הנקראת בזמנה קוראין אותה אפילו ביחיד, ואם נקראת שלא בזמנה וכגון בכפרים המקדימין ליום הכניסה, נקראת רק בעשרה, וא"א לקרותה ביחידות, וא"כ יל"ד במוקפין המקדימין לקרוא בי"ד בפורים שחל בשבת, האם יכולין לקרותה ביחיד כדין קריאה בזמנה, או שצריכים לקרותה בעשרה דחשבינן להו כקורין שלא בזמנה.

וידוע דנחלקו בזה המשנ"ב והחזו"א, דבמשנ"ב (סי' תר"צ ס"ק ס"א) כתב דמוקפין המקדימין לקרוא בערב שבת צריכין לקבץ עשרה לקריאתו ואי ליכא עשרה לא יברכו המוקפין עליה, ומבואר דנקט דאף בכה"ג חשבינן ליה כקריאה שלא בזמנה, אמנם החזו"א (או"ח סי' קנ"ב סק"ב) כתב דמדברי הרמב"ם מבואר דשלא בזמנו הנאמר בגמ' היינו רק אם הקריאה היא קודם י"ד וט"ו, משא"כ בני חמיסר הקוראין בארביסר איכא פרסומא טובא כיון דהוא זמן קריאה לרוב העולם ואי"צ לקרותה דוקא בעשרה, ויעו"ש שנקט כן למעשה לענין קריאת נשים.

ובשער הציון (שם סקנ"ט) הוכיח כדבריו מדברי הגמ' (שם) דכשחל פורים בשבת ומקדימין הקריאה לערב שבת קורין בעשרה כיון דהוא קריאה שלא בזמנה, ולכא' מבואר להדיא דבכה"ג חשבינן ליה כשלא בזמנה, אמנם החזו"א תמה על הוכחה זו, דבגמ' שם הרי איירי בי"ד שחל בשבת [ומשכח"ל בזמן שקידשו ע"פ הראיה], שאז כשמקדימין לי"ג הו"ל קריאה שלא בזמנה, וא"א להוכיח מזה לבני ט"ו שמקדימין לי"ד.

ובאור שמח (פ"א ממגילה ה"ז) דייק מדברי הרמב"ם שכתב שם 'וכל אלו שמקדימין וקוראין קודם י"ד אין קוראין אותה בפחות מעשרה', ומבואר בדבריו שרק כשהקריאה היא קודם י"ד נחשבת קריאה שלא בזמנה, ומשא"כ במוקפין המקדימין לי"ד דינם כקוראין בזמנה, וכמו שנתבאר שדייק החזו"א.

ועוד נראה לדייק כן בדברי הרמב"ם ממש"כ (שם ה"ג י"ד) 'אין קוראין את המגילה בשבת וכו', כיצד, יום ארבעה עשר שחל להיות בשבת בני עיירות מקדימין וקוראין בערב שבת ובני כרכים קוראים בזמנם באחד בשבת, חל יום חמשה עשר להיות בשבת, בני כרכים מקדימין וקוראין בערב שבת שהוא יום ארבעה עשר, ובני עיירות קוראין בו ביום שהוא זמנם, ונמצאו הכל קוראין בארבעה עשר' [ויעו"ש בהשגות הראב"ד שכתב 'אמר אברהם, כל זו הפיסקא בשיבוש והרי היא מסודרת במשנה (ב.)' וכוונתו דהו"ל להקדים ליום הכניסה, ואכהמ"ל], ולכא' צ"ב בלשון הרמב"ם מה הוצרך להוסיף דנמצאו הכל קוראין בארבעה עשר, והלא פשיטא דאם בני ט"ו מקדימין לי"ד ממילא כולן קורין בי"ד, והנראה לבאר בזה דכוונתו לאשמועין שע"י שמקדימין בני ט"ו לי"ד נמצא דאף לדידהו זהו זמנם וכמו בני י"ד, ולא חשיב קריאה שלא בזמנה כיון דהכל קוראין בו ביום והוא זמן קריאה של רבים, ואי"צ בו עשרה.

וידוע דכן נקט הגרי"ח זוננפלד זצ"ל בסוף ימיו וכתב שכן מנהג ירושלים דאף כשחל פורים בשבת ומקדימין קריאת המגילה לי"ד אי"צ לקרותה בעשרה ומברכין אף ביחיד, וכמש"כ הגרי"ח בסדר פורים המשולש [ונדפס בתשובות רבי יוסף חיים זוננפלד סי' נ"ה אות ג', וכ"כ בשו"ת שלמת חיים סי' שצ"ג ושצ"ד, ובמקראי קודש - פורים בשם הגרי"ח סי' ס"א במהדו"ח, ודלא כדנקט הגרי"ח בשנת תרס"ג (ונדפס בשלמ"ח סי' ת"ד)].

ועכ"פ לפ"ד האו"ש והחזו"א בדעת הרמב"ם, יש לבאר היטב הא דהשמיט השו"ע הך דינא דשואלין ודורשין בענינו של יום הפורים, דהא נתבאר דבכל המועדים אי"צ להזכיר הלכה זו כיון דיוצאים יד"ח בקריאה"ת ובמגילה, ורק בפורים שחל בשבת שבו אין קוראין את המגילה ביום הפורים, בזה אמר ריב"ל דיש לדרוש בענינו של יום, אמנם נראה דכל הך דינא דריב"ל הוא רק באופן שחל י"ד בשבת [ומשכח"ל כשקידשו ע"פ הראיה], שאז הפרוים מקדימין הקריאה לי"ג [לחד מאן דאמר במגילה ד' ע"ב וכן פסק הרמב"ם (פ"א ה"ד)], דבזה כיון דאי"ז זמנו של פורים לא מתקיים בקריאת המגילה הך דינא דשואלין ודורשין וצריך לדרוש ביום י"ד שהוא עיקר הפורים כדי להזכיר ענינו של יום, ומשא"כ בט"ו שחל בשבת שמקדימין קריאת המגילה לי"ד, דבשנה זו עיקר זמנו של פורים הוא בי"ד וכמשנ"ת מדברי האחרונים, בזה י"ל דסגי בהא דקוראין המגילה בערב שבת ומקיימין בזה גם את הך דינא דשואלין ודורשין בענינו של חג בחג, ואף אם ריב"ל איירי גם בט"ו שחל בשבת, הוא רק לענין שמותר לדרוש בהלכות החג ולא גזרין שמא יוציא את המגילה לרה"ר, אבל לענין החיוב לדרוש בענינו של יום הוא רק כשי"ד חל בשבת.

ובזה אשה"ט דהא בזמן הזה שמקדשין ע"פ החשבון לא משכח"ל שיחול י"ד בשבת וא"כ לא משכח"ל היכ"ת שיהא דין

לשאל ולדרוש בעניני הפורים ולהכי לא העתיקו השו"ע, והא דהרמב"ם העתיקו הוא משום דנפק"מ לזמן שיקדשו ע"פ הראיה, דאז יצטרכו לדרוש בשבת ולא סגי בקריאת המגילה ב"ג כיון דאי"ז זמנה וכמשנ"ת.

ולפ"ז כשחל פורים דמוקפין בשב"ק, יש ענין לדרוש וללמוד בהלכות הפורים ביום השבת לפ"ד המשנ"ב, ואף אם אין חיוב בזה כיון דכבר יצאו יד"ח בקריאת המגילה בערש"ק וכש"נ, מ"מ ודאי יש בזה קיום של המצוה שאין לה שיעור, ויתכן דאף בערים המסופקות שנהגו להחמיר מידי שנה לשמוע המגילה גם בט"ו, יש להם ג"כ ענין לדרוש מספק בהלכות הפורים ביום השב"ק.

אם פרשת זכור קודמת לפרשת ויבא עמלק

[להך מ"ד דקוראין זכור בשבת שחל בה פורים]

בגמ' מגילה דף ל' ע"א איתא, פורים שחל בערב שבת [ונמצא דט"ו חל בשבת], רב אמר מקדימין פרשת זכור [לקרותה בשבת שעברה], ושמואל אמר מאחרין [וקוראין אותה בט"ו], ומפרשי' בגמ' דרב סבר להקדים כי היכי דלא תיקדום עשיה לזכירה [דהיינו שלא יעשו הפורים בערב שבת קודם קריאת פרשת זכור בשבת], ושמואל אמר מאחרין, אמר לך כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר, עשיה וזכירה דידהו בהדי הדדי קאתין [והיינו דבשבת זו יקיימו המוקפין גם קריאת פרשת זכור וגם את מצוות הפורים].

והנה מבואר בגמ' דלדעת שמואל קוראין פרשת זכור בשבת שחל בה פורים דמוקפין, והטעם לזה שוב דמתקיים עשיה וזכירה בהדדי, [ובפשוטו משמע בגמ' דכשחל ט"ו בשבת, עשיית מצוות היום היא ביום השבת ומשו"ה הוא בהדי הדדי, ויעוי' בשו"ע סי' תרפ"ח סעי' ו' שפסק דבחל ט"ו בשבת אין עושין סעודת פורים עד יום ראשון, ובהגהות הגר"א הביא בשם הרלב"ח (סי' ל"ב ד"ה תשובה) שהקשה ע"ז מדברי הגמ' דמבואר דהעשיה היא בשבת, וכתב הגר"א ליישב דהרי"ף (שהוא מקור דברי השו"ע) גרס בדברי שמואל דכיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר, קדמי זכירה לעשיה, והיינו דהמוקפין יקראו זכור בט"ו ויקיימו את דיני הפורים לאחמ"כ בט"ז, יעו"ש].

ויל"ד להך מ"ד דקוראין זכור בשבת שחל בה פורים, דהרי לכא' המוקפין יקראו בשבת זו אף פרשת ויבא עמלק שהיא הקריאה של יום הפורים, וכדפסק השו"ע (שם), ויל"ד ככה"ג איזה קריאה יקדימו, האם פרשת זכור או פרשת ויבא עמלק, דהרי שניהם נקראים פעם בשנה ואין אחד מהם תדיר יותר מחבירו.

והיה מקום לדון לפמש"כ המג"א (סי' תרפ"ה) דאף בקריאת פרשת ויבא עמלק יוצאים ידי חובת פרשת זכור, וא"כ שמא בשבת זו יקראו רק ויבא עמלק ולא יצטרכו לקרוא גם את פרשת זכור, וכן יל"ד להיפך דשמא בקריאת פרשת זכור סגי בשביל הקריאה של פורים, כיון דתרווייהו ענין אחד הם, וא"כ סגי בקריאת פרשת זכור, אמנם בפשוטו לא מסתבר שיקראו רק אחד מהם אלא צריך לקרוא שניהם ובזה יל"ד כנ"ל איזה מהן קודם.

והנה שיטת התוספות (ברכות דף י"ג א' ד"ה בלשון) דקריאת פרשת זכור הוא חיוב מה"ת, ולפ"ז יל"ד דיש להקדים פרשת זכור לפרשת ויבא עמלק, וכמו שמצינו בהג' רעק"א לשו"ע (סי' ז' סק"א) שדן לגבי מי שנצרך לנקביו קודם ברכת המזון, האם יקדים לברך אשר יצר דתדיר או ברכת המזון, וכתב דאפשר דתליא בספק הגמ' בזבחים דף צ' ע"ב בתדיר ומקודש איזה מהן קודם, והיינו די"ל דברכהמ"ז שחיובה מדאורייתא חשיבא כמקודש יותר מברכת אשר יצר שהיא מדרבנן, ויעו"ש שכתב לפ"ז דכיון שהיא בעיא דלא איפשיטא וכתב הרמב"ם (פ"ט מתמידין ומוספין ה"ב) דיכול להקדים איזה שירצה, גם באשר יצר וברכהמ"ז יקדים מה שירצה, ולפ"ז י"ל גם הכא דכיון דפרשת זכור היא מה"ת, דינה כמקודש יותר, וכיון דהכא אין אחד תדיר יותר מחבירו, א"כ יש להקדימה לפרשת ויבא עמלק שהיא רק מדרבנן.

אמנם באמת יל"ד להקשות על קריאת פרשת זכור שבכל שנה, דאי נימא כדנקט הגרעק"א דמה שהוא דאורייתא הוא מקודש טפי, א"כ אמאי מקדימין קריאת התורה לפרשת זכור והרי יש צד בגמ' שמקודש עדיף, ויתכן לומר דכיון שגם בקריאת התורה יש קיום של מצוה דאורייתא, משו"ה דינו ג"כ כמקודש, ועוד יתכן דקריאה"ת דינה כתדיר טפי כיון דהיא מצוה לקרוא בכל שבוע, וכיון דפסק הרמב"ם דאיזה שירצה יקדים א"ש הא דמקדימין קריאה"ת.

ונראה להוסיף בזה עוד, די"ל דהא דמקדימין קריאה"ת לפרשת זכור הוא בשביל להסמיך המפטיר להפטרות פקדתי שענינה הוא מחיית עמלק ושייכת לפרשת זכור, ואם היה המפטיר בפרשת השבוע היה צריך לקרוא הפטרה מענין הפרשה, ולהכי קוראין זכור לאחר קריאת הפרשה, אמנם זה לא שייך בקריאת ויבא עמלק, דהא ההפטרה של ויבא עמלק היא הפטרת פקדתי וכמו שמפטירין בזכור, וכמ"ש המשנ"ב (סי' תרפ"ח ס"ק ט"ז) בשם המגן אברהם שהביא ממנהר"ל חביב דאף לדין דקיי"ל שקוראין פרשת זכור בשבת שלפני פורים כשחל פורים בשבת, ונמצא שכבר קראו את הפטרת זכור, מ"מ בשבת שלאחריה שחל בה פורים דמוקפין שקורין בה המוקפין פרשת ויבא עמלק, מפטירין שוב בהפטרות זכור כיון שהיא ההפטרה של פרשת ויבא עמלק, [ויעו"ש בשעה"צ ס"ק כ"ב שציין לדברי הרש"ש (מגילה דף ב' ע"א) שכתב שכן מבואר בפיה"מ להרמב"ם סוף פ"ג דמגילה (מ"ו) ועיי"ש עוד], וא"כ יתכן דלשמואל שקורין זכור ביום הפורים יקדימו את פרשת זכור שהיא מה"ת קודם פרשת ויבא עמלק וצ"ע.

הדור קבלוה בימי אחשורוש - חיזוק החזרה

בגמרא בשבת (פ"ח ע"א) איתא, 'ויתיצבו בתחתית ההר', א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם וכו', אמר רבא אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קיימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר.

ומבואר בגמ' דבזמן מתן תורה כפה הקב"ה על ישראל לקבל את התורה, אבל מכל מקום בימי אחשורוש שבו ישראל וקיבלו את התורה מרצון, וזהו מה דכתיב במגילה 'קיימו וקבלו היהודים' - 'קיימו מה שקבלו כבר, והיינו ששבו וקיבלו את התורה מרצון, וברש"י פירש דהיה זה מאהבת הנס שנעשה להם.

ובתוס' שם הק' למה היו צריכים ישראל לכפיית הר כגיגית והא הקדימו נעשה לנשמע, ותירצו התוספות שמא יהיו חוזרין כשיראו האש הגדולה.

אמנם בדברי חז"ל במדרש תנחומא פר' נח פיסקא ג' מצינו בזה עוד תירוץ, דמה שאמרו ישראל 'נעשה ונשמע' היה על התורה שבכתב 'שאינ' בה יגיעה וצער והיא מעט', אבל הוצרכו לכפיית ההר כדי שיקבלו את התורה שבעל פה, 'והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאתה, שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו וכו', ללמדך שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבע"פ לפי שיש בה צער גדול ונדוד שנה ויש מבלה ומנבל עצמו עליה וכו' עיי"ש בכל המדרש, וע"ז אמרו הדור קבלוה בימי אחשורוש, דקיבלו תורה שבעל פה מאהבה.

ובגמרא (מגילה ט"ז) איתא ליהודים היתה אורה זו תורה, והיינו שזכו לראות את אור התורה, ואת התענוג והאושר שיש בלימוד התורה, ועי"ז קיבלו התורה שבע"פ באהבה, והוא משום שכל הקושי שיש בזה הוא עד שמקבל הטעם בזה, אבל ע"י עמל ויגיעה זוכה לטעום מתיקות התורה, וממילא הרי כל זה הוא אורה ושמחה.

ושמעתי שא' מגאוני הדור ה"ה הגר"י הוטנר זצ"ל היה מעורר לקבל ע"ע בימי הפורים להתחזק בענין חזרה על ימוד התורה, דהוא בבחינת הדור קיבלוה בימי אחשורוש, - לקבל שוב את התורה, כמו בימים ההם, - על ידי חזרה, ובזה זוכים להמשיך את השמחה.

ובאמת העיקר בכל לימוד הוא חזרת הלימוד, וכשאחז"ל (סנהדרין צ"ט ע"ב) 'רבי יהושע בן קרחה אומר: כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה - דומה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר', והיינו דאם אינו חוזר הרי שלא עלה בידו דבר מכל עמלו, כי אם זרע ולא קצר, אין בידו מאומה, ובגמ' (עירובין נד:) אמרינן קובץ על יד ירבה ידעי רבנן להא מילתא ועברי עלה.

ובחגיגה (ט ע"ב) איתא א"ל בר הי הלל מאי דכתיב (מלאכי ג יח) ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, היינו צדיק היינו עובד אלקים היינו רשע היינו לא עבדו, א"ל עבדו ולא עבדו תרומיהו צדיקי גמורי נינהו ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד.

ומבואר בזה דאף אדם שחוזר ושונה את לימודו מאה פעמים מ"מ חשיב כ"לא עבדו" ביחס למי שחזר על לימודו מאה ואחד פעמים, שהוא רק פעם א' יותר ממנו, והיינו משום דע"י תוספת החזרה ניכרת עבדותו, כיון שמהותו של עבד הוא שאין לו כלל רשות לעצמו וכל רשותו לאדונו, ולעולם אין לו זמן של מנוחה לעצמו, וכל כולו משועבד לאדונו, וכך ע"י תוספת זו של החזרה על לימודו ניכרת עבדותו של האדם להקב"ה.

ושמעתי ממרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שדייק ואמר שעל תורה לא מצינו ל' עבדות כי תורה יש בה שמחה והנאה ורק על חזרה מצינו בגמ' הל' עבדות, דע"י שחוזר עוד פעם נקרא 'עבדו', כי חזרה זה נראה דבר שקשה מחמת הקושי לחזור על הנושנות, ובד"כ מחפשים ענין חדש שיש בו חידוש, אמנם אחרי שמתרגלים בענין של חזרה מקבלים בזה טעם וגישמאק, וזוכים גם למעלת העבדות.

ודבר זה הוא עיקר גדול לזכות בכתרה של תורה, דע"י ריבוי החזרה הדברים מתבהרים ונקנים בקנין התורה ונשאר לו לקנין נצחי, והרבה פעמים מקבלים את הטעם על ידי חזרה, אחרי שכבר למדו את העניינים וחוזרים, ויש בזה תועלת גדולה מאד, ובאופן החזרה ראינו את רבותינו שהיו הרבה חוזרים גמ' עם רש"י, ויש הרבה אופנים של חזרה וכ"א צריך להשתדל לחזור כפי התועלת שיש לו. [סיפר הגאון המופלא ר' משה שפירא זצ"ל שבבחרותו למד בחברותא עם אאמו"ר הגאון הכ"מ בחברותא, ושינונו יחדיו י"ד פעמים פרק כל הזבחים (כמנין דפי הפרק), פעם א' גמ' רש"י פעם א' גמ' רש"י ותוספות, פעם א' עם קרן אורה, פעם א' עם רמב"ם, וכן ע"ז הדרך], ולכן ודאי מה שקבעו כעת לעשות חזרה על פרק קמא דזבחים, הוא דבר חשוב מאד, כדי שישתמר לכל א' מה שלמד, ויה"ר שיזכו כולם לסייעתא דשמיא.

[מתוך דברי חיזוק בסיום השיעור בכולל 'ברכת מרדכי' - בית השם, יום רביעי כ"ח שבט תשפ"ה].

לע"נ הגאון רבי אברהם נח גרבוז זצ"ל